

Недахоп параўнальна таннага арэнднага жылля назіраецца ў сталіцы ўжо з першых дзён лета. Цяпер дэфіцыт стаў яшчэ больш адчувальным – стандартная аднапакаёўка абыдзеца ў 400-450 USD.

СТАР 4

ЧЫРВОНКА

Тым, хто лічыць, што розум і прыгажосць не могуць суіснаваць у тандэме, варта пазнаёміцца з Веранікай Чачынай. Гэтая дзяўчына будзе прадстаўляць нашу краіну на конкурсе «Miss Supranational — 2013», які пройдзе 6 верасня ў Мінску.

ЦЫТАТА ДНЯ

Начальнік упраўлення народанасельніцтва, гендарнай і сямейнай палітыкі Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Вера ЛАБКОВІЧ:

«У Беларусі ёсць патэнцыял, які можна дапамагчы выйсці з дэпапуляцыі і забяспечыць прырост насельніцтва. Вядома, сем'ям адважыцца мець дзяцей не так лёгка: занадта вялікая адказнасць, вельмі вялікія нагрукі. Аднак у нашай краіне імаюцца рэсурсы для падтрымкі сем'яў, якія выхоўваюць дзяцей, а для імаюцца дзетных сем'яў устаноўлены дадатковыя меры падтрымкі».

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 15.08.2013 г.

Долар ЗША	8920,00
Еўра	11840,00
Рас. руб.	269,00
Укр. грыўня	1099,81

НАДВОР'Е СЁННЯ

Брэст	+ 21°
Віцебск	+ 20°
Гомель	+ 23°
Гродна	+ 19°
Магілёў	+ 21°
Мінск	+ 20°

ISSN 1990 - 763X

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

Родная газета на роднай мове

15 ЖНІўНЯ 2013 г.

ЧАЦВЕР

№ 151 (27516)

Кошт 1800 рублёў

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

КАБ ЗАЎЖДЫ — БЫЛО!

■ Фотапаэтычны рэпартаж

Учора «Звязда» ўручыла галоўны прыз сваёй латарэі сярод падпісчыкаў самаму ўдачліваму. Як мы паведамлялі, уладальніцай галоўнага прызга — вялікага халадзільніка — стала Галіна Нічыпаровіч з Уздзенскага раёна.

*Каб навакол квітнела і расло,
Каб радасці птушак галасы
І ў лядоўні каб заўжды — было!
На ўсе выпадкі, ва ўсе часы!*

Гэтае пажаданне разам з іншымі добрымі словамі прагучала перад хатай, дзе жыве сям'я Нічыпаровіч у той урачысты момант, калі мы выгрузілі з мікрааўтобуса вялізны халадзільнік.

Такое паэтычнае пасланне ад «звяздоўцаў» мы прывезлі ў вёску невыпадкова, бо ведалі, што наша падпісчыца Галіна Нічыпаровіч — добрая знаўца паэзіі, даўно піша вершы, мае тры ўласныя зборнікі. Яна — член Саюза пісьменнікаў Беларусі. Яе ведаюць усе аматары прыгожага пісьменства, а як выдатнага паштальёна — уся вёска. Хаця

трэба ўдакладніць: паштальёна яна працавала раней, трыццаць гадоў прысвяціла гэтай прафесіі. На свае вочы бачыла, вывучала жыццё землякоў. Сваімі нагамі тысячы разоў перамерыла ўсе мясцовыя сцяжынкi. Хіба ж можна пасля гэтага сумнявацца ў шчырасці вось такіх, напрыклад, яе радкоў:

*О, мая Беларусы!
Тут сцяжынка маленства,
Спеўны гоман плыве
Між лугоў і палёў.
У цэлым свеце табе
Не знайсці падабенства,
Цёплых ласкавых слоў,
Каб казаць пра любоў.*

(З яе зборніка вершаў «І на паўняецца душа цяплом». Мінск. 2012 год.)

ВЫРАШЫЦЬ ПРАБЛЕМУ НЯХВАТКІ ДЗІЦЯЧЫХ САДКОЎ І ІНТЭРНАТАЎ ВНУ

Прэм'ер-міністр Беларусі Міхаіл Мясніковіч даручыў вырашыць праблему няхваткі дашкольных адукацыйных устаноў. Аб гэтым ён заявіў ва ўрадзе, дзе разглядаліся справядачы дзяржоргану па пытаннях падрыхтоўкі да новага навучальнага года, перадае БЕЛТА.

«Трэба адразу адзначыць, што ў нас ёсць даволі сур'ёзныя пытанні з няхваткай дзіцячых дашкольных устаноў, — заявіў кіраўнік урада. — Таму я папрашу, каб у планах 2014 года прадугледзець адпаведныя сродкі і падцягнуць гэта пытанне».

Прэм'ер-міністр таксама звярнуў увагу на неабходнасць будаўніцтва інтэрнатаў для ВНУ. «Асабліва гэта актуальна ў сувязі з тым, што павялічваецца колькасць замежных студэнтаў, — падкрэсліў ён. — Таму мы павінны, безумоўна, забяспечыць інтэрнатамі тых, хто мае ў гэтым патрэбу».

СТАР 2

■ Занятасць

РАСЦЕ КОЛЬКАСЦЬ ВАКАНСІЙ З ДОБРЫМ ЗАРОБКАМ

Як паведамлілі ў Міністэрстве працы і сацыяльнай абароны, кожная пятая вакансія ў нашай краіне — з заробкам больш за 4 млн рублёў.

Спецыялісты адзначаюць, што ў апошнія месяцы колькасць вакансій з высокім узроўнем заробатнай платы павялічваецца. А значыць, у людзей, якія шукаюць працу, больш шанцаў працаўладкавацца на выгадных умовах.

Усяго ў агульнарэспубліканскім банку вакансій налічваецца 19% працоўных месцаў з заробатнай платой ад 4 да 6 млн рублёў. Прычым у Мінску такіх вакансій 37%. Па рэспубліцы налічваецца 2,8% вакансій з заробатнай платой ад 6 да 8 млн рублёў; 0,3% — з заробкам ад 8 да 10 млн рублёў, а таксама 0,2% вакансій — з заробкам звыш за 10 млн рублёў. Удзельная вага вакансій з заробатнай платой ад 3 да 4 млн рублёў зараз складае ў цэлым па Беларусі 22,1%, ад 2 да 3 млн рублёў — 31,9%, ад 1 да 2 млн рублёў — 26,3%.

За апошнія паўгода ў органах па працы, занятасці і сацыяльнай абароне нашай краіны зарэгістраваны ў якасці беспрацоўных 1,6 тыс. чалавек, звольненых у сувязі са скарачэннем штату або ліквідацыяй арганізацыі. Гэта на 6,7% больш у параўнанні са студзенем—ліпенем 2012 года. Больш за ўсё звольненых работнікаў, якія сталі беспрацоўнымі, у Віцебскай вобласці (369), менш за ўсё — у Мінску (128).

Усяго на 9 жніўня наймальнікі заявілі аб наяўнасці ў краіне 71,6 тыс. свабодных працоўных месцаў. Пры гэтым структура попытку на працоўную сілу не змянілася: па-ранейшаму большасць прапаноў аб працаўладкаванні (79,6%) — для рабочых. Ва ўсіх абласцях Беларусі колькасць вакансій у 1,5-3 разы перавышае колькасць беспрацоўных, а ў Мінску — у 16,1 раза (на 1560 беспрацоўных прыходзіцца 25 тыс. свабодных працоўных месцаў).

Святлана БУСЬКО.

■ Жніво-2013

ЁСЦЬ ХЛЕБНЫ РЭКОРД!

У адкрытым акцыянерным таварыстве «Александрыйскае» Шклоўскага раёна ўшанавалі першых у Магілёўскай вобласці «5-тысячнікаў».

Сямейны экіпаж камбайна ў складзе Міхаіла і Сяргея Байдаковых намалаціў у сёлетняе жніво больш за 5 тысяч тон збожжа. Вадзіцель Дзяніс Латыпаў перавёз больш за 5 тысяч тон хлеба новага ўраджаю. Гэта на сёння лепшы вынік у рэгіёне і краіне.

У сераду 14 жніўня на полі «Александрыйскага» каля вёскі Калінаўка віншаваць лепшую «тройку» прыехалі кіраўнікі вобласці, раёна і гаспадаркі. Усе легкавыя аўтамабілі здаюцца малымі побач з магутнай сельскагаспадарчай тэхнікай. На камбайне і грузавым «МАЗе» — чырвоныя сцяжкі, бо тут працуюць перадавікі сёлетняга жніва ў рэгіёне.

СТАР 2

Міхаіл БАЙДАКОВ, Сяргей БАЙДАКОВ, Дзяніс ЛАТЫПАЎ.

ВЫРАШЫЦЬ ПРАБЛЕМУ НЯХВАТКІ ДЗІЦЯЧЫХ САДКОЎ І ІНТЭРНАТАЎ ВНУ

(Заканчанне.

Пачатак на 1-й стар.)

Прэм'ер-міністр даручыў завяршыць падрыхтоўку ўстаноў адукацыі Беларусі да новага навучальнага года да 29 жніўня.

«Да 29 жніўня ўсе работы ва ўстановах адукацыі павінны быць завершаны, адпаведныя пашпарты гатоўнасці і акты павінны быць падпісаны», — запатрабаваў прэм'ер-міністр.

Асабліва ўвага была нададзена пытанням падрыхтоўкі да новага навучальнага года ў аграгарадках і сельскіх населеных пунктах. У некаторых з іх праверкі выявілі недахопы ў арганізацыі гандлю школьнымі таварамі. «Тавары там павінны быць прадстаўлены для ўсіх узроставак груп школьнікаў — і форма, і абутак, і пісьмовыя прылады ў дастатковым асартыменце», — запатрабаваў прэм'ер-міністр.

Міхаіл Мясніковіч паставіў задачу прадпрыемствам лёгкай прамысловасці больш актыўна працаваць

над пашырэннем асартыменту адзення для школьнікаў і выпускаць больш вырабаў з натуральных тканін.

Прэм'ер-міністр наведваў выстаўку школьных тавараў. Айчыныя вытворцы прадставілі тут новыя і найбольш папулярныя мадэлі адзення, абутку і рукавоў для школьнікаў, а таксама ўзоры падручнікаў і навучальных дапаможнікаў.

Як адзначыў міністр адукацыі Беларусі Сяргей

Масквіч, да новага навучальнага года на міжведчасным каардынацыйным саўдзелецтвам зацверджаны новыя ўзоры адзення дзелавага стылю. «Прапануецца 270 мадэляў для дзяўчат і 250 для хлопчыкаў, больш за 80 мадэляў трыкатажных вырабаў, а таксама 85 мадэляў раўнаўраў і рукавоў, — праінфармаваў ён. — Для заняткаў фізкультурай і спортам прапануецца 80 мадэляў абутку для хлоп-

чыкаў і 70 для дзяўчынак, 50 мадэляў трыкатажных і швейных вырабаў».

Кошт камплекта адзення для школьнікаў сёння вар'іруецца ад Br900 тыс. да Br3,5 млн.

«Неабходна, каб аблвыканкамы кардынальна палепшылі работу па замацаванні маладых кадраў на сваіх першых рабочых месцах, — лічыць прэм'ер-міністр. — Гэта датычыцца вырашэння бытавых праблем. Матэрыяльна дзесьці трэба падтрымаць, дапамагчы ў жыллёвых пытаннях».

На думку Міхаіла Мясніковіча, гэта праблема набыла асаблівую актуальнасць. Былі прыведзены канкрэтныя прыклады. Так, у мінулым годзе замацаваны маладых спецыялістаў у Лёзненскім раёне Віцебскай вобласці склала толькі 51 працэнт, Шумілінскім — 50 працэнтаў, Ушацкім — 47,5 працэнта.

У гэтым годзе на работу ў школы прыйдуць больш за 6 тыс. маладых спецыялістаў.

Фота БЕЛТА

КОЖНАЯ ДВАЦАТАЯ СЯМ'Я — ШМАТДЗЕТНАЯ

За дваццаць апошніх гадоў сельніцтва нашай краіны зменшылася на 800 тысяч чалавек. Адступіць далей няма куды, і дзяржава імкнецца ўсяляк падтрымліваць сем'і, дзе выходзяцца больш за дзве дзяцей. Часам на айчынных інтэрнэт-форумах у іх адрас парой гучаць самыя непахвальныя выказванні. Маўляў, на такія сем'і выдаткоўваецца з бюджэту зашмат грошай. Але без садзейнічання вось такім сем'ям любая нацыя ў доўгатэрміновай перспектыве фактычна прыгаворана...

— Па нашых падліках, сёння колькасць шматдзетных сем'яў на Беларусі крыху перавышае 62 тысячы. Зараз толькі палова дзяцей нараджаюцца першыцамі, што азначае паступовы адыход грамадства ад панаваўшай апошнія дзесяцігоддзі стратэгіі «Адно сям'я — адно дзіця», — лічыць начальнік аддзела народанасельніцтва, гендарнай і сямейнай палітыкі Міністэрства працы і сацыяльнай абароны краіны Вера ЛАБКОВІЧ. — Калі бацькі адважваюцца на такі крок, гэта

сведчыць аб тым, што іх матэрыяльная забяспечанасць пераважна не выклікае сумненняў. І ў краіне зараз ёсць добры патэнцыял, рэалізацыя якога дапаможа ёй паступова спыніць працэс дэпапуляцыі насельніцтва.

Падтрымка вялікіх сем'яў кладзецца на плечы рэспубліканскага і мясцовага бюджэтаў. Так, сёлета толькі на Гомельшчыне адраснай сацыяльнай дапамогай да пачатку новага навучальнага года ахоплены 3 тысячы сем'яў. Дзеля набыцця школьных аксесуараў іх бацькам выплаціць больш за 3 мільярды рублёў.

Нельга забывацца і на іншыя віды дапамогі. Гэта і суперльготны па цяперашніх мерках крэдыт на пабудову жылля, які выдаецца на 40 гадоў пад 1% гадавых. І адзін вольны ад працы на працягу месяца дзень.

— Больш за тое, спіс ільгот дапоўніўся паслугай нянькі. Займацца гэтым пытаннем будуць тэрытарыяльныя цэнтры сацыяльнага абслугоўвання. На такую паслугу змогуць разлічвацца тыя сем'і, дзе выходзяцца два і больш дзіцяці, маладзейшыя за тры гады. А ў сталіцы плануецца павялічыць памер штомесяч-

най дапамогі на дваіняты, — гаворыць старшыня Камітэта па працы, занятасці і сацыяльнай абароне Мінгарвыканкама Жанна РАМАНОВІЧ. Зараз ён складае адну базавую велічыню.

Спецыялісты вылучаюць цікавую тэндэнцыю: усё больш шматдзетных сем'яў набываюць гэты статус дзякуючы ўсынаўленню дзяцей з дамоў-інтэрнатаў. Таму паўстае лагічнае пытанне: ці ўсе бацькі робяць гэта бескарысліва, не жадаючы без асаблівых намаганняў атрымаць для сябе новае жыллё. Зрэшты, як запэўнівае начальнік аддзела сацыяльна-педагагічнай, фізкультурна-аздараўленчай працы і аховы дзяцінства ўпраўлення сацыяльнай і выхаваўчай работы Міністэрства адукацыі Галіна РУДЗЯНКОВА, маніторынг за станамішчам дзяцей у вялікіх сем'ях вядзецца няспынна.

Увогуле, галоўнае — каб стварэнне шматдзетнай сям'і было свядома запланавана бацькамі. А за неабходнымі выплатамі справа не стане. Бо дзеці — гэта найлепшыя інвестыцыі ў будучыню любой краіны.

Валяр'ян ШКЛЕННИК.

ЁСЦЬ ХЛЕБНЫ РЭКОРД!

(Заканчанне.

Пачатак на 1-й стар.)

— Хочам вам сказаць вялікі дзякуй, — звярнуўся да працаўнікоў старшыня Магілёўскага аблвыканкама Пётр Руднік. — Хлеб ніколі лёгка не даваўся. Умовы надвор'я не спрыялі, але дзякуючы вашай зладжанай працы мы маем вынік.

Жніво ў Александрый набліжаецца да фінішу, але кіраўніцтва Шклоўскага раёна вырашыла, што экіпаж Байдаковых можа дапамагчы на палях суседніх сельскіх гаспадарак. Таму сапраўды намалот у 6 тысяч тон можа быць цалкам рэальным.

Камбайнеры — сціплыя людзі, якія шмат не гавораць, мала ўсмixaюцца і ўвесь час нібыта азіраюцца на машыны, каб хутчэй вярнуцца да працы. Аднак экіпаж Байдаковых, які выраваўся наперад ва ўборачнай кампаніі, і Дзяніс Латыпава, вадзіцеля, які перавозіць збожжа, вішчуюць з працоўнымі песнямі не ўпершыню. Кветкі, падарункі, словы ўдзячнасці, фота на

памяць, кароткія інтэрв'ю для прэсы.

Міхаілу Байдакову — 45 гадоў. Ён нарадзіўся на Шклоўшчыне, усё жыццё працуе ў сельскай гаспадарцы.

— Нам прыемныя ўвага і падарункі, і добрыя заробкі, — кажа селянін. — Галоўнае — хацець працаваць, і я жадаю ўсім працаўнікам жніва пазітыўнага настрою, добрага надвор'я і нармальнага заробкаў.

Сыну Міхаіла і яго памочніку Сяргею толькі 19 гадоў. З бацькам на жніве ён працуе ўжо 8-ы (!) сезон. Ён цяпер вучыцца ў Буйніцкім прафесійным аграрна-эканамічным каледжы і маркуе з часам атрымаць вышэйшую адукацыю.

— Я з дзяцінства прызвычаіўся да сельскай працы, але прыносіць карысць грамадству можна не толькі будучы трактарыстам ці камбайнерам, але і, напрыклад, інжынерам, — разважае пра сваё будучае Сяргей.

Дзяніс Латыпаў — вадзіцель кіраўніка таварыства

«Александрыйскае», але кожны сезон ён ужо звыкла перасаджваецца з «Фольксвагена» на грузавы «МАЗ», каб браць удзел у жніве.

— Сёмы год так працую, кожны раз імкнуса перавезці ўсё больш збожжа і, безумоўна, зарабіць больш, — усміхаецца малады чалавек.

Перасесці на грузавік, пераконвае ён, не вельмі цяжка, тым больш што «МАЗ», як жартуюць усё вадзіцелі, заўсёды на галоўнай дарозе. Сам Дзяніс калісьці прыехаў з бацькамі ў Александрый з Расіі, з Казані.

— Мне тут спадабалася: прырода, людзі, усё, — кажа Латыпаў.

Цяпер Дзянісу 27 гадоў, яго жонка працуе галоўным дыспетчарам у гаспадарцы. У маладой сям'і вялікія планы на будучае. А цяпер Дзяніс хоча, каб на жніве іх не падводзіла тэхніка, ураджайнасць была добрая і ўсе былі здаровымі. Тады і вынікі будуць.

Цяпер у Магілёўскай вобласці 205 экіпажаў камбайнаў, якія намалалі больш за

тысячу тон збожжа, і 333 вадзіцелі, якія перавезлі больш за тысячу тон. Пётр Руднік падкрэслівае, што гэта сведчыць пра эфектыўнасць выкарыстання новай тэхнікі, якой забяспечвае сельскую гаспадарку дзяржава.

У гэтым за прыклад усім ставяцца ААТ «Александрыйскае», дзе новыя сучасныя тэхніка і тэхналогіі дазволілі атрымаць 72-73 цэнтнеры з гектара. Увогуле Шклоўскі раён традыцыйна дэманструе высокую ўраджайнасць — сёлета 53-54 цэнтнеры з гектара.

«Тэхніка ў добрых руках!» — гаворыць на гэта кіраўнік вобласці, але найперш дзякуе людзям, якія на ёй працуюць. Жніво ў рэгіёне завершыцца ў бліжэйшыя некалькі дзён. Засталося ўбраць менш за 5% пасяўных плошчаў. Аднак аграрыям раецца не расслабляцца: наперадзе ўборка кукурузы. Праца працягваецца.

Ілона ІВАНОВА,

фота аўтара.

Шклоўскі раён.

НАВІНЫ

ПАДЗЕЛ

ФАКТЫ

3,5 КНІГІ на аднаго жыхара ў год

У Беларусі на аднаго жыхара ў год выдаецца па 3,5 кнігі, паведаміла 13 жніўня ў Гродне першы намеснік міністра інфармацыі Лілія Ананіч, перадае карэспандэнт БЕЛТА.

Тэма кнігавыдання ўздзімалася на пасяджэнні круглага стала ў рэдакцыі газеты «Гродзенская праўда» з удзелам прадстаўнікоў Беларускага саюза журналістаў і Нацыянальнага саюза журналістаў Украіны.

Як паведаміла Лілія Ананіч, у год у Беларусі выдаецца амаль 11 тыс. назваў кніг, якія выходзяць амаль 35-мільённым тыражом. Паказчык параўнальна з Расійскай Федэрацыяй, ва Украіне ён некалькі ніжэйшы. У гэтым адлюстроўваецца вялікая дзяржаўная падтрымка кнігавыдання ў Беларусі, лічыць першы намеснік міністра.

У краіне ў поўным аб'ёме прафінансаваны выпуск усіх падручнікаў для дзяцей, якія пойдучы ў школу. За бюджэтныя сродкі выпускаюцца кнігі з шрыфтам Брайля — як вучэбнага характару, так і мастацкай літаратура. Аказваецца падтрымка літаратарам.

Мінулы год у Беларусі быў аб'яўлены годам кнігі, што таксама дало дадатковыя магчымасці для развіцця кнігавыдання, прыняты рашэнні па падтрымцы таленавітых аўтараў, моладзі. Сёння ў Беларусі дзяржаўная дапамога для таго, каб выдаць добры, якасны прадукт, лічыць Лілія Ананіч. Вынік — перамогі Беларусі на міжнародных выстаўках кніжнай прадукцыі, у якіх краіна імкнецца актыўна ўдзельнічаць, дадала яна.

СТАЎКА РЭФІНАНСАВАННЯ ў жніўні НЕ ЗМЕНИЦА

Такое рашэнне прынята на пасяджэнні праўлення Нацыянальнага банка 13 жніўня. Такім чынам, стаўка рэфінансавання застаецца на ранейшым узроўні — 23,5% гадавых, паведамляе ўпраўленне інфармацыі і грамадскіх сувязяў Нацбанка Беларусі.

Як вядома, у мінулым месяцы пад уздзеяннем складанай сітуацыі ў знешнеэканамічным сектары і сезонных фактараў назіралася павелічэнне попыту на замежную валюту з боку насельніцтва і прадпрыемстваў, адток рублёвых укладаў і іх пераафармленне ў валютныя дэпазіты. «Прынятыя Нацыянальным банкам у сярэдзіне ліпеня захады дазволілі спыніць дадзеныя працэсы, і сітуацыя на ўнутраным валютным рынку і рынку дэпазітаў да канца ліпеня ў цэлым стабілізавалася», — тлумачаць у Нацбанку. У мэтах захавання ўстойлівага стану на фінансавым рынку і абмежавання інфляцыі прынята рашэнне аб захаванні жорсткасці працэнтнай палітыкі. «Падтрыманне высокага ўзроўню даходнасці рублёвых дэпазітаў, якая значна перавышае даходнасць дэпазітаў у замежнай валюце, будзе садзейнічаць забеспячэнню ўстойлівага росту рублёвых зберажэнняў у банках», — лічыць спецыялісты Нацбанка.

Між іншым, Нацыянальны банк будзе працягваць правядзенне працэнтнай палітыкі, накіраванай на абмежаванне інфляцыйных працэсаў і падтрыманне фінансавай стабільнасці.

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ.

ЗАКУПКІ: ШТО ПА ЧЫМ?

Лета — добрая пара, каб зарабіць лішнюю капейчыну, здаўшы лішкі сельскагаспадарчай прадукцыі з уласнага агарода ці саду. Што па чым зараз прымаюць нарыхтоўшчыкі?

Як паведамілі ў Белкаапсаюзе, цяпер чырвоную рабінку можна здаць па 2-3 тысячы рублёў за кілаграм, а чарнаплодную — па 3-4 тысячы. Яблыкі нарыхтоўчыя арганізацыі прымаюць ад насельніцтва па 500-700 руб. за кілаграм. Закупачныя цэны на агародніну сёння такія. Бульбу бяруць па 2,5-4 тысячы рублёў за кілаграм, буракі — па 2-5 тысяч рублёў. Моркву можна здаць па 2,5-5 тысяч, а цыбулю — па 3-5 тысяч рублёў за кілаграм.

ДОБРА ТАК «ПАРЫБАЧЫЛІ»...

Падчас адпрацоўкі аператыўнай інфармацыі работнікі Гомельскай міжрайінспекцыі затрымалі каля вадаёма паблізу вёскі Карпаўка Лоеўскага раёна чацвярых гамельчан, два з якіх аказаліся рыбаловамі прамысловай брыгады.

— Пры аглядзе аўтамабіля, у якім перасоўваліся затрыманыя, дзяржінспектары знайшлі ёмістасць з рыбай — усяго, ні многа ні мала, 1 022 асобіны агульнай вагой 189 кілаграмаў. У іх ліку былі і 14 падустаў — від, унесены ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь. З чатырох затрыманых толькі двое грамадзян мелі прамысловыя білеты, а вынікі лоўлі не былі ўнесены ў тоневы журнал, — распавяла падрабязнасці прэс-сакратар Дзяржаўнай інспекцыі аховы жывёльнага і расліннага свету пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь Вольга Грамовіч. — Шкода, нанесеная навакольнаму асяроддзю незаконнай рыбалкай, ацэнена ў 328 базавых велічынь — 32,8 мільёна рублёў.

Сяргей РАСОЛЬКА.

Выдавецкі дом «Звязда» выказвае глыбокае спачуванне старшыні Гомельскага абласнога аддзялення ГА «СПБ» Уладзіміру Гаўрыловічу з прычыны смерці МАЦІ.

■ Прыёмная кампанія—2013

ВНУ НЕДАБРАЛІ НА БЮДЖЭТ АМАЛЬ 1,8 ТЫСЯЧЫ ПЕРШАКУРСНІКАЎ

Па аператыўнай інфармацыі Міністэрства адукацыі, на дзённую бюджэтную форму навучання ва ўстановы вышэйшай адукацыі Беларусі залічаны 22 352 чалавекі.

Цалкам выканалі кантрольныя лічбы прыёму сем ВНУ Міністэрства адукацыі (БДУ, БДЭУ, БДУІР, Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Машэрава, Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт, Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт, Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэцкае транспарту), усе ВНУ Міністэрства аховы здароўя, Акадэмія кіравання, Акадэмія МУС, дзве ВНУ Міністэрства па надзвычайных сітуацыях, дзве ВНУ Міністэрства культуры (Акадэмія мастацтваў і Акадэмія музыкі) і дзве ВНУ Мінсельгасхарча — БДАТУ і Гродзенскі дзяр-

жаўны аграрны ўніверсітэт. Без уступных іспытаў былі залічаны 296 чалавек, у тым ліку 210 пераможцаў міжнародных і рэспубліканскіх алімпіяд, конкурсаў і фестываляў, 58 спартсменаў самага высокага рангу і 6 лаўрэатаў спецфондаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Па-за конкурсам залічаны 287 чалавек, з іх 243 з'яўляюцца сіротамі і дзецямі, якія засталіся без бацькоўскай апекі.

Сярод залічаных на дзённую бюджэтную форму навучання 19 959 студэнтаў закончылі ўстановы агульнай сярэдняй адукацыі (18 844 чалавекі — сёлета). З іх 16 170 чалавек з'яўляюцца выпускнікамі гарадскіх устаноў адукацыі і 3 789 чалавек — выпускнікамі ўстаноў адукацыі, размешчаных у сельскіх населеных пунктах. Акрамя таго, студэнтамі сталі

2 036 чалавек, якія закончылі ўстановы сярэдняй спецыяльнай адукацыі, і 163 першакурснікі маюць прафесійна-тэхнічную адукацыю. Таксама студэнтамі беларускіх ВНУ стаў 191 замежны грамадзянін.

Усяго ў 2013 годзе на дзённую бюджэтную форму атрымання адукацыі было запланавана прыняць 46,3 тысячы студэнтаў. З іх на навучанне за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту — 24,1 тысячы чалавек. **Такім чынам, недабор на бюджэтную форму навучання склаў па краіне 1 767 чалавек.** ВНУ, падпарадкаваныя Міністэрству адукацыі, недабралі 1 079 студэнтаў, а ВНУ іншых міністэрстваў — 688 студэнтаў.

Надзея НИКАЛАЕВА

ВУЧЫЦА НА ПРАДПРЫМАЛЬНІКАЎ НЕ ПАЖАДАЛІ

На Віцебшчыне падвялі вынікі ўступнай кампаніі ва ўстановы вышэйшай адукацыі. Некаторыя факты здзіўляюць.

Напрыклад, не было конкурсу ў Полацкім дзяржаўным ўніверсітэце па спецыяльнасці «Абслуговая праца і прадпрымальніцтва». І гэта ў час, калі бізнес-ініцыятывам у нашай краіне дадзена «зьялёнае святло». Таксама зарэгістравана адсутнасць конкурсу — менш за 1 чалавека на месца — у Віцебскім дзяржаўным тэхналагічным ўніверсітэце: на спецыяльнасць «Вытворчасць скуры і футра» наогул ніхто не падаў заявы, на спецыяльнасці «Абсталяванне і тэхналогіі высокаэфектыўных працэсаў апрацоўкі матэрыялаў», «Канструяванне і тэхналогія вырабаў са скуры» — 0,23 чалавека на месца, «Машыны і апараты лёгкай, тэкстыльнай прамысловасці і бытавога абслугоўвання» — 0,24, «Тэхналагічнае абсталяванне машынабудаўнічай вытворчасці» — 0,35, «Вытворчасць тэкстыльных матэрыялаў» — 0,4, «Канструяванне і тэхналогія швейных вырабаў» — 0,46. У Віцебскай дзяржаўнай акадэміі ветэрынарнай медыцыны конкурс на спецыяльнасць «Заатэхнія» — 0,4...

Найбольшы конкурс быў на наступных спецыяльнасцях: у Віцеб-

скім дзяржаўным ўніверсітэце — «Правазнаўства» — 10 чалавек на месца, у Полацкім дзяржаўным ўніверсітэце па спецыяльнасці «Лагістыка» — 6,8; у Віцебскім дзяржаўным тэхналагічным ўніверсітэце па спецыяльнасці «Фінансы і крэдыт» — 3,8; у Віцебскай дзяржаўнай акадэміі ветэрынарнай медыцыны па спецыяльнасці «Ветэрынарная фармацыя» конкурс быў 2,8 чалавека, а ў Віцебскім дзяржаўным медыцынскім ўніверсітэце па спецыяльнасці «Фармацыя» конкурс склаў амаль 2 чалавекі на месца.

Сёлета ва ўступных выпрабаваннях на бюджэтную форму навучання ў 5 дзяржаўных ВНУ Віцебскай вобласці ўдзельнічала каля 3,5 тысячы абітурыентаў (пры плане набору 2445 чалавек). З іх 88,6% прад'явілі 3 сертыфікаты цэнтралізаванага тэсціравання. Сярэдні конкурс па ВНУ вобласці склаў 1,4 чалавека на месца. Для параўнання, летась — 1,7.

На 7427 платных месцаў (вочная і завочная формы навучання) прэтэндавалі 3598 чалавек, конкурс быў 0,48 чалавека на месца. З агульнай колькасці тых, хто падаў заявы, 188 чалавек (5,2%) з'яўляюцца медалістамі і 28 чалавек (0,8%) маюць дыпламы з адзнакай.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

■ Ведай нашых!

У МАТЭМАТЫЧНЫХ БАТАЛІЯХ СТУДЭНТЫ БДУ — «АСЫ»

Студэнты факультэта прыкладной матэматыкі і інфарматыкі Белдзяржуніверсітэта заваявалі тры медалі на 20-й Міжнароднай матэматычнай студэнцкай алімпіядзе, якая завяршылася ў Балгарыі.

Залатым прызёрам стаў трэцякурснік ФПМІ Сяргей Фінскі, а «серабром» узнагароджаны трэцякурснік Уладзіслаў Стажынскі і студэнт чацвёртага курса Арцём Говараў. Усяго ў алімпіядзе ўзялі ўдзел больш як 300 студэнтаў з 35 краін свету. Беларусь на гэтых прэстыжных матэматычных спаборніцтвах была прадстаўлена толькі камандай БДУ.

Міжнародная алімпіяда па матэматыцы сярод студэнтаў універсітэтаў праводзіцца, пачынаючы з 1994 года. На працягу двух дзён студэнтам трэба было рашыць 10 задач: кожны дзень па пяць задач, на рашэнне якіх адводзілася пяць гадзін. Задачы ахоплівалі матэматычны аналіз, лінейную і абстрактную алгебру, функцыянальны аналіз, аналітычную геаметрыю, камбінаторыку і тэорыю лічбаў. Рабочай мовай спаборніцтваў з'яўляецца англійская.

Выхаванцы БДУ прымаюць удзел у Міжнароднай матэматычнай студэнцкай алімпіядзе з 2001 года. За гэты час на рахунку БДУ ўжо 37 залатых, 30 сярэбраных і пяць бронзавых узнагарод.

Надзея НИКАЛАЕВА

КАЗКА ДЛЯ ДЗЕДА МАРОЗА

У Белавежскай пушчы аб'яўлены конкурс «Казкі Дзядулі Мароза» на лепшую казачную гісторыю для пушчанскага чараўніка. Пра гэта карэспандэнту БЕЛТА паведамілі ў турыстычным адзеле нацыянальнага парку.

Творчая акцыя прымеркавана да 10-гадовага юбілею сядзібы і працягнецца да канца верасня. Удзел у ёй можа ўзяць любы ахвотны, нягледзячы на ўзрост. Аматарам эпістальнага жанру прапаноўваецца прыдумаць і напісаць казку пра прыгоды і жыццё Дзеда Мароза ў Белавежскай пушчы, яго чараўную сядзібу, рэальных і казачных персанажаў. Пераможцаў конкурсу, якія зоймуць тры першыя месцы, чакае бясплатная экскурсія па сядзібе і падарунак ад яго гаспадара — кніга пра Белавежскую пушчу і фатаграфія на памяць, зробленая ў троннай зале рэзідэнцыі.

Дзесяцігадовы юбілей сядзібы ў Нацыянальным парку будучы адзначаць з 13 па 15 снежня 2013 года. Цэнтральнай падзеяй свята стане прэзентацыя праекта «Казачная карта Расіі і Беларусі», падчас якой у пушчы будзе адкрыта першая міжнародная казачная вярста.

Наклей «зорак» тэніса на паштоўку!

З 14 жніўня ўведзены ў абарачэнне паштовыя маркі з выявамі лідараў беларускага тэніса, алімпійскіх чэмпіёнаў Лондана — Вікторыі Азаранкі і Максіма Мірнага. Адлік гэтай падзеі пачаўся з цырымоніі гашэння марак, якія атрымалі назву «Тэніс. Вікторыя Азаранка» і «Тэніс. Максім Мірны».

«Сёння мы ўжо выпусцілі больш за сотню паштовых марак, прысвечаных беларускаму спорту, — адзначыла намеснік генеральнага дырэктара рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Белпошта» па камерцыйных пытаннях Тацяна Гвоздзева. — Маркі з выявамі Максіма і Вікторыі, а таксама з эмблемай Беларускай тэніснай федэрацыі маюць намінал, які адпавядае тарыфу на перасылку міжнароднай карэспандэнцыі. Так што гэта яшчэ адзін спосаб паведаміць свету пра поспехі беларускіх спартсменаў».

Самі героі не змаглі прысутнічаць на цырымоніі, бо зараз знаходзяцца ў ЗША, дзе ўдзельнічаюць у тэнісным турніры ў Цынцынаці. Але ва ўрачыстым мерапрыемстве, якое прайшло на цэнтральным корце Палаца тэніса, прынялі ўдзел бацькі спартсменаў. Заслужаны трэнер краіны Мікалай Мікалаевіч Мірны падзяліўся ўражаннямі ад такой ініцыятывы: «Прыемна, што «Белпошта» падтрымала прапанову тэніснай федэрацыі ў гэтым праекце. Упэўнены, што беларускі спорт павінен развівацца ў розных аспектах, у тым ліку ў такім напрамку. Звяртаю асаблівую ўвагу на тое, што на марках адлюстраваны леташнія алімпійскія падзеі, якія ўвайшлі ў гісторыю. Ведаеце, і Максім, і Віка на гэтых фотаздымках — сапраўдныя!» Маці другой ракеткі свету Ала Валяцінаўна Азаранка зазначыла, што гэта не першая паштовая мініяцюра з выявай яе дачкі: «Раней маркі з Вікай выйшлі ў Турцыі. Гэта была акцыя падчас падрыхтоўкі да выніковага чэмпіянату па тэнісе, які праходзіць у Стамбуле. Але, безумоўна, прыемна, што зараз такія маркі з'явіліся і на радзіме».

Дарына ЗАПОЛЬСКАЯ.

У ПЕРШЫ РАЗ — У ШКОЛЬНЫ КЛАС

...але ўжо ў якасці педагогаў

15 жніўня да работы ва ўстановах адукацыі прыступяць 6 283 маладыя педагогі. Сярод іх 4 352 выпускнікі ВНУ і 1 719 выпускнікоў сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў з педагагічнай адукацыяй. Акрамя таго, накіраванне на першае рабочае месца атрымалі 212 выпускнікоў, якія навучаліся за кошт уласных сродкаў. У Міністэрстве адукацыі сцвярджаюць, што колькасць ахвотных атрымаць першае працоўнае месца сярод студэнтаў-платнікаў з кожным годам расце.

Фота Марыны БЕГУНОВИЧ.

Сёння падрыхтоўка педагогаў ажыццяўляецца ў Беларусі ў 12 ВНУ, у тым ліку ў трох профільных — Беларускай дзяржаўнай педагагічнай акадэміяй імя Танка, Мінскай дзяржаўнай лінгвістычнай акадэміяй і Мазырскай дзяржаўнай педагагічнай акадэміяй. Таксама рыхтуюць педагогаў і ў класічных універсітэтах.

Права на самастойнае працаўладкаванне атрымаў 291 выпускнік (265 выпускнікоў ВНУ і 26 уладальнікаў дыпламаў педагагічных каледжаў).

— У тым выпадку, калі выпускнік раптам застаўся без рабочага месца, указанага ў накіраванні на работу, ён можа размеркавацца туды, дзе ёсць вакансія і дзе яго гатовы працаўладкаваць, — патлумачылі ў галоўным адукацыйным ведамстве.

— Калі наймальнік адмаўляе маладому спецыялісту ў працаўладкаванні (а такога можа здарыцца, напрыклад, з-за змены штатнага раскладу), неабходна атрымаць у наймальніка пісьмовае тлумачэнне, дзе будзе пазначана, па якой прычыне працаўладкаванне маладога спецыяліста немагчымае. З гэтай паперай трэба вярнуцца ў ВНУ і папрасіць аб перамеркаванні

ні. Калі па адпаведнай спецыяльнасці ў навучальнай установе засталіся незадаволеныя заяўкі, маладога спецыяліста накіруюць на новае месца працы. А калі такіх няма, выдадуць даведку аб праве самастойнага працаўладкавання. Магчыма і перамеркаванне на персанальным запыце, — удакладніў намеснік старшыні ЦК Беларускага прафсаюза работнікаў адукацыі і навукі Раман ДАПІРА. — Выпускнікі, якія працуюць не па месцы жыццязабеспячэння і бюджэтных арганізацыях, маюць права на атрыманне льготнага крэдыту для набыцця рэчаў першай неабходнасці. А вось прадастаўленне жылля па месцы размеркавання занедаўства не гарантуе. Умова аб выдзяленні маладым спецыялістам жыллага памяшкання наймальнікам можа быць агаворана ў накіраванні на працу ці ў дагаворы аб мэтавай падрыхтоўцы. Мясцовыя выканаўчыя і распарадчыя органы, а таксама арганізацыі пры недастатковасці ўласнага жыллёвага фонду могуць выдзяляць сродкі з мэтай кампенсацыі выдаткаў на найм жылля, але гэта іх права, а не абавязак.

Надзея НИКАЛАЕВА.

■ Прыватная арэнда

ЗДЫМНАЕ ЖЫЛЛЁ ўжо падаражэла на чвэрць

Аналітыкі ад рынку нерухомасці прадказваюць павелічэнне цэннікаў на прыватную арэнду яшчэ на 5-10%

Ужо традыцыйна штогод, недзе ў другой палове жніўня, да аўтара гэтых радкоў пачынаюць актыўна дазвоньвацца школьныя сябры і проста знаёмыя, у якіх дзеці паступаюць у розныя навучальныя ўстановы сталіцы. Такім чынам мае школьныя таварышы з малой радзімы спрабуюць даведацца пра аптымальныя варыянты ў сферы арэнднага жылля. Я, вядома, не рыэлтар, але ў свой час з сям'ёй больш як 10 гадоў здымаў кватэру ў розных гаспадароў... Больш за тое, пра сённяшняе развіццё сталічнага рынку арэнды і прагнозы на бліжэйшую і доўгатэрміновую перспектыву карэспандэнта «Звязды» паведаміў намеснік дырэктара агенцтва нерухомасці «Цэнтрастыль» Анатоль ЗВЯЗДЗІН.

ВЫБАР МІНІМАЛЬНЫ, АЛЕ...

...пакуль яшчэ ёсць. Менавіта так характарызуе сітуацыю з арэндай прыватнага жылля ў Мінску наш эксперт. Толькі за ліпень колькасць прапаноў здымнага жылля ў гэтым агенцтве паменшылася адразу на 25 працэнтаў. Спецыялісты рынку звязваюць гэта ў першую чаргу з сезонам летніх адпачынкаў, калі гаспадары падобнага жылля маглі ўзяць часовы тайм-аўт. Па-другое, у сталіцы за мінулы год было пабудавана менш жылля, чым здавалася ў эксплуатацыю раней. Існуюць і іншыя менш важкія фактары. Напрыклад, зараз здаваць жыллё, што было пабудавана з выкарыстаннем ільготных крэдытаў, стала праблематычна...

А вось з іншага боку, попыт на арэндныя кватэры ў агенцтве павялічыўся з боку патэнцыйных кватарантаў адразу на 7 працэнтаў за мінулы месяц. Тлумачыцца гэта тым, што частка студэнтаў пасля заканчэння ВУЗ трапіла ў ранг маладых спецыялістаў і пачынае шукаць асобнае жыллё. Сёння здымныя кватэры карыстаюцца попытам і ў «свежых» патэнцыйных студэнтаў, якія прыехалі «заваёўваць» Мінск з рэгіёнаў.

Новай тэндэнцыяй буйнейшага мегаполіса краіны стала павелічэнне прытоку работнікаў рознай кваліфікацыі менавіта з рэгіёнаў. Зразумела, што і гэтыя работнікі атрымалі патэнцыйны статус

будучых кватарантаў прыватнага жылля.

СТАНДАРТНАЯ АДНАПАКАЁўКА — 400—450 USD

Недахоп параўнальна таннага арэнднага жылля назіраецца ў сталіцы ўжо з першых дзён лета. У гэты час у Мінску павялічылася колькасць сезонных работнікаў. Цяпер, калі ўлічваць і новыя фактары, жорсткі дэфіцыт амаль усіх тыпаў стандартнага арэнднага жылля стаў увогуле моцна «награвана».

Увогуле, тут трэба адзначыць, што кошт арэнды амаль аднолькавых па плошчы кватэр у суседніх дамах можа адрознівацца на круглую суму. Калі ў такой аднапакаёвай кватэры якасны рамонт, сучасная мэбля і адпаведная бытавая тэхніка, то цэннік арэнды тут можа дасягаць і 500 долараў за месяц.

Звычайна, больш-менш прывабныя аднапакаёвыя кватэры эканом-класа стандартных якасцяў у спальных раёнах прапануюцца за 400 долараў. Існуюць зараз на рынку і «слабенькія» жыллыя апартаменты ў дамах 1960-1970-х гадоў, кошт арэнды якіх пачынаецца з 370—380 долараў. Звычайна падобныя танныя аднапакаёўкі адшукваюць сабе новых гаспадароў на працягу некалькіх гадзін.

Увогуле, тут трэба адзначыць, што кошт арэнды амаль аднолька-

вых па плошчы кватэр у суседніх дамах можа адрознівацца на круглую суму. Калі ў такой аднапакаёвай кватэры якасны рамонт, сучасная мэбля і адпаведная бытавая тэхніка, то цэннік арэнды тут можа дасягаць і 500 долараў за месяц.

А вось максімальны кошт арэнды аднапакаёвак у Цэнтральным раёне і знакавых кропках горада дасягае зараз 1100 долараў.

Мінімальны кошт арэнды стандартных двухпакаёвак пачынаецца з 450 долараў. Па такім кошце цяпер магчыма знаць толькі сапраўды бюджэтныя кватэры з мінімальным наборам бытавой тэхнікі і мэбляй

савецкіх часоў. Звычайна гэта кватэры на ўскрайку Кастрычніцкага, Ленінскага раёнаў і ў Шабанах. Лепшае па якасці двухпакаёвае жыллё мае арэндны цэннік ад 500 да 800 долараў.

Такая вялікая разбежка ў памеры арэнды тлумачыцца не толькі рознай якасцю кватэр, але і апетытамі гаспадароў. Асобныя з іх не саромеюцца і арганізуюць імправізаваныя аўкцыёны сярод будучых кватарантаў, калі жыллё здаецца таму, хто больш заплаціць.

Мінімальны кошт арэнды трохпакаёвых кватэр эканом-класа складае прыкладна 600 долараў. Часам і тут бываюць выключэнні, калі зусім пустыя трохпакаёўкі ў нязручных новабудуемых магчыма адшукаць і за 450—500 долараў. Аднак такіх выпадкаў адзікі.

Максімальны кошт арэнды стандартных трохпакаёвак у спальных раёнах складае да 900—1000 долараў.

ДА АЖЫЯТЖНАЙ ХВАЛІ ЗАСТАЛОСЯ НЕКАЛЬКІ ТЫДНЯў

Сваім добрым знаёмым я заўсёды раіў займацца пошукам арэнднага жылля крыху раней, чым стартуе «час пік». Здымныя

да таго часу, пакуль ён не атрымае ключы ад кватэры. Гэта так званая рэальная паслуга — «па факце засялення». Зразумела, што першы варыянт паслугі з нумарамі тэлефонаў будзе значна танней, чым «па факце», аднак... Атрымаўшы толькі нейкую інфармацыйную паслугу, чалавек не мае дастаткова ўпэўненасці, што гэтая інфармацыя ў яго увогуле «стрэліць» і ён адшукае свой эксклюзіўны варыянт арэнды. Выбіраць тут, вядома, трэба самому спажыўцу...

Наш эксперт Анатоль Звяздзін упэўнены, што максімальны попыт на здымныя кватэры ў Мінску будзе назірацца мінімум на працягу першых двух тыдняў верасня.

Пры максімальным попыце на здымнае жыллё ў той час можа павялічвацца і памер арэнды, лічыць

Такая вялікая разбежка ў памеры арэнды тлумачыцца не толькі рознай якасцю кватэр, але і апетытамі гаспадароў. Асобныя з іх не саромеюцца і арганізуюць імправізаваныя аўкцыёны сярод будучых кватарантаў, калі жыллё здаецца таму, хто больш заплаціць.

кватэры трэба было шукаць ужо ў трэцяй дэкадзе ліпеня ці нават раней. Пачынаць неабходна з усіх верагодных знаёмых і іх знаёмых. Потым пажадана ісці «ў народ», каб на спецыяльныя дошкі каля дамоў клеіць аб'явы. Адначасова ў дварах дамоў пазнаёміцца з дворнікамі і бабулямі, якія ўсё і пра ўсіх ведаюць. Гэта ў ідэале можа і спрацаваць. Можа, але не факт.

А вось калі ў вас няма часовага прытулку, каб займацца пошукам здымнага жылля на працягу, магчыма, цэлага тыдня, то застаецца варыянт зрабіць гэта з дапамогай прафесіяналаў.

Існуе два варыянты паслуг, што аказваюць агенцтвы кліентам па арэндзе нерухомасці. Першая з іх вядомая як інфармацыйная, калі чалавеку прапануюцца нейкія звесткі (звычайна гэта тэлефон гаспадары і вуліца мікрараёна) аб здымных кватэрах. Другі варыянт падобнай паслугі ўяўляе сабой падбор варыянтаў здзелкі, дзе спецыяліст агенцтва «працуе» з кліентам

Анатоль Мікалаевіч. Такое павелічэнне можа прыплюсаваць да існуючага цэнніка яшчэ 5-10%.

Калі ўлічваць плацежаздольнасць патэнцыйных кватарантаў, то атрымліваецца, што гэта і будзе тая максімальная гранічная мяжа цэнніка арэнды стандартных кватэр.

Магчыма, што ў верасні памер арэнды здымных кватэр стане павялічвацца і больш хуткімі тэмпамі. Аднак такое развіццё падзей не можа працягвацца доўгі час, бо для больш сур'ёзнага падаражання здымных кватэр у краіне не існуе адпаведных эканамічных падстаў. Гэта будучы тады чыста псіхалагічныя фактары некантралюемага ажыятажу, удакладняе Анатоль Звяздзін.

А я вось упэўнены, што нашы людзі грошы лічыць умеюць, таму і магчымы ажыятаж перажывуць годна. Ва ўсякім выпадку, я на гэта спадзяюся.

Сяргей КУРКАЧ

КАБ ЗАЎЖДЫ — БЫЛО!

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Наша падпісчыца Галіна і яе муж Казімір — клапатлівыя гаспадары. Уваходзіш у двор — бачыш шыкоўны газон, кветкі, стракатыя фігуркі казачных жывёлін, дэкаратыўныя парканы. У цэнтры газона адзначаны рыдлёўкаю авал: тут, па словах гаспадароў, неўзабаве з'явіцца маленькая сажалка.

— Шмат чаго зрабіла сама, — тлумачыць гаспадыня. — Што датычыцца карункаў з металу, гэта па маіх малюнках дапамаглі выканаць родзічы. Увогуле, так склалася, што да прыгожага цягнецца кожны ў сям'і.

— Асабліва прыгожыя грыбы ў вядзерцы! — жартам падтрымлівае размову, сустракаючы Казіміра, які ўваходзіў на падворак. Ён прынёс з лесу некалькі кілаграмаў залацістых лісічак. Гаспадар таксама цяпер на пенсіі і не менш за жонку вядомы сваім працоўным мінулым: яго вадзіцельскі стаж — каля сарака гадоў.

Сям'я Нічыпаровічаў, як кажуць, з моцнымі каранямі. Недалёка ад бацькоў жывуць дзве дачкі, падростаюць унукі.

— У чыю хату паставіце новы халадзільнік? — пытаемся з намёкам на тое, што старэйшыя Нічыпаровічы ў сваім доме, дзякуй Богу, маюць усё патрэбнае сёння для гаспадаркі і што свабоднае месца трэба яшчэ пашукаць.

— Хто першай з унучак замуж пойдзе і завядзе сваю гаспадарку — той і падорым! — гучыць адказ.

Падумалася, што, калі на ўсё знаходзіцца такі гаспадарчы падыход — гэтыя людзі будуць заўжды ў дастатку і шчаслівыя.

Відаць, і надалей у гэтай сям'і будуць выпісваць сваю любімую газету на роднай мове. Бо беларуская мова тут — неабходны асяродак, які дорыць натхненне, дапамагае прытрымлівацца звыклых жыццёвых правілаў, заставацца ў повязі з тым, што дасталася ад продкаў і прызначана нашчадкам.

Яўген ПЯСЕЦКІ.

Уздзенскі раён. Старажытная вёска Магільна.

P.S. «Звязда» працягвае рэкламную гульнію са сваімі чытачамі. Падрабязнасці пра новыя прызы і правілы правядзення чытайце ў заўтрашнім нумары газеты.

Галіна Нічыпаровіч атрымала віншаванне з рэдакцыі «Звязды».

— Вось гэтыя грыбы пакладзём у новы халадзільнік, — жартуе Казімір.

ШТО РАБІЦЬ ПРЫ ЛЯСНЫМ ПАЖАРЫ

Чацвёрты клас пажарнай небяспекі аб'яўлены ў лясх на большай частцы Брэсцкай, Гомельскай і Магілёўскай абласцей, паведамлілі ў прэс-службе Міністэрства лясной гаспадаркі.

Дзяржаўная лясная ахова працуе зараз ва ўзмоцненым рэжыме. Змяненне пажарнай сітуацыі ў лясх адсочваецца праз патруляванне, з пажарна-назіральных вышак і камер відэаназірання, вядзецца авіякантроль.

Калі ў бліжэйшыя дні рызыка ўзнікнення на гэтых тэрыторыях лясных пажараў не знізіцца, Мінлясгас мае намер ініцыяваць прыняцце мясцовымі органамі ўлады рашэнняў аб увядзенні абмежаванняў ці забароны на наведванне лясцоў. Неабходнасць такога кроку тлумачыцца ў тым ліку і пачаткам у краіне тэрмінаў збору дзікарослых ягад — брусніц і журавін, што істотна павялічвае нагрузку на ласы.

Дарэчы будзе сказаць, што сёлета сітуацыя з ляснымі пажарамі пакуль больш спакойная, чым летась. Калі ў мінулым годзе з пачатку пажаранебяспечнага перыяду ў цэлым па краіне было зафіксавана 416 выпадкаў загаранняў на плошчы больш за 108 гектараў, дык сёлета ў лясных угоддзях адбыліся 152 пажары на плошчы менш за 20 гектараў.

Сяргей РАСОЛЬКА.

■ Да ведама

КЛЯШЧЫ ЗНОЎ АКТЫВІЗАВАЛІСЯ

Другая хваля актыўнасці кляшчоў прыпадае на жнівень—верасень, паведамлілі БЕЛТА ў Рэспубліканскім цэнтры гігіены, эпідэміялогіі і грамадскага здароўя.

Уздым біялагічнай актыўнасці кляшчоў адзначаецца двойчы за сезон: у маі—чэрвені і ў жніўні—верасні. Кляшчы могуць быць пераносчыкамі дзевяці ўзбуджальнікаў інфекцыйных захворванняў, аднак штогод на тэрыторыі Беларусі рэгіструюцца толькі два — клешчавы энцэфаліт і Лайм-барэліёз. За студзень—чэрвень гэтага года ў рэспубліцы выяўлена 174 выпадкі захворвання на Лайм-барэліёз і 21 клешчавы энцэфаліт.

Клешчавы энцэфаліт — вірусная інфекцыя, якая паражэа цэнтральную і перыферычную нервовую сістэму. Хвароба можа завершыцца паралічам і лятальным канцом. Лайм-барэліёз знаходзіцца на другім месцы па небяспецы і з'яўляецца самым распаўсюджаным захворваннем, якое перадаецца кляшчамі. Гэтае інфекцыйнае захворванне мае схільнасць да хранічнага і рэцыдыўнага цячэння і пераважна паражэння скуры, нервовай сістэмы, апорна-рухальнага апарату і сэрца.

Каб захаваць сваё здароўе і пазбегнуць непрыемных наступстваў, спецыялісты рэкамендуюць людзям прытрымлівацца пэўных правілаў паводзін на тэрыторыі, дзе кляшчы сустракаюцца асабліва часта. Так, адпраўляючыся ў лес, неабходна апранацца такім чынам, каб зменшыць магчымасць пранікнення кляшчоў пад адзенне і аблегчыць хуткі агляд для выяўлення кляшчоў, якія прычэпіліся. Таксама ў лесе трэба выкарыстоўваць рэпеленты супраць кляшчоў і рэгулярна праводзіць сама- і ўзаемаагляды. Пасля вяртання з лесу трэба правесці поўны агляд цела, адзення. Акрамя таго, не варта заносіць у памяшканне свежасарваныя кветкі, галінкі, верхнюю вопратку і іншыя прадметы, на якіх могуць аказацца кляшчы. Для выключэння выпадкаў заражэння праз казінае малако перад ужываннем яго трэба абавязкова кіпяціць.

Калі ж сустрэчы з крывасмокам пазбегнуць не ўдалося, то няпрошанага госця неабходна як мага хутчэй выдаліць, разгойдваючы за брушка, пінцэтам або пры дапамозе слізготнай пятлі з трывалай ніткі, накінутай як мага бліжэй да хабатка. Калі пасля выдалення ён застаецца ў скуры, яго трэба выцягнуць стэрыльнай іголкай, як стрэмку, а месца ўкосу апрацаваць 3-працэнтным перакісам вадароду, ёдам або іншым спіртавым растварам. Знятага кляшча неабходна захаваць у шчыльна закрытым флаконе для вызначэння яго інфіцыраванасці. Далей неабходна звярнуцца ў медустанова для вырашэння пытання аб неабходнасці прызначэння спецыфічнай прафілактыкі.

У сталіцы кляшчоў на даследаванне прымаюць у Мінскім гарадскім цэнтры гігіены і эпідэміялогіі і Цэнтры гігіены і эпідэміялогіі Заводскага раёна.

■ Факт

Былы топ-менеджар мясакамбіната адкажа за злоўжыванне

Крымінальная справа заведзена ў дачыненні да былога намесніка генеральнага дырэктара па камерцыйных пытаннях ААТ «Барысаўскі мясакамбінат» па ч. 3 арт. 424 (злоўжыванне ўладай або службовымі паўнамоцтвамі, якое пацягнула цяжкія наступствы), паведамлілі БЕЛТА ў Генпракуратуры.

Справа заведзена па выніках праверкі, якую правяло Упраўленне па барацьбе з карупцыяй і арганізаванай злачыннасцю Генеральнай пракуратуры па ўзаемадзейні з УУС Мінаблвыканкама. «З матэрыялаў праверкі відаць, што падазроны, парушаючы патрабаванні палажэння аб закупцы тавараў, работ і паслуг, з карыснай або іншай асабістай зацікаўленасці аддаваў указанні сваім падначаленым ажыццяўляць за кошт сродкаў ААТ «Барысаўскі мясакамбінат» закупку гофратары ў пасрэднай структуры, заснавальнікам якой ён раней з'яўляўся, па завышаным цэнах без правядзення працэдур ацэнкі і выбару пастаўшчыка, адкрытага конкурсу», — патлумачылі ў пракуратуры. Урон, нанесены прадпрыемству, ацэньваецца на суму звыш Вр691 млн. Для арганізацыі папярэдняга следства крымінальная справа накіравана ва ўпраўленне Следчага

камітэта Рэспублікі Беларусь па Мінскай вобласці, удакладнілі ў Генпракуратуры.

Шматдзетным сем'ям — дапамога да школы

Матэрыяльную дапамогу да новага навучальнага года атрымаюць 8 тыс. 43 шматдзетныя сем'і сталіцы, у якіх выхоўваюцца 13 тыс. дзяцей школьнага ўзросту. Аб гэтым паведаміла старшыня камітэта па працы, занятасці і сацыяльнай абароне Мінгарвыканкама Жанна Рамановіч.

— Дапамога ў выглядзе аднаразовай выплаты складзе каля Вр307 тыс. на кожнае дзіця. Грошы будуць выплачаны да пачатку навучальнага года. Аднак калі бацькі па якіх-небудзь прычынах не змогуць атрымаць дапамогу ў жніўні, гэта можна будзе зрабіць у верасні, — сказала Жанна Рамановіч. — У любым выпадку бацькам неабходна прыйсці ў школу, дзе вучыцца дзіця, і напісаць адпаведную заяву. Пасля гэтага грошы будуць пералічаны на асабісты банкаўскі рахунак аднаго з членаў шматдзетнай сям'і.

Таку сацыяльную дапамогу шматдзетным сем'і Мінска атрымліваюць штогод. Яе памер складае 30% бюджэту пражыткавага мінімуму.

Надзея ДРЫЛА

ПЫТАЛІСЯ — АДКАЗВАЕМ

РАТУЕМ ПАМІДОРЫ

Нам патэлефанавала Алена Пятроўна з Мінска і папрасіла дапамагчы разабрацца, на што захварэлі яе таматы і як пазбавіцца ад гэтай навалы.

Калі меркаваць па словах чытачкі, яе таматы пашкодзаны бурой гніллю (другая назва — фамоз). Гэта грыбковае захворванне, дзеейнае якога распаўсюджваецца толькі на плоды тамата. Грыбок выяўляецца ў выглядзе плямы каля пладавожкі плода. Захворванне сустракаецца ў пачатковай і канчатковай стадыі паспявання памідораў. Плоды, якія захварэлі ў зялёным стане, як правіла, не даспяваюць, паколькі таматы ападаюць. Інфекцыя пранікае і ў глыб плода, тым самым пашкоджваючы ўнутраную тканку тамата.

Пры барацьбе з фамозам неабходна зняць і спаліць пашкоджаныя грыбком плоды, таксама варта адмовіцца і ад акультурвання глебы з дапамогай гною. Трэба пазбягаць унясення залішніх доз азотных угнаенняў у глебу. Рэкамендуецца апрацаваць расліны фундазолам і прадэзынфіцыраваць глебу.

Дасведчаныя агароднікі сцвярджаюць, што поспех вырошчвання гарантваны, калі пры пасеве радыскі карыстацца так званай сістэмай "трох запалак". Гэта значыць, што на адлегласці даўжыні запалкі (5 см) у радках і на такой жа адлегласці паміж радком трэба зрабіць (таксама на даўжыню запалкі) паглыбленне, у якое варта апусціць насенне.

ПРАВІЛЫ БАГАТАГА ЎРАДЖАЮ

Мала вырасціць добры ўраджай. Не менш важна яго правільна сабраць.

Тэрмін збору гародніны большасці культур часта супадае з перыядам біялагічнай сталасці, у выніку якой утвараецца насенне. Такія плоды неабходна збіраць, калі расліны яшчэ не пачалі ўтвараць насенне, бо зацвярдзелая гародніна з насеннем не прыдатная ў ежу (напрыклад, агуркі ці кабачкі). Ліставыя культуры неабходна збіраць яшчэ да пачатку цвіцення.

Збор гародніны для ўжывання ў ежу неабходна праводзіць раніцай. Выключэнне складае салата, якая зразаецца непасрэдна перад ужываннем. Пасля збору ні ў якім разе не захоўвайце гародніну на сонцы: ад ультрафіялету яны губляюць вялікую колькасць пажыўных рэчываў і вітамінаў.

Асобна варта адзначыць культуры, якія ляжаць на зямлі. Збор такіх культур неабходна праводзіць ад поўдня і пазней, пасля сходу расы і толькі ў сухое надвор'е. Такая гародніна доўга захоўвае свежасць ва ўмовах умеранай вільготнасці.

Не варта забывацца, што падчас свайго росту расліны маюць уласцівасць назапашваць нітраты. Яны іх акумуляюць у выніку паглынання азоту з глебы і грунтовых вод. Пасля, у выніку стрававання, нітраты могуць пераўтварыцца ў нітрыты ці нітразаміны. І першыя, і другія вельмі шкодныя і небяспечныя для нашага здароўя. Таму рэкамендуецца ўжываць кісламалочныя прадукты, якія

нейтралізуюць гэтыя хімічныя злучэнні.

Можна паспрабаваць пазмагацца з нітратамі ў гародніне. Ранняя сонечная раніцай злёгка пацягне расліну ўгару. Гэтым вы разбурыце тонкія каранёвыя валасінкі, праз якія расліна спажывае азот. А да вечара ўвесь назапашаны азот культура паспявае выдаткаваць. Гэты спосаб падыходзіць для качаннай капусты, караняплодаў і клубняплодаў. Таксама можна ўжыць наступныя спосабы зніжэння колькасці нітрату:

1. За чатыры дні да збору гародніны выдаліце ахоўную плёнку. Сонечныя прамяні паніжаюць колькасць нітрату.

2. За 2-3 тыдні да збору гародніны перастаць іх угнаіваць. І трымайце глебу вільготнай: вільготнасць — вораг нітрату.

3. Вячэрні збор. Гэты спосаб прымяняецца для ліставой і клубневай гародніны: рэвеня, радыскі, рэдзкі, бурака чырвонага, кал'ярабі, фенхеля, бо яны найбольш схільныя да назапашвання шкодных рэчываў. Да вечара расліны выдаткуюць вялікую частку нітрату.

4. Выразіце тоўстыя жылкі з лісця салаты, адразаіце «ножкі» ў лісця пятрушкі і кропу, храпку капусты: у іх найбольшая канцэнтрацыя нітрату.

І яшчэ некалькі парад па зборы гародніны варта ўзяць на заметку.

Кабачкі і баклажаны. Зрайце нажом ці адкручвайце плоды. Буйныя плоды лепш выкарыстоўваць для фаршыроўкі ці прыгатавання ікры.

Бульба. Выкопвайце ўраджай, як толькі пажоўкне бацвінне. Захоўваць у цёмным прахалодным месцы.

Цыбуля рэпчатая. Збірайце, калі лісце паляжа і пачне падсыхаць. Пасля збору прасушыце цыбулю некалькі дзён у цені, абрэжце карані і лістоту і захоўвайце ў сухім памяшканні.

Цыбуля-парэй. Збірайце перад замаразкамі, падрэжце карані і лісце і захоўвайце ў склепе.

Морква і буракі. Перад зборам узрыхліце глебу віламі. Пасля збору рэкамендуецца захоўваць плоды ў пяску ў прахалодным месцы.

Капуста качанная. Позняя гатункі зрайце ў сярэдзіне восені. Капуста працягвае расці да самых замаразкаў. Качан неабходна зразаць разам з храпай. Калі ёсць магчымасць, падвесьце капусту ў склепе за храпкі.

Няправільны выбар прафесіі і спецыяльнасці — гэта не толькі фінансавыя і матэрыяльныя страты для грамадства ў цэлым, але і нервовы, фізічныя, энергетычныя перагрузкі, якія прыводзяць чалавека да захворванняў, страты ўпэўненасці ў сабе і аб'якавасці, калі размова ідзе пра грамадзянскі абавязак. Якім жа чынам ставіліся да выбару асноўнага занятку старажытныя ўсходнія мудрацы Тыбета і Кітая? Скарыстаем іх веды ў сучасных умовах.

Народжаныя пад знакам Зямлі: 1 — 19 студзеня, 20 красавіка — 19 мая, 20 жніўня — 19 верасня, 20 — 31 снежня.

Прафесіі зямлян, або меланхолікаў (іх асноўным колерам лічыцца зялёны, а таму жартоўна можна назваць іх «зялёнымі»), звязаны з вобразным мысленнем і жывой прыродай. Наогул гэта людзі з павышанай адчувальнасцю, іх жыццё ў параўнанні з іншымі значна ярчэй эмацыянальна афарбавана. Таму гэта добрыя мастакі, журналісты, акцёры. Перш за ўсё зямляне арыентуюцца на спецыяльнасці, звязаныя з абаронай навакольнага асяроддзя ў ўсё, што жыве на гэтай планеце. Словам, біяфізіка, біяхімія, цыталагія, паразіталогія, арганічная хімія, фізіялогія, анатомія, генетыка, экалогія, эрганоміка і г.д. — гэта для «зялёных».

Людзі гэтай стыхіі могуць паспяхова браць вяршыні гуманітарных навук. Праблемы сацыяльнага парадку, чалавечай свядомасці, светапогляду, выхавання, адукацыі — тыя кірункі дзейнасці, дзе можна раскрыць свой талент. Узяць хоць бы псіхалогію — ваенную, дзіцячую, медыцынскую і г.д. Даследаванне ўнутранага свету чалавека, манер і характару паводзін — гэта ваша, паколькі вам «наканавана» пранікнуць у тайны чалавечага «Я», пачуццяў і адчуванняў, што пазней павінна дапамагчы папярэдзіць прыродныя і сацыяльныя катастрофы, уратаваць чалавецтва ад тых ці іншых захворванняў, зрабіць людзей дабрадушнымі, валявымі і сумленнымі.

Гістарычныя і этнаграфічныя навукі — таксама зямны від дзейнасці. Скрупулёзны меланхолік заўсёды грунтоўна бярэцца за гісторыка-храналагічны аналіз дакументаў, кніг, відэа і надае ўвагу кожнай дробязі. З бясконцай мазайкай падзей, чутак, здагадак прадстаўнікі гэтага знака збіраюць цэльную карціну таго, што адбылося. І іх не трэба прыспешваць ці прымушаць працаваць больш эфектыўна — яны і самі бачаць у гэтым працэсе стымул праявіць свае здольнасці, магчымасць прыкласці ўласны розум.

У філасофскіх, сацыялагічных, палітычных навукх яны таксама адчуваюць сябе ўпэўнена, умела спалучаюць выказванні старажытных і сучасных мудрацоў. А супастаўленне гэтага з уласнымі праектамі і меркаваннямі дае выдатны эффект інавацыйнай творчасці. Пабольш бы такіх палітыкаў і кіраўнікоў!

Значна ніжэйшая эфектыўнасць зямлян у тэхнічных, фізіка-матэматычных навукх, касмічных даследаваннях. У інжынернай справе, будаўніцтве, механіцы, мадэляванні, лінгвістыцы, вывучэнні моў, медыцыне, эканоміцы, юрыспрудэнцыі яны наўрад ці змогуць сябе бліскава праявіць.

Калі чалавек-Зямля стаў эканамістам, то работа максімальна павінна быць звязана з рэальнымі аб'ектамі, прыроднымі зонамі і сямейна-бытавымі стасункамі. Вам проста не прынясе задавальненне руціна статыстычных справаздач, запаненне бланкаў, рэгістрацыяў і г.д. Вас абязлічвае і не здавальняе праца гандлёвага агента, білечэра, сакратара, кадравага і сацыяльнага работніка. Гэта губіць творчы пачатак чалавека-рэвалю-

цыянера, які катэгарычна не прымае стагнацыю і застоі думкі. І нават добрыя грошы, якія абяцаюць за такую працу, не павінны вас збіваць з толку. Меланхоліку неабходна ствараць нешта канкрэтнае, адчуваць уласны ўклад у любімы занятак.

У чалавека Зямлі павінна быць асобнае, ізаляванае ад вытворчай мітусні працоўнае месца. Мабыць не вельмі прасторнае, але абавязкова адзеленае ад іншых пакояў, і працаваць у памяшканні павінна не больш за 2-3 чалавекі. Для яго недапушчальна працаваць у вялікіх залах, цэхах, дзе шмат людзей, вытворчага

не стамляе пры гэтым нервовую сістэму і мышцы.

Менш за ўсё такім людзям падыходзяць бялагічныя і геаграфічныя навукі, усё, што звязана з жывёльным і раслінным светам, вывучэнне фізіялогіі, псіхалогіі. Іншая справа — увесь спектр інжынерных спецыяльнасцяў, хімія, фізіка, кібернетыка, матэматыка, філалогія, усе варыянты тэхнікі — ад мікракамп'ютараў да спадарожнікаў, спорт, гандаль. Тут яны — практыкі, а не фундаментальныя даследчыкі, эксперыментатары і тэарэтыкі.

Слова «бізнес» не выклікае ў сангвінікаў ніякіх дрыжыкаў у каленках. Яны хутка арыентуюцца на новыя каштоўнасці ў галіне камерцыі. На Усходзе такіх людзей называюць людзьмі біржавых ставак, падзенняў і ўздымаў курсаў валют, бо яны прадпрымальныя, гатовы пайсці на рызыку і добра арыентуюцца ў палітыка-эканамічнай сітуацыі. Словам, мы маем справу з выдатнымі вандроўнікамі, следкамі, геолагамі, археолагамі, гатовымі шукаць

у абслугоўванні падвясных канатных дарог, вадзіцелямі ў высакагорных раёнах, а таксама падрыўнікамі, будаўнікамі — і ім наогул лепш трымацца як мага далей ад горных мясцін.

Старажытныя манускрыпты расказваюць аб тым, што паветранае асяроддзе (што вышэй за ўзровень раўнін) досыць раўніва ўспрымае прадстаўнікоў воднай стыхіі. «Сінія» цяжэй за іншых пераносяць перапады атмасфернага ціску, недахоп кіслароду, павышаную рызыку аварыйнай сітуацыі. Такім людзям не падыходзяць прафесіі выпрабавальнікаў авіятэхнікі, пілотаў самалётаў, работа, дзе трэба сутыкацца з высокімі тэмпературамі.

Перш за ўсё «сінія» — выдатныя ўрачы, вучоныя, праекціроўшчыкі. Іх вылучае фундаментальнасць у навуцы, сур'ёзны тэарэтычны падыход да ўсяго, што яны вывучаюць. Яны ствараюць нешта прынцыпова новае, што адпавядае часу. Нярэдка яны нават не разважаюць над сваім асабістым укладам у справу, а крочаць

рэчы пераважна блакітнага, сіняга і фіялетавага колераў. Кветак шмат не трэба, лепш паставіць вазу з жывымі водарасцямі. Усё гэта будзе спрыяць канцэнтрацыі думак, што немалаважна, паколькі размова ідзе пра выдатных кіраўнікоў, начальнікаў самага рознага узроўню. Праўда, у намесніках «сінім» лепш мець больш энергічнага і рухавага чалавека, народжанага пад знакам Зямлі ці Паветра. А вось Агонь сама можа выціснуць флегматыка і стаць кіраўніком арганізацыі. Праўда, тут ёсць пэўныя выключэнні. Так, актыўная Вада (20 кастрычніка — 19 лістапада) не баіцца супрацоўнічаць з халерыкамі, умела карыстаецца іх актыўнасцю і энтузіязмам у вытворчых дасягненнях.

Народжаныя пад знакам Агно: 20 сакавіка — 19 красавіка, 20 ліпеня — 19 жніўня, 20 лістапада — 19 снежня.

Надзвычай актыўныя, упэўненыя ў сваіх сілах, што адчуваецца падчас выканання імі любой працы. Валодаючы значнай

цыпліна. Такім людзям не лішне было б звязаць свае развагі з думкамі іншых людзей, аднак чамусьці яны не жадаюць гэтага рабіць. Па меркаванні старажытных мудрацоў Тыбета і Кітая, лепш за ўсё Агно рабіць стаўку на стратэгаў-флегматыкаў (для рашэння доўгатэрміновых праграм з прыцягненнем вялікай колькасці выканаўцаў) і тактыкаў-меланхолікаў (для рэалізацыі бліжэйшых і хутказмняльных планаў). Халерык-кіраўнік не павінен забываць аб здольнасцях сангвінікаў — людзей, якія мабільна звязваюць і інфармуяць усіх у калектыве, аператыўна выконваюць хуткія задачы.

Удала могуць вогненныя паказаць сябе ў навуковай дзейнасці. Для іх адчужненыя дзверы ў тэхнічныя, гуманітарныя дысцыпліны. Яны могуць праявіць сябе і ў народных промыслах, ганчарнай справе, разьбе, лепцы, плаўцы, інкрустацыі і г.д. А яшчэ ў выпечцы і кулінарным майстэрстве.

Бізнес, гандаль, абмен, грошы — тое, што трэба. Халерыкі ўмеюць лічыць казначэйскія білеты і цалкам маглі б быць бухгалтарамі, фінансістамі любых структур. Іх месца — у ламбардзе, казіно, латарэйным, гульнявым і забаўляльным бізнесе. Перамога не заўсёды на баку Агно, аднак розум, упартасць, вера ў свае сілы прымушаюць такіх людзей не здавацца ніколі.

Пажадана трымацца як мага падалей ад праблем жывёльнага і расліннага свету, фізіялогіі і псіхалогіі чалавека. Праўда, тут ёсць выключэнне. Вогненным падыходзяць спецыяльнасці хірурга, траўматолога, тэрапеўта, урача і санітара хуткай дапамогі. Адсутнасць павышанай эмацыянальнай адчувальнасці не заўсёды дае магчымасць аптымальна праявіць сябе ў журналістыцы, рэдактарскай працы, выяўленчым мастацтвах (што часцей прыводзіць да абстракцыянізму), пісьменніцкай справе. Аднак гэта добрыя паэты, аратары, лектары.

Працоўнае месца вогненных — вялікія залы, творчая мітусня. Усё гэта дазваляе пазбавіцца ад адмоўнай энергіі, напаўняе новымі сіламі. «Чырвоным» не трэба адмяжоўвацца ад іншых, можна вешаць побач яркія плакаты. Мудрыя людзі Усходу не раюць халерыку ствараць пад бокам кветкавую аранжарэю. Лепш за ўсё паставіць меднанікелевую статуэтку, маналітны пісьмовы прыбор, салідны пафармаваны прыбор, пажадана, залацістага колера гадзіннік. Гэта павінна заспакойваць неспакойны характар і надаваць паслядоўнасць думкам і пачуццям. А яркія плакаты будучы актывізаваць зрокавыя рэцэптары, у тым ліку сваімі рэкламнамі аб'яцаннямі і прапановамі, спрыяць аператыўнаму чытанню патрэбных папер. Можна размясціць фота або карціну з выявай самога сонца — усходу, захаду, або вогнішча ці вулкана. Мэблю ў офісе рэкамендуецца мець трывалую, не надта старую, лепш — паліраваную, расфарбоўкі — ад цёмна-чырвонай, карычневай да жоўта-аранжавай. Такая атмасфера спрыяе халерыку, абараняе ад «дурных» вачэй і нагавораў. Навокальныя прадметы, тыя ж шпалеры, павінны быць вытрыманымі прыкладна ў той жа гаме. Дапушчальнае нават спалучэнне з чорным. Вашы кветкі — кшталту «дзекабрыста». Мэтазгодна час ад часу пазіраць у акно, каб назіраць за ходам яго вялікасці Сонца. Часцей кантактуйце з калегамі, імкніцеся быць душой калектыву. Гэта павінна стаць залогам поспеху, службовага росту.

Сяргей АНУПРЫЕНКА, вядучы навуковы супрацоўнік НАН Беларусі, доктар філасофскіх навук.

ВЫБРАЕМ ПРАФЕСІЮ... ПАВОДЛЕ ЎСХОДНЯЙ МУДРАСЦІ

шуму, што не сумяшчальна з развагамі і творчасцю. Пажадана выконваць адначасова некалькі вытворчых спраў, розных па функцыях і сэнсе. Так павышаецца стамляльнасць, небяспека ўзнікнення захворванняў сэрца, печані і нервовай сістэмы. Усходнія мудрацы раюць адмежавацца ў вялікім пакоі хоць бы шафай. Можна развесіць на сценах пышныя, але не яркія, расліны, якія падтрымліваюць пэўны эмацыянальны стан. Пабольш зялёнага і паменш яркіх колераў. Замест сексуальных фота, фота з жаночымі тварамі — фота сабакі або кошкі, зялёнага поля, лесу. Любіце прыроду, часцей гуляйце на прыродзе, і лёс вам аддзячыць.

Народжаныя пад знакам Паветра: 20 студзеня — 19 лютага, 20 мая — 19 чэрвеня, 20 верасня — 19 кастрычніка.

У паветраных (іх асноўны колер — белы) значна менш праблем з выбарам прафесіі ці спецыяльнасці, чым у іншых. І справа тут у трывалым характары экстраверта. «Белы» вылучаюцца добрым здароўем, лёгка пераключаюцца на розныя работы, аднак менш адчувальныя, эмацыянальныя. Гэта нярэдка ратуе паветраных ад страсцяў і стрэсаў нашага вірлівага жыцця.

Для людзей гэтага знака падыходзяць практычна ўсе прафесіі. Дзякуючы сваёй рухавасці, актыўнасці яны лёгка могуць спалучаць выкананне складаных і розных па сваіх мэтах і характары работ. Сангвінік паспяхова спалучае функцыі фотакарэспандэнта, журналіста, аператара, ды яшчэ прафесійнага аквалаганта, альпініста, проста спартыўнага чалавека. Гэта дазваляе паветраным пабываць у незвычайных, а мабыць, і экстрэмальных, сітуацыях, займацца кіназдымкамі, апісаннем і навуковымі даследаваннямі там, дзе іншыя знакі практычна бяспільныя.

Тут мы маем на ўвазе людзей, здольных пераключаць увагу, кантраляваць працэс у некалькіх кірунках — напрыклад, размаўляць адразу з некалькімі асобамі. Яны могуць чытаць, глядзець тэлевізар, вязаць і размаўляць адначасова. Не прымушаюць сябе доўга разважаць над навакольным, «белы» захоўвае сілы для працяглых дзеянняў і

ФОТА БЕЛТА

нешта тайнае і не заседжацца падоўгу на адным месцы (на адной працы).

Людзям паветра лепш працаваць у прасторных памяшканнях, дзе шмат людзей і дзелавая мітусня. Атмасфера павінна быць дынамічнай. Каб там мела месца калектыўнае мысленне і не было ніякай апатыі і стомленасці. На працоўным месцы не трэба ніякіх кветак і наогул лішніх дэкарацый. Праўда, можна павесіць плакат эратычнага зместу. Па сутнасці, для гэтых людзей няма ідалаў, а што падумаюць пра іх іншыя — ім гэта нецікава.

Народжаныя пад знакам Воды: 20 лютага — 19 сакавіка, 20 чэрвеня — 19 ліпеня, 20 кастрычніка — 19 лістапада.

Флегматыкі — мяккія, салідныя, павольныя (іх асноўны колер — сіні). Яны не спяшаюцца ў працы і павольна даводзяць пачатае да канца, у адрозненне ад чалавека паветранага. Флегматыкі — самыя абавязковыя вытворча-службовыя нарматываў, прычым з абавязковым выкарыстаннем прафесійнай этыкі, гуманнымі і маральнымі мэтамі і ўстаноўкамі. Аднак павольнасць у дзеяннях, скананасць у рухах, схільнасць да паўнаты негатыўна адбіваюцца на прафесійнай дзейнасці. На Усходзе такім людзям раюць устрымацца ад экстрэмальных заняткаў і захапленняў. Не рэкамендуецца флегматыкам працаваць у службах ратавання, у якасці трэнераў, інструктараў,

далей. Нам здаецца, што пераднамі кансерватары, чые думкі і погляды састарэлі яшчэ ў мінулым стагоддзі. Аднак думкі флегматыка сістэматызуюць глыбокі навуковы пошук, якому не патрэбны паспешлівасць і мітуслівасць.

Лепшыя прафесіі «сініх» — біялогія жывёльнага і расліннага свету (пажадана звязана з морам, акіянам, рэкамі, азёрамі), суднабудаванне, ваенна-марскі флот, падводная справа, географія марскога дна і г.д. Моцныя такія людзі і ў інжынерыі (праектаванне і распрацоўка аб'ектаў, збудаванняў воднага і марскога прызначэння), медыцыне (за выключэннем хірургіі, анестэзіялогіі, спецыяльнасцяў і пасада арганізацыйнага профілю медыцынскіх устаноў). Ім па сілах фізіка, матэматыка, хімія, географія, гісторыя, псіхалогія, філасофія і іншыя навукі. Аднак тут іх патэнцыял рэалізуецца не поўнаасць, мае месца частковая незадаволенасць сваім прафесійным выбарам і вынікамі доследнага пошуку.

Прафесіі эканамічнага і юрыдычнага характару — далёка не лепшы варыянт жыццёвага выбару для Воды, бо сціскаюць і абмяжоўваюць жыццё, творчы падыход.

«Сінім» пажадана працаваць у памяшканнях ізаляваных або невялікіх па габарытах. Лепш за ўсё мець свой кут са сваім мікракліматом — акварыумам, карцінкай з вадой, морам, ракой. Яшчэ — свае крэсла, стол, шафку. У гэтым куце павінны быць

фізічнай сілай, воляй, здагадлівасцю, яны здольны ўпарта працаваць і лёгка спраўляцца з цяжкамі і аб'ёмнымі аперацыямі. Іх не палохаюць сумныя, манатонныя дзеянні на рабочым месцы. Нельга сказаць, што вогненныя цалкам пазбаўлены творчага пачатку. Ён працягваецца ў канкрэтных дэталях. Фундаментальнасць у развагах і справах у меншай ступені ім уласціва, а вось пастаяннае ўдасканаленне ўжо зробленага вылучае халерыкаў сярод іншых знакаў, за рэдкім выключэннем меланхолікаў. Невыпадкова Агонь спрыяе інжынерам розных спецыяльнасцяў (акрамя будаўнікоў і азеляніцеляў) — вынаходнікам і выпрабавальнікам новай тэхнікі, уключаючы баявую, спартсменам-прафесіяналам (толькі не ў стральбе і плаванні), трэнерам і выхавальцам моладзі.

Валодаючы моцным біяполюсам, людзі гэтай стыхіі маюць прыроджаны талент настаўніцтва, умеюць пераконваць сваім голасам, сур'ёзнай мімікай. Валодаючы аратарскім майстэрствам, манерамі рымскага гледзяцара, педагогі халерычнага тыпу ўяўляюць сабой галоўную зброю дысцыпліны і парадку.

У гэтых людзей ёсць арганізатарскія і кіраўніцкія здольнасці. Яны выдатныя каардынатары праектаў і праграм, военачальнікі і камандзіры самых розных падраздзяленняў у сілавых структурах. Ім падыходзіць праца ў органах юстыцыі, сувязі, пошты, аховы. Юрыдычная дзейнасць — іх стыхія, паколькі тут патрабуецца настойлівасць, цвярозы розум і жорсткая дыс-

■ Крытыка на шпільцы

УВАГА, СЭР!

Калі гавару, што люблю чытаць дэтэктывы, людзі здзіўляюцца: хіба дэтэктыў не для хатніх гаспадынь? Аднак, як высвятляецца, захапленне дэтэктывам сярод прафесійных крытыкаў — з'ява звычайная. І ў гэтым лёгка пераканацца, калі паглядзець на імёны тых, хто перакладаў тэксты для зборніка дэтэктыўнага апаўядання «Злачынства, сэр!», які пабачыў свет у сярэдзіне гэтага лета. Такая вялікая канцэнтрацыя крытыкаў у ролі перакладчыкаў ставіць рэцэнзента ў цяжкае становішча: ну як крытыкаваць калег?

Паколькі зборнік складаецца з дзвюх частак і дадатка (а таксама прадмовы, каментарыя і біяграфічнага паказальніка), можна было б паразважаць, чым «Зладзейства, сэр!» і «Бясчынства, сэр!» — адпаведна, так называюцца часткі — адрозніваюцца між сабой. А можна проста канстатаваць, што задавальненне ад традыцыйнага дэтэктыва зусім іншае, чым ад іранічных, парадыйных ці нават гратэскных тэкстаў, якія і сталі зместам другой часткі. Як на мой прыватны погляд, сумнеўна змешваць задавальненні рознага характару, але гэта справа густу.

Кніга змяшчае як класічныя творы, добра вядомыя не толькі аматарам літаратуры (апаўяданні Гілберта Кіта Чэстэртона, Эрнэста Тэадора Амадэя Гофмана, Эдгара Алапа, Карэла Чапэка, Аркадыя Аверчанкі і інш.), так і тэксты практычна не знаёмых беларускаму чытачу аўтараў (Даніэла Капітанява, Брэт Гарт, Рэкс Стаўт). Імёны Стывена Ван Дайна і Роланда Нокса відавочна павінны быць знаёмыя не толькі чытачам, але ў першую чаргу даследчыкам гэтага літаратурнага жанру і

пісьменнікам, якія сябе ў ім спрабуюць, бо гэтыя два тэарэтыкі міла і густоўна высмейлі ўсе клішэ дэтэктыва, нават тая, пра якія звычайны чытач нават не задумваўся б.

Паколькі зборнік «Злачынства, сэр!» складаецца з твораў перакладных, то было б лагічна паразважаць над якасцю перакладаў. Але каб правесці якаснае параўнанне перастварэнняў з арыгіналамі, рэцэнзент павінен быў бы ведаць як мінімум восем моў (нямецкую, англійскую, славацкую, французскую, польскую і інш.), што тэарэтычна цалкам магчыма. Аднак, хутчэй за ўсё, гэта будзе не вельмі цікава патэнцыйнаму пакупніку, які заўсёды чакае вердыкту — каму і навошта адрасаваная гэтая кніга і ці варта яе чытаць?

Таму абмяжуюся кароткім удакладненнем — пераклады вельмі рознай якасці: адны перакладзены на бліскуючую беларускую (асабліва адзначу «Забойства ў Жлуктаве», пераклад Сяргея Смятрычэнкі), у другіх жапае русізмаў (што і зразумела, бо пераклады рабіліся з гэтай мовы). Аднак тут хочацца зрабіць невялічкае адступленне... І нагадаць усім, хто спрычыніўся да гэтага цікавага праекта, што ўсё ж пераклад твораў дынамічных жанраў (дэтэктыў, экшн, фантастыка) не заўсёды патрабуе мудрагелістай — няхай сабе і выдатнай — мастацкай мовы.

Бо такія ўжо людзі гэтыя, аматары дэтэктываў — яны пільна сочаць за сюжэтам, глытаючы старонку за старонкай. І, іншым разам, складання сказу іх моцна вельмі раздражняе. Таму, як гэта ні парадаксальна, найбольш цікавай і чытабельнай падалася «Цана любові» Даніэля Клугера (у перакладзе Уладзіслава Лянкевіча), якая нават пры некато-

рых хібах чыталася на адным дыханні. А менавіта гэтага і чакае звычайны чытач ад дэтэктыўнага апаўядання.

Хоць зноў жа, на мой літаратурна-навуковы погляд, далёка не ўсе творы ў кнізе можна далучыць да жанру апаўядання. Прынамсі, не кожны беларускі чытач зразумее, што тэкст у сто старонак можна назваць апаўяданнем, бо як ні круці, а школа вучыць, што пад гэтым словам усё ж разумеюць кароткую форму мастацкай прозы. Можна, для кагосьці гэта і неістотна, але, як адзначана ў самой кнізе, аматары дэтэктыва — людзі злыя, уважлівыя і самі схільныя да гвалту. І яны вельмі не любяць, калі іх дураць (глядзі «Дзесяць запарэтаў дэтэктыўнай літаратуры» і «Дваццаць правілаў дэтэктыўшчыка» ў перакладзе Юліі Цімафеевай). Таму калі напісана на вокладцы «зборнік дэтэктыўнага апаўядання», то лепш усё ж змясціць пад яго сапраўды дэтэктыўнае апаўяданне. А то раптам які чытач, падобна спадарыні С. з апаўядання Волгі Такарчук «Прачынайся, ты забіты» вырашыць помсціць за тое, што сюжэт развіваецца не так дынамічна, як ён чакае?

Аматары дэтэктыва — людзі, якія заўважаюць усе дэталі. Таму, калі на карэньчыку цікавай стыльнай вокладкі стаіць рымская лічба «1», то яны мяркуюць, што гэтаму ёсць тлумачэнне. Але што азначае гэтая лічба і на што яе паставілі на карэньчыку кнігі, так і застаецца загадкай. Як і сказ у анатацыі: «Амаль усе апаўяданні ў зборніку друкуюцца ўпершыню». Бо дастаткова ж зазірнуць у змест, каб зразумець, што гаворка ідзе пра тое, што ўпершыню яны друкуюцца на беларускай мове.

Наогул, у кнізе «Злачынства, сэр!» шмат цямных

месцаў, якія іншым разам патрабуюць дэшыфроваккі. Напрыклад, ужо на першай старонцы сутыкаешся з наступным выказаннем: «А між іншым, гэты дамастрой дэтэктыва цікавы менавіта з часовай адлегласці. «А як яны там жылі, бедныя?» — спытае распешчаны чытач. І задумаецца. Сапраўды, як жыць у свеце, дзе апаўядальнік або дэтэктыў не можа аказацца звычайным, а кайціцы ўвогуле забаронены?»

Шчыра кажучы, я таксама распешчаны чытач, я не хачу разгадваць галаваломкі! Хоць трэба быць справядлівай, працытаваныя вышэй словы з прадмовы Кацярыны Маціеўскай пасля прачытання ўсёй кнігі становяцца больш-менш зразумелымі. Аднак жа трэба яшчэ дайсці да той апошняй старонкі...

Усе гэтыя заўвагі зроблены не для таго, каб пакрытыкаваць аўтараў, перакладчыкаў, крэатараў гэтага неардынарнага, практычна адукацыйнага праекта, а для таго каб папярэдзіць чытачоў — што варта, а што не варта чакаць ад гэтай кнігі. Безумоўна, хатняя гаспадыня, якая яе будзе гартаць, хутчэй за ўсё збянтэжыцца з прычыны відавочнай «непапсавасці» выдання. А вось студэнт, выкладчык, крытык і літаратуразнаўца (асабліва філалагічных факультэтаў) адчуваюць асалоду, бо кніга адрасавана менавіта ім — разумным, дасведчаным знаўцам сваёй і чужой літаратуры, якія ўмеюць смяяцца нават са злачынства. Калі вы адносіце сябе да падрыхтаваных чытачоў з высокім IQ, то гэтая кніга для вас.

Ганна КІСЛІЦЫНА.

СЁННЯ

Сонца	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск	5.48	20.39	14.51
Віцебск	5.33	20.33	15.00
Магілёў	5.38	20.29	14.51
Гомель	5.39	20.21	14.42
Гродна	6.03	20.53	14.50
Брэст	6.09	20.49	14.40

Месяц

Першая квадра 14 жніўня.
Месяц у сузор'і Стральца.

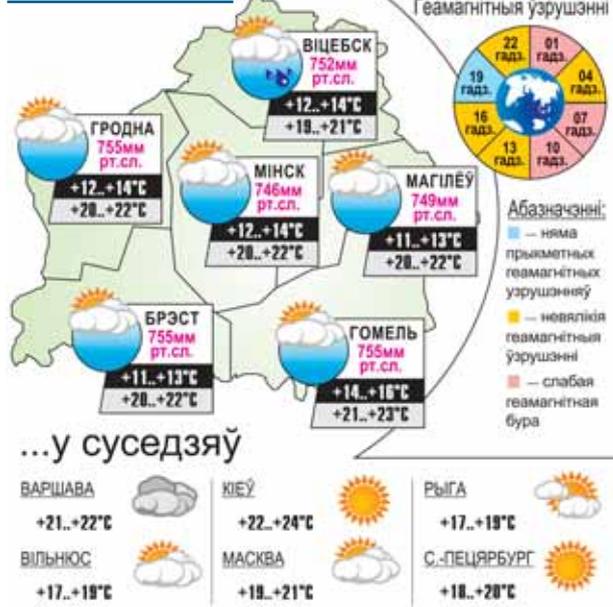
Імяніны

Пр. Васіля, Нікадзіма,
Платона, Сцяпана.
К. УНЕБАЎЗЯЦЦЯ
НАЙСВЯЦЕЙШАЯ
МАРЫІ ПАННЫ,
Сцяпана.

Фота Марыны БЕГУНЦОВЫ.

ЗАЎТРА

ІНФРАСТРУКТУРА ДЛЯ ВЕЛАСІПЕДЫСТАЎ
У МІНСКУ ЁДАСКАНАЛЯЦЬ

Старшыня Мінгарвыканкама Мікалай Ладуцька даручыў удасканаліць інфраструктуру для веласіпедыстаў у Мінску. Такую задачу ён паставіў на нарадзе ў мэры, перадае БЕЛТА.

Мікалай Ладуцька адзначыў, што існуючы план дзеянняў па развіцці веларуху ў Мінску не адпавядае патрабаванням насельніцтва. «Сістэмнай працы пакуль няма. Трэба дэталёва прааналізаваць у кожным раёне стан веласіпеднай інфраструктуры. Дзе трэба — правесці працу па пашырэнні тратуараў. Планаваць мерапрыемствы па безбар'ерным асяроддзі павінны няўхільна выконвацца», — сказаў мэр Мінска.

Выкананне ўсіх работ па развіцці інфраструктуры для веларуху, на думку Мікалая Ладуцькі, дазволіць павялічыць у Мінску колькасць аматараў веласпорту да паўмільёна чалавек. Ён таксама даручыў больш актыўна заняцца стварэннем прафесійнага веласіпеднага клуба.

Першы намеснік начальніка ўпраўлення фізічнай культуры, спорту і турызму Мінгарвыканкама Валянцін Баравок адзначыў, што ў сталіцы налічваецца каля 300 тыс. аматараў веларуху. На яго думку, у Мінску мае сэнс развіваць веларух не толькі як від забаў, але і як від транспарту.

РЕМОНТ КОМПРЕССОРОВ КОНДИЦИОНЕРОВ
любой сложности

а также
ЗАПРАВКА ТРАКТОРОВ, КОМБАЙНОВ И ЛЮБОЙ ДРУГОЙ СЕЛЬХОЗТЕХНИКИ.

VEL 029 625 32 52
MTC 033 625 32 52

УСМІХНЕМСЯ

Чыноўнікі Рассельгаснагляду, якія вылецелі ў Новую Зеландыю для праверкі малака, перамагаюць у намінацыі «Самы хітры адпачынак за казённы кошт».

— Як лаюцца чэрці?
— Тысяча Баярскіх!

У хаце жаніха яшчэ нічога не ведаюць, а ў нявесты ўжо вяселле гуляюць.

— Я прашу прабачэння, але на вас нітка.
— ...Гэта купальнік!

Мужчынская прыкмета: пачаў прычэсвацца па ранацах — пара стрыгчыся.

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Галоўны рэдактар КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. КАРПЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), В. КЛЮЧНІК (намеснік галоўнага рэдактара), А. КЛЯШЧУК, П. ЛАХМАНЕНКА, С. ПРОТАС (першы намеснік дырэктара-галоўнага рэдактара), Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШЫК.

НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: лісьмяў — 287 18 64, падпіскі і распаўсюджвання — 287 18 38, 287 17 21, бухгалтэрыі: 287 18 81.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, іх меркаванні не з'яўляюцца меркаваннем рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй лісьмы. Перадруку матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

<http://www.zviazda.by/>
e-mail: info@zviazda.minsk.by
(для зваротаў): zvarot@zviazda.minsk.by

ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79,
РЭКЛАМЫ e-mail: reklama@zviazda.minsk.by

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адрэдагавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛД № 02330/0494179 ад 03.04.2009. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 250 разоў на год. Тыраж 22.974. Індэкс 63850. Зак. № 3533.

Нумар падпісаны ў 19.30
14 жніўня 2013 года.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Імёны

СВАРОГАЎ:

«НЕ СТРАЦІЦЬ ПРЫХІЛЬНІКАЎ ДАПАМОЖА ТОЛЬКІ ШЧЫРАСЦЬ»

Музыка стала яго вернай спадарожніцай з дзяцінства. У роднай Славеніі сёння ён вядомы супрацоўніцтвам з такімі артыстамі, як Ян Плестэньяк, Нуша Дарэнда, кіраўніком каманды якой, дарэчы, з'яўляецца вось ужо на працягу дванаццаці гадоў. Выступаў у складзе гурта сусветнай зоркі Крыстафера Кроса. Цяпер Сварогаў, клавішнік і аранжыроўшчык, вырашыў паспрабаваць сябе ў «вольным плаванні», бо, як прызнаецца артыст, дасягнуў той кропкі, калі трэба нешта мяняць, каб рухацца далей і развівацца... Як ні дзіўна, першую кампазіцыю ён напісаў на рускай мове. З яго «Трылогіяй» беларуская публіка пазнаёмілася на сёлетнім конкурсе «Славянскі базар у Віцебску». Аднак прыхільніц артыст зацікавіў, не толькі раскажаўшы пранікнёную гісторыю чароўным голасам, але і сваёй публічнай заявай ажаніцца на адной з прыгажунь. Ці сапраўды тыя словы азначаюць «зялёнае святло» для дзяўчат, чым зацікавіў спевака беларускі фестываль і што можа забяспечыць поспех на эстрадзе, ён распавёў пры сустрэчы.

— Якія ўражанні засталіся ад знаёмства з нашымі гарадамі?

— У Віцебску мне ўдалося паназіраць падчас фестывалю за начным жыццём горада. Было вельмі весела. І ў Мінску гулялі ноччу. Асаблівае ўражанне пакінуў ваш Палац Рэспублікі. Наогул мне ўсё вельмі спадабалася, пачынаючы з першага дня майго прыезду ў Беларусь. Я адчуваў сябе так, нібыта трапіў у іншы час, і мне гэта падабалася, бо я прыхільнік эпохі СССР.

— Як вы даведліся пра «Славянскі базар»?

— Пра фестываль я ўпершыню пачуў ад сваёй рускай сяброўкі, якая жыве ў Славеніі ўжо недзе каля пяці гадоў. Потым я пацікавіўся ў майго сябра Юрыя Антонава, ці будзе ўдзел у конкурсе карысным для мяне. Ён сказаў, што паспрабаваць варта, бо фестываль вядомы.

— Перад конкурсам настройвалі сябе на ўдзел ці на перамогу?

— Фестываль у Віцебску — маё першае сольнае выступленне на вялікай сцэне. Я не ставіў перад сабой мэту спаборнічаць з кімсьці. Проста хацелася паказаць сваю творчасць. І фестываль стаў лепшым варыянтам зрабіць гэта на прасторах СНД. Я нават не браў фестывальных кампазіцый, якія дазволілі б прадэманстраваць усе мае вакальныя здольнасці, таму што больш важна для мяне было паказаць сваю музыку.

(Заканчэнне на 4-й стар. «ЧЗ»)

Работа над ідэямі

Мікалай ФЯСЬКОЎ:

«ДЫЛЕТАНЦІЯ РАЗВАЖАННІ ПРА ЦТ ПАЗБАЎЛЕНА АБ'ЕКТАМІ»

40,5 тысячы абітурыентаў не пераадолелі сёлета на цэнтралізаваным тэсціраванні мінімальны парог. Гэтай лічбай апошні месяц аперыруюць усе запар: журналісты, педагогі, рэпетытары, бацькі абітурыентаў, прадстаўнікі органаў кіравання адукацыяй, універсітэцкія выкладчыкі. І кожны інтэрпрэтуе вынікі ЦТ на свой лад. Адно ўпэўнены, што ўзровень падрыхтоўкі выпускнікоў знізіўся ўжо да крытычнай адзнакі, інакш не было б такой вялікай колькасці тых, хто заўчасна пазбавіўся права ўдзельнічаць у конкурсе ў ВНУ. Іншыя спрабуюць на падставе вынікаў удзельнікаў ЦТ зрабіць высновы аб эфектыўнасці і якасці работы педагогаў асобных школ і нават цэлых рэгіёнаў. Трэція лічаць, што мінімальны парог трэба было ўводзіць толькі для абітурыентаў, якія прэтэндуюць на бюджэтныя месцы. Адно можна сцвярджаць дакладна: вынікі ўдзельнікаў ЦТ сталі гэтым летам адной з галоўных топ-навін. Мы вырашылі пацікавіцца, а што думаюць пра бурныя «грамадскія абмеркаванні» вынікаў цэнтралізаванага тэсціравання яго непасрэдна арганізатары, і сустрэліся з дырэктарам Рэспубліканскага інстытута кантролю ведаў Мікалаем ФЯСЬКОВЫМ.

ЦТ — не школьны экзамен

— Мікалай Сцяпанавіч, як вы лічыце, ці заўсёды карэктна ў нашай краіне трактуецца вынікі праведзеных уступных іспытаў? Калі хтосьці сцвярджае, што ў сярэднім рускую мову школьнікі ведаюць на 30 балаў, а матэматыку — на 20, наколькі іх меркаванне адпавядае рэчаіснасці?

— Праблема ў тым, што нават многія педагогі блытаюць цэнтралізаванае тэсціраванне і выніковую атэстацыю і не бачаць паміж імі прынцыповыя розніцы. Задача ЦТ — складанне рэйтынговых спісаў абітурыентаў у адпаведнасці з узроўнем іх падрыхтоўкі. Гэта фактычна конкурс сярод абітурыентаў з прэтэнзіяй на пэўнае месца, пажадана больш высокае, у агульным спісе прэтэндэнтаў. І пакулы гэта ўсе не зразумюць, так і будучы думаць, што 30 балаў на ЦТ — гэта школьная «тройка», а 20 балаў — «двойка».

Вядома, цэнтралізаванае тэсціраванне адначасова з адборам найбольш падрыхтаваных абітурыентаў дазваляе даць характарыстыку ўзроўню авалодання абітурыентамі асобных раздзелаў і тэм

Фота: Нэдае ІІКАЦАБЕЎІ.

вучэбных праграм і выяўляе магчымыя недахопы ў іх засваенні. Але ж мы не ацэньваем работу ўсёй школы. У суседняй Расіі з моманту ўкаранення там Адзінага дзяржаўнага экзамену апошні ўсё часцей пазіцыянуецца як ацэначная працэдура, якая дазваляе атрымліваць інфармацыю аб стане адукацыі ў краіне і рэгіёне і меркаваць аб характэрных тэндэнцыях у адукацыі. Але там Адзіны дзяржаўны экзамен і сапраўды з'яўляецца адначасова і выпускным экзаменам за курс сярэдняй школы. Да таго ж і падыходы да ацэньвання ў Расіі і ў нас выкарыстоўваюцца прынцыпова розныя.

Ацэньваючы вынікі ЦТ гэтага года, некаторыя аўтары ў сацыяльных сетках адзначаюць нібыта «няўхільнае зніжэнне ўзроўню падрыхтоўкі сучасных абітурыентаў». Але хачу заўважыць, што любая ацэнка ўзроўню падрыхтоўкі выпускнікоў школ можа грунтавацца толькі на адпаведных даследаваннях. Наколькі мне вядома, такіх даследаванняў у нашай краіне не праводзілася, тым больш на працягу шэрагу гадоў. Таму любыя меркаванні і высновы, якія грунтуюцца на выніках цэнтралізаванага тэсціравання, не больш чым суб'ектыўны погляд на сітуацыю, адвольная ацэнка і ўласнае трактаванне паняццяў «здавальняюча» і «нездавальняюча».

(Заканчэнне на 2-й стар. «ЧЗ»)

Дзіцячыя скарбы

АДЧУЙ, ШТО ЗНАЧЫЦЬ СТВАРЫЦЬ СВАЮ КАЛЕКЦЫЮ

У часы, калі яшчэ не было мабільных тэлефонаў, камп'ютараў і інтэрнэту, калекцыянаванне было масавым заняткам. Тады рэдка можна было знайсці школьніка, які б нічога не збіраў, — настолькі гэтая з'ява была распаўсюджанай.

Давай мянцца!

У шматлікіх гандлёвых кропках, на пошце прадаваліся маркі розных серый — жывёлы, птушкі, гістарычныя асобы, творы мастацтва... Вялікай падзеяй было атрымаць марку з замежжа, скажам, пры дапамозе ліставання з дзецьмі краін сацыялістычнага лагера — Польшчы, Румыніі, Балгарыі... Маркі адклеівалі нават з канвертаў і клалі ў спецыяльны альбом з плёначнымі «кішэнькамі» — клясер.

Калекцыянавалі паштоўкі, каляндарыкі, прыгожыя абгорткі ад цукерак (асабліва, калі нехта прывозіў іх з Прыбалтыкі і іншых краін), а фанцікі ад жвачак не толькі збіралі, але яшчэ і нюхалі, бо водар ад іх доўга трымаўся на паперы.

Шмат хто збіраў фотаздымкі знакамітых савецкіх кінаакцёраў, якія прадаваліся наборамі ці паасобку. На адваротным баку гэтых здымкаў змяшчалася кароткая біяграфічная даведка і фільмаграфія «зоркі». А вось выявы замежных артыстаў купіць было немагчыма. Але на дапамогу юным калекцыянерам прыходзіў каляровы часопіс пра кіно «На экранях». Звычайна інфармацыя пра фільмы суправаджалася партрэтамі галоўных герояў, якія савецкая моладзь старанна выражала і наклеівала на кардон.

Збіралі значкі — для іх былі спецыяльныя альбомы з паралонавымі аркушамі, каб можна было прышпіліць, а часам чаплялі і проста на тканіну. Некаторыя маглі сабе дазволіць калекцыянаваць мініяцюрыны мадэлі аўтамабіляў — яны былі даволі дарагія (па 5, 7, 10 рублёў і больш), затое ў іх адчыняліся дзверы! Многія збіралі манеты, а калі хто прывозіў іх з замежжа (той жа Польшчы, Чэхаславакіі) — гэта было свята! Вымпелы, мяккія цацкі — калекцыі можна было стварыць з чаго заўгодна. Імі ганарыліся, іх клпатліва захоўвалі (а, магчыма, некаторыя захоўваюць і цяпер свае дзіцячыя «скарбы»), папаўнялі і мяняліся, мяняліся, мяняліся...

(Заканчэнне на 3-й стар. «ЧЗ»)

Фота: Анастасія КЛЕШУЧКА.

«ДЫЛЕТАНЦКІЯ РАЗВАЖАННІ ПРА ЦТ ПАЗБАЎЛЕННЫ АБ'ЕКТЫЎНАСЦІ»

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар. «ЧЗ».)

Трэба мець на ўвазе таксама і тую акалічнасць, што сітуацыя кожны год змяняецца. Па-першае, абнаўляецца склад удзельнікаў цэнтралізаванага тэсціравання. Па-другое, з кожным годам змяняецца і агульная колькасць абітурыентаў, і, адпаведна, колькасць самай падрыхтаванай яе часткі — выпускнікоў агульнаадукацыйных школ гэтага года. Напрыклад, сёлета ўчарашнія адзінаццацікласнікі склалі толькі 45% ад агульнай колькасці тых, хто ўдзельнічаў у здачы тэсціравання. А ўсе астатнія абітурыенты былі або выпускнікамі прафтэхустановаў і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў, або закончылі сярэдняю школу ў папярэднія гады.

Па-трэцяе, штогод адбываецца абнаўленне зместу тэстаў. Таму параўнанне ўзроўня падрыхтоўкі абітурыентаў па выніках цэнтралізаванага тэсціравання за шэраг гадоў не зусім карэктнае і рабіць высновы пра зніжэнне якасці падрыхтоўкі выпускнікоў агульнаадукацыйных устаноў толькі па выніках ЦТ я не стаў бы.

Масавасць — не сінонім якасці

— Ёсць меркаванне, што заданні на тэсціраванні з года ў год спрашчаюцца. У той жа час заўсёды ёсць абітурыенты, якія спрабуюць усіх пераканаць, што тэсты былі вельмі складаныя. Скажыце, вялікая колькасць высакабальных работ у гэтым годзе парадавала ці засмуціла арганізатараў цэнтралізаванага тэсціравання?

— Палярызацыя вынікаў абітурыентаў прасочвалася заўсёды, але асабліва выразна — у апошнія гады, калі вышэйшая адукацыя стала ў нашай краіне масавай. Так, калі 20-30 гадоў таму заявы ў прыёмныя камісіі ВНУ падавалі не больш як 20% выпускнікоў школ, а студэнтамі становіліся яшчэ менш, то сёлета ў цэнтралізаваным тэсціраванні ўдзельнічалі 86% адзінаццацікласнікаў. Часта на ўступных экзаменах выпускнікі ідуць цэлым класам!

Не сумняваюся, што простымі тэсты падаюцца той частцы абітурыентаў, якая знаходзіцца ўверсе рэйтынгавага спісу. Гэта найбольш матываваная частка абітурыентаў, якая кантыгенту, маладыя людзі, якія рыхтаваліся да паступлення не ў апошнія месяцы, а на працягу апошніх гадоў. А на складанасць

сёлета мы ўсе назіралі высокую шчыльнасць уладальнікаў высокіх балаў на некаторых асабліва прэстыжных у моладзі спецыяльнасцях. Каб стаць студэнтам, у чаргу выстраіліся абітурыенты, якія мелі 360, 370 балаў і нават больш. На некаторых спецыяльнасцях колькасць месцаў на бюджэтнай форме навучання — адносна невялікая. Да таго ж на гэтыя спецыяльнасці падаюць свае дакументы і пераможцы алімпіяд. Таму канкурэнцыя нават паміж уладальнікамі балаў у сертыфікатах у дыяпазоне ад 90 да 100 балаў назіралася вельмі вострая. Напэўна, для пэўнай часткі абітуры-

ВНУ інтэрпрэтавалі на свой лад: маўляў, павысіўся якасны склад будучых першакурснікаў. Але гэта не зусім так. Проста вынікі ЦТ у верхняй частцы аказаліся сёлета больш высокія. Адначасова з гэтым у ВНУ не змаглі прайсці абітурыенты з вельмі нізкімі баламі.

Тры гадзіны на экзамен? Навошта?

— Калі летася мы апублікавалі ў газеце ўмовы задачы па матэматыцы, з якой не змаглі справіцца 60% удзельнікаў ЦТ, многія кінуліся на інтэрнэт-фо-

«Знаходзіць плошчу прамавугольніка ўмеюць амаль усе, а калі ў заданні трэба разлічыць колькасць ламінацыі для падлогі, то працэнт правільных адказаў чамусьці істотна скарачаецца».

— Скажыце, ці шмат, па назіраннях арганізатараў, прыходзіла на тэсціраванне выпадковых людзей, якія разлічалі на элементарнае шанцаванне?

— На выкананне 30 заданняў па фізіцы адводзілася 180 хвілін. Як паказаў маніторынг часу, выдатка-

рыстоўвалі свае чарнавікі для старонніх запісаў і фрагментарных замалёвак, якія не мелі ніякага дачынення да матэматыкі. Праз 60 хвілін з моманту пачатку экзамену завяршылі работу над тэстам яшчэ каля 20% экзаменуючых. А праз 90 хвілін у аўдыторыях засталася ўсяго 50% абітурыентаў. І толькі не больш як 20% абітурыентаў выкарысталі цалкам час, адведзены на выкананне тэста па матэматыцы. Між іншым, згодна з сусветнай практыкай, для паспяховага выканання тэста сярэднястатыстычнаму абітурыенту патрабуецца не менш як 80% адведзенага часу. Мяркую, прыведзеныя звесткі ў многім тлумачаць невысокія вынікі многіх удзельнікаў тэсціравання па фізіцы і матэматыцы...

Першая сесія і... апошняя

— А вы цікавіліся, наколькі карэлююць вынікі ЦТ з паспяховасцю студэнтаў на малодшых курсах?

— Мы кантактуем на пастаяннай аснове з некаторымі ВНУ: супастаўляем вынікі ЦТ, школьныя атэстаты і вынікі экзаменацыйнай сесіі. Наша ацэнка ведаў маладых людзей на ЦТ і ацэнка іх ведаў падчас сесіі ў ВНУ, як правіла, супадаюць. Уладальнікі высокіх балаў без праблем адаптуюцца да патрабаванняў вышэйшай школы. А вось у тых, хто з вялікімі цяжкасцямі пераадолеў мінімальны парог, часцей за ўсё ў працэсе навучання ўзнікаюць сур'ёзныя праблемы. І ўжо першая экзаменацыйная сесія можа стаць для іх «лебядзінай песняй». Што тычыцца школьных атэста-

Фота Марыны БЕГУЖОЎАЙ.

ентаў тэсты ўжо трэба ўскладняць, інакш прыёмныя камісіі не змогуць у будучыні іх ранжыраваць. З іншага боку, вялікая колькасць стабільных вынікаў — гэта добрая матывацыя для тых, хто яшчэ толькі плануе сваё паступленне. Сведчанне таго, што з тэстам можна справіцца і што мэтанакіраванасць навучэнца будзе ў выніку ўзнагароджана.

— А ці не баіцеся вы, што калі ў наступным годзе колькасць стабільнікаў зменшыцца, у ваш адрас зноў пасыплюцца папрокі ў звышскладанасці тэстаў?

— Любыя ваганні ў той ці іншы бок небяспечныя для ўспрыман-

румах яе рашаць. І было шмат водгукаў накшталт «Задача на пару хвілін», «Такія задачы па выніках рашацца ўвогуле ў галаве», «Проста сорамна становіцца за нашу школу». Ці былі сёлета аналагічныя нескладаныя задачы, якія аказаліся абітурыентам не па сілах?

— На тэсціраванні па фізіцы абітурыентам была прапанавана задача прыкладнага характару, якая правярала ўменне здымаць паказчыкі са шкалы вымяральнага прыбора. На прыведзеным малюнку стрэлка спідометра указвала хуткасць 130 кіламетраў у гадзіну. Удзельнікам экзамену трэба было вызначыць, колькі ж кіламетраў аўтамабіль праехаў за 18 хвілін пры ўмове захавання пастаяннай хуткасці. Для таго, каб яе рашыць, дастаткова было падлічыць адлегласць, якую аўтамабіль праезджае за 1 хвіліну. 130 кіламетраў падзяліць на 60 хвілін (1 гадзіна — гэта 60 хвілін) і памножыць на 18. Не справіліся з элементарнай задачай больш як 60 працэнтаў тэстуемых...

Некаторыя нашы апаненты абвінавачваюць тэсты ў тым, што ў іх бракуе творчасці. Я з гэтым меркаваннем не згодны. Практычных задач у тэстах становіцца ўсё больш. Адна справа, калі абітурыенту прапанаваць вызначыць плошчу прамавугольніка, і зусім іншая — калі трэба вызначыць плошчу кухні ці колькі трубак шпалер спатрэбіцца падчас рамонтна на чатыры сцяны. Вось толькі нашы назіранні сведчаць аб тым, што знаходзіць плошчу прамавугольніка ўмеюць амаль усе, а калі ў заданні трэба разлічыць колькасць ламінацыі для падлогі, то працэнт правільных адказаў чамусьці істотна скарачаецца.

ДАВЕДКА «ЗВЯЗДЫ»:

Пасля здачы экзамену па матэматыцы за бортам аказаліся 32,7% яго ўдзельнікаў, а на ЦТ па фізіцы менш як 15 балаў набралі 37% абітурыентаў. Затое менавіта на фізіцы і матэматыцы была зарэгістравана рэкордная колькасць 100-бальных вынікаў: максімум набралі на ЦТ па матэматыцы аж 146 чалавек і 46 чалавек — па фізіцы.

2064 абітурыенты не набралі мінімальны бал на ЦТ адразу па трох (!) вучэбных прадметах, 11 454 — па дзвюх дысцыплінах і 27 164 — па адной вучэбнай дысцыпліне.

ванага ўдзельнікамі тэсціравання на выкананне заданняў па фізіцы, ужо праз 30 хвілін завяршылі работу з экзаменацыйнымі матэрыяламі 23% тэстуемых. Некаторыя абітурыенты з гэтай групы здалі абсалютна чыстыя лісты для рабочых запісаў, а ў некаторых былі запісаны адказы да асобных заданняў часткі А. Яшчэ праз паўгадзіны аўдыторыі пакінулі 30 працэнтаў абітурыентаў. На працягу другой гадзіны здалі свае работы яшчэ 11% удзельнікаў. Такім чынам, да завяршэння паловы часу, адведзенага на выкананне тэста па фізіцы, аўдыторыі пакінулі 64% (!) абітурыентаў. А, так бы мовіць, да канца з тэстам працавалі толькі 10% абітурыентаў.

«Не больш як 20% удзельнікаў выкарысталі ўвесь час, адведзены на выкананне тэста па матэматыцы. А на ЦТ па фізіцы — 10%»

На ЦТ па матэматыцы ў першыя 30 хвілін завяршылі здачу экзамену больш як 6% яго ўдзельнікаў. У іх рабочых запісах змяшчаліся перапісаныя ўмовы задач і адказы на асобныя заданні часткі А, якія можна рашыць вусна. Многія абітурыенты выка-

«На тэсціраванні па фізіцы абітурыентам была прапанавана задача прыкладнага характару, якая правярала ўменне здымаць паказчыкі са шкалы вымяральнага прыбора. На прыведзеным малюнку стрэлка спідометра ўказвала хуткасць 130 кіламетраў у гадзіну. Удзельнікам экзамену трэба было вызначыць, колькі ж кіламетраў аўтамабіль праехаў за 18 хвілін пры ўмове захавання пастаяннай хуткасці. 60% удзельнікаў з ёй не справіліся...»

тэстаў спасылаюцца тым, хто імкнецца апраўдаць сваю неканкурэнтаздольнасць падчас прыёмнай кампаніі. Кожны год мы карэктуюм нашы тэсты з тым, каб «дагадзіць» так званаму сярэднястатыстычнаму абітурыенту. Аналізуем вынікі абітурыентаў папярэдняга года, вынікі ўдзельнікаў усіх трох тураў рэпетыцыйнага тэсціравання. Задача, як вы разумееце, няпростая, і, каб вырашыць яе, часам даводзіцца крыху зніжаць складанасць некаторых заданняў. Але тэсты проста не будуць спраўляцца са сваёй задачай па ранжыраванні абітурыентаў, калі яны будуць вельмі складанымі або, наадварот, вельмі лёгкімі.

ня грамадскасцю. Напрыклад, усе прызвычаліся, што, скажам, для гарантыванага паступлення на многія спецыяльнасці ў БДУ трэба мець не менш як 300 балаў. І раптам гэты арыенцір змяняецца... Нават прадстаўнікі ВНУ звычайна арыентуюць будучых абітурыентаў на праходныя балы, якія склаліся ў папярэднім годзе. Дарэчы, гэта не зусім правільна. Шкала складанасці тэстаў можа змяняцца, што адбываецца і на складзе абітурыентаў, якія прыходзяць падаваць свае дакументы ў прыёмныя камісіі (у прыватнасці, на іх балах у сертыфікатах). Той факт, што праходныя балы ў гэтым годзе ўзраслі, многія прадстаўнікі

таў, то школьны адзнакі карэлююць з паспяховасцю студэнтаў у меншай ступені. Яно і зразумела, бо школьны бал — гэта ацэнка настаўніка ведаў школьніка, якая пры гэтым выконвае і ролю стымулу ў навучанні, таму часта завываецца. Школьны настаўнік не толькі ацэньвае кожнага вучня, але і ўлічвае мінулыя яго заслугі, індывідуальныя якасці. Абітурыент мог быць умоўна «зоркай» сярод сваіх аднакласнікаў, але пры паступленні ў ВНУ страціць свае лідарскія пазіцыі. Некаторыя выдатнікі даведваюцца пра сваю неканкурэнтаздольнасць яшчэ падчас уступных выпрабаванняў.

Увогуле, я лічу, што вышэйшая адукацыя стала для моладзі ідэяй фікс. У 2008 годзе ў нас удзельнічалі ў цэнтралізаваным тэсціраванні 96 працэнтаў выпускнікоў бягучага года! У гэтым годзе — 86 працэнтаў! Стаць студэнтамі разлічваюць усе, хто ідзе ў старшыя класы. Таму, напэўна, больш правільным было б уводзіць нейкі парог на ўваходзе ў старшую школу. У гэтым выпадку якасны склад абітурыентаў адразу палепшыўся б, а на цэнтралізаваным тэсціраванні стала б менш выпадковых людзей.

Гутарку вяла
Надзея НІКАЛАЕВА.

ЗРАБІЦЕ МАРЫ — МЭТАМІ!

Кожны чалавек марыць. Некаторыя могуць займацца гэтым не тое, што гадзінамі, а нават днямі. Ёсць людзі, якія мараць усё жыццё. Не буду спрачацца: снапраўды, гэта часам даволі прыемны занятак. Але часта, асабліва ў моманты дэпрэсіі, мы сутыкаемся з сітуацыяй, калі нічога з таго, пра што марым, не маем. Як правіла, часта чалавек падсвядома пераносіць мары ў нейкую «ідэальную» сферу, што можа і не мець дачынення да рэальнага жыцця. Але чаму б і не разбавіць быт «звычайным цудам»? Што не дае ў бліжэйшыя выхадныя адправіцца ў падарожжа? Няхай адразу не ў Берлін ці Мадрыд, а ў Гродна або ў Пінск. Там таксама ёсць на што паглядзець. Альбо што перашкаджае ўладкавацца на працу, каб нарэшце перастаць быць залежным ад грошай, што высылаюць бацькі? Каб мары сталі рэальнасцю, неабходна ператварыць іх у мэты.

Рабіце, як Магамет

У сацыяльных сетках пасты пра матывацыю, самаразвіццё сустракаюцца дастаткова часта: падборкі фільмаў, відэасюжэтаў, выказванні, эксперыменты. Усё гэта карыстаецца папулярнасцю. Калі вы маеце ў іх акаўнт, то ў вашай ленте таксама час ад часу будуць з'яўляцца такога роду «навіны». Кштальту: «Пакладзіце 100 долараў пад ножку высокай табурэткі, сядзьце на яе, а цяпер дастаньце з-пад ножкі купюру. Складана? Не хочацца парваць? Што ж рабіць? Зразумела, злезці, падняць табурэтку і дастаць свае 100 долараў».

Любая мэта мае пад сабой канкрэтны дзеянні. І калі вы будзеце проста сядзець у крэсле, наўрад ці хто небудзь прынясе вам жаданае на сподачку. Памятаеце Магамета і гару? Вось-вось. Калі ваша «гара» не хоча да вас ісці, самі ідзіце да яе!

Так, адна суполка «УКантакце» прапанавала сваім падпісчыкам паўдзельнічаць у гульні, якая заключаецца ў тым, што кожны з удзельнікаў ставіць перад сабой 10 канкрэтных мэт тэрмінам на 90 дзён. Затым штодзённа трэба адпсвацца ў сваім блогу або на старонцы ў сацыяльнай сетцы пра зробленае за сёння для дасягнення кожнай з задач. Мэты могуць быць розныя: звязаныя з грашыма, самаўдасканаленнем, даўнімі, яшчэ дзіцячымі жаданнямі, якія дагэтуль чамусьці застаюцца толькі ма-

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

рамі. Галоўнае, каб для іх дасягнення рабіліся канкрэтныя крокі.

Праўда, з удзелам у гэтай гульні многія ахвотныя вырашылі пачакаць: яна платная (2 тысячы расійскіх рублёў) і ёсць шмат правілаў, парушэнне якіх можа стаць прычынай выключэння з праекта. Напрыклад, калі за адзін дзень удзельнік не адпсваўся па нейкіх прычынах пра тое, што ім было зроблена (альбо не) для дасягнення пастаўленых задач, ён, хутчэй за ўсё, застаецца па-за гульні.

Тым не менш, ідэя пра 10 мар-мэт і тры месяцы для іх дасягнення — даволі цікавая. Таму многія хлопцы і дзяўчаты вырашылі зрабіць гэта па-за гульні, проста для сябе.

Раскажыце пра свае жаданні

Студэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта інфарматыкі і радыёэлектронікі Багдан Грыцавец лічыць, што хаваць свае мары ў сабе (а то не збудуцца) — гэта нерацыянальна. Расказаўшы пра іх, ты ўжо маеш матыў, а часам — і аднадумцаў для дасягнення пэўнай мэты. «Дзесьці паўтара года таму я рас-

павёў у кампаніі пра сваю ідэю інтэлектуальнай гульні для сацыяльных сетак, — прыгадвае Багдан. — Яна заключаецца ў тым, што гулец адказвае на пытанні са школьнай праграмы, і такім чынам кожны правільны адказ дае яму магчымасць абыграць іншых удзельнікаў. Дык вось, праз дзень адзін хлопец з гэтай кампаніі сказаў мне, што ідэя не дала яму спаць ноччу. У выніку знайшлося яшчэ некалькі аднадумцаў і праект гульні быў рэалізаваны».

Ідэя гульні «10 мэт на 90 дзён» вельмі спадабалася хлопцу. «Калі ты кожны дзень адпсваешся пра зробленае, немагчыма забыць пра пастаўленыя мэты», — адзначае Багдан.

МЭТЫ (ЯНЫ Ж МАРЫ) ХЛОПЦА ДАВОЛІ-ТАКІ РОЗНЫЯ. ВОСЬ ЯНЫ:

1. Зарабіць 1000 долараў, не ўладкоўваючыся дзеля гэтага на працу.
2. Скокнуць з парашутам.
3. Рабіць фізічныя практыкаванні кожны дзень.
4. Запісаць уласную песню.
5. Стварыць мінімум дзесяць пачхвілінных відэа на тэме ўзаемаадносін і самаразвіцця.
6. Сплавіцца па рацэ на байдарцы (з начоўкай).
7. Прыдумаць больш за 50 анекдотаў і сабраць пад трыма з іх больш за пяцьдзесят адзнак «мне падабаецца».
8. Прыдумаць псіхалагічную гульню і правесці яе.
9. Рэальна дапамагчы як мінімум дзесяці людзям.
10. Пабыць упершыню ў жыцці на моры.

Хаваць свае мары ў сабе (а то не збудуцца) — гэта нерацыянальна. Расказаўшы пра іх, ты ўжо маеш матыў, а часам — і аднадумцаў для дасягнення пэўнай мэты.

У Багдана ўжо ёсць план дасягнення пастаўленых задач. Напрыклад, першая, пятая і восьмая мэты цесна звязаны з яго праектам «Life in Kaiff» («Жыццё ў асалоду»), задача якога — праз розныя сустрэчы і семінары дапамагчы людзям пазбаўляцца ад комплексаў і атрымліваць ад жыцця асалоду. Менавіта на гэтым праекце хлопец з сябрам ужо змаглі зарабіць сто долараў, што пацвярджае ідэю яго матэрыяльнай вартасці. Што да скачка з парашутам, то ён плануецца ў самым хуткім часе з кампаніяй сяброў. Дарэчы, каму цікава, такая асалода зараз каштуе 700 тысяч рублёў.

Мары павінны збывацца!

Насця Фёдарова, студэнтка БНТУ, таксама загарэлася ідэяй «10 жаданняў на 90 дзён». Праўда, калі яна ўзялася за спіс мэт, аказалася, што іх нашмат больш. Наступныя тры месяцы дзяўчына будзе метадычна працаваць над дасягненнем ажно 21 задачы, скіраваных на ўдасканаленне самой сябе ў самых розных сферах. У інтэлектуальным плане і плане пашырэння кругагляду. Яна паставіла мэту прачытаць кнігі некаторых рускіх класікаў, прачытаць цікавыя кнігі па журналістыцы, эканоміцы, гісторыі моды, «падцягнуць» англійскую мову і інш. У плане знешняга выгляду — скінуць некалькі кілаграмаў, набыць дызайнерскую сумку. Што да працы, то Насця паставіла перад сабой мэту прайсці стажыроўку ў рэкламным агенстве. І, як яна напісала ў сваім анлайн-дзёніку, стажыроўка ўжо пачалася. Таксама дзяўчына паставіла перад сабой задачу наведваць усе мінскія тэатры і з'ездзіць хаця б у чатыры беларускія гарады, у якіх раней не была.

«Усе мае мэты — гэта тое, пра што я ўжо даўно марыла, — расказвае Насця, — але яны ўяўляліся мне дзесьці ў «светлай будучыні», быццам і не са мной. Але зараз я паставіла перад сабой канкрэтныя задачы па рэалізацыі гэтых мар. Зараз лета, і не хочацца, каб яно праляцела «проста так».

У сваіх «справаздачах» пра зробленае за дзень дзяўчына робіць невялікія высновы адносна таго, што можна было б зрабіць яшчэ або, наадварот, што займае шмат часу, а карысці не прыносіць.

Вось так працуюць над дасягненнем сваіх мар Багдан і Насця. А як вы збіраецеся ўвасобіць іх у жыццё? Чаму б не зрабіць мары мэтамі на заўтра або на некалькі бліжэйшых дзён? Нездарма ж кажуць, што большасць нашых марай — калі прыкласці некаторыя намаганні — можа збыцца да канца гэтага тыдня.

Надзея ЮШКЕВІЧ.

АДЧУЙ, ШТО ЗНАЧЫЦЬ СТВАРЫЦЬ СВАЮ КАЛЕКЦЫЮ

Забыцца нельга, адрадыць

У Беларусі вырашылі паспрабаваць адрадыць масавае калекцыянаванне сярод дзяцей, каб сучасныя падлеткі змаглі перажываць тое радаснае хваляванне, якое ўзнікае, калі знаходзіш новую рэч для свайго збору, калі ўжо марыш пра наступную... Іншымі словамі, адчуць, што значыць ствараць калекцыю.

Менавіта для гэтага пры Міжнародным дабрачынным фондзе «Сям'я — Яднанне — Айчына» ў маі з'явіўся Беларуска-цэнтр дзіцячага калекцыянавання, на базе якога праводзіцца бестэрміновая акцыя для дзяцей і падлеткаў «Ствары сваю калекцыю». Адзіная ўмова ўдзелу ў акцыі — дзіцячы ліст, дасланы на адрас цэнтра. У адказ на лісты валанцёры бясплатна дасылаюць дзецям першапачатковы матэрыял для стварэння калекцыі — манеты, маркі, паштоўкі і іншае.

Арганізатары цвяроза ацэняюць свае магчымасці, таму не разлічваюць, што ўсе дзеці, якія атрымаюць першапачатковы матэрыял, стануць калекцыянерамі. Але гэта і не з'яўляецца асноўнай мэтай акцыі. Сутнасць праекта ў тым, каб маладое пака-

ленне адарвалася ад вуліцы і камп'ютара, пачало нечым захапляцца, працаваць розумам, а таксама каб яно зразумела, што не усё ў свеце можна купіць і прадаць. Бо, пэўна, адзіны з відаў калекцыянавання, які набывае шырокае распаўсюджанне сёння, — гэта «калекцыянаванне» грошай і матэрыяльных каштоўнасцяў...

Акцыя праводзіцца на дабрачынных пачатках — матэрыяламі для рассылкі дзеляцца калекцыянеры і проста неабякавыя людзі.

Арганізатар праекта, член праўлення фонду «Сям'я — Яднанне — Айчына» Аляксандр Вялічка займаецца калекцыянаваннем 50 гадоў. А пачалося ўсё з дзвюх банкнотаў, якія ў дзяцінстве падараваў яму дзядзька. Таму і цяпер Аляксандр Міхайлавіч перакананы, што ў дзяцей, якія атрымаюць у падарунак паштоўку ці манету, працнецца жаданне стварыць уласны збор. Таму што гэта прыгожа, калі перад табой ляжыць шэраг разнастайных уласных марак на адну тэматыку, і цікава, бо ў кожнай з іх — свая гісторыя.

Зрабі ўнёсак — дашлі паштоўку

Першасную ўвагу арганізатары надаюць дзецям з сельскай мясцовасці і з праблемных сем'яў. У аддаленых рэгіёнах Беларусі знайсці першапачатковы калекцыйны матэрыял даволі складана. Да таго ж для дзяцей у Мінску праводзіцца шмат мерапрыемстваў, існуе мноства гурткоў, і дзятва ў большасці занятая, а на перыферыі становіцца іншае. Усцешвае, што хлопчыкі і дзяўчаты з глыбінкі ўжо адгугаюцца на прапанову заняцца калекцыянаваннем.

У сваіх лістах дзеці часцей за ўсё просяць манеты, паштоўкі, маркі, — распавядае Аляксандр Вялічка. — Праўда, адзін хлопчык прапачаў даслаць яму самурайскі меч. На гэта мы адказалі, што меч — прадмет аздаблення кватэры, і па яго трэба звяртацца да бацькоў, але даслалі паштоўку з пажаданнем пачаць новы від калекцыянавання.

Акцыя праводзіцца на дабрачынных пачатках — матэрыяламі для рассылкі дзеляцца калекцыянеры і проста неабякавыя людзі. Па дапамогу ў правядзенні мерапрыемства Аляксандр Вялічка звяртаецца не толькі да арганізацый і ведамстваў, але і да ўсіх беларусаў. У кожнага знойдуцца дома

паштоўкі, манеты, банкноты ці значкі.

Калі кожны жыхар краіны даслаў бы нам хаця б адну паштоўку, у нас набралася б іх некалькі мільёнаў!

Праўда, афіцыйныя структуры пакуль што не спяшаюцца адгугацца. Толькі сталічны метрапалітэн перадаў Беларускаму цэнтру дзіцячага калекцыянавання пяцікапеечныя манеты, якімі ў савецкія часы аплачвалі праезд у метро. Але арганізатары такая пасіўнасць не спыняе.

Мы хочам зрабіць калекцыянаванне сямейным захапленнем. Безумоўна, гэты занятак патрабуе некаторых фінансавых выдаткаў. Але ж тое, што мы прапануем збіраць, каштуе не так дорага, да таго ж існуе абмен. Мы нават хочам арганізаваць на старонках дзіцячых газет спецыяльны раздзел, у якім дзеці маглі б мяняцца пры дапамозе ліставання.

Сутнасць праекта ў тым, каб маладое пакаленне адарвалася ад вуліцы і камп'ютара, пачало нечым захапляцца, працаваць розумам, а таксама каб яно зразумела, што не ўсё ў свеце можна купіць і прадаць.

Акцыя «Ствары сваю калекцыю» — гэта толькі пачатак. У планах Беларускага цэнтра дзіцячага калекцыянавання выпусціць серыю брашур «Юны нумізмат», «Юны баніст», «Юны філаркціст», «Юны філатэліст» і «Юны калекцыянер». Яны раскажуць пра тое, як пачаць калекцыянаванне, як і дзе захоўваць калекцыю, як іх папаўняць. Акрамя таго мяркуецца арганізаваць у навуцальных установах лекцыі і перасоўныя выставы, якія служылі б нагляднымі ілюстрацыямі да ўрокаў і адначасова прывіталі дзецям культуру калекцыянавання. Як гэта будзе выглядаць, Аляксандр Вялічка прадумаў да дробязяў:

— Напрыклад, урок гісторыі. Тэма — 1917 год. На ўрок мы прынесём прадме-

ты гэтага перыяду. Бо адна справа — вывучаць сухія факты па падручніку, і зусім іншая — пабачыць «ужывую» і памацаць гэтыя прадметы. Цяпер мы праводзім перамоў з Міністэрствам адукацыі наконт ажыццяўлення нашай ідэі.

Але гэта — у планах. А пакуль што ўзяць удзел у акцыі «Ствары сваю калекцыю» могуць усе ахвотныя. Для гэтага трэба даслаць ліст на адрас: 220121 Беларусь, г. Мінск, вул. Прытыцкага, 65, Беларуска-цэнтр дзіцячага калекцыянавання МДФ. У лісце абавязкова ўказаць зваротны адрас, імя і прозвішча (сваё і аднаго з бацькоў), узрост, а таксама кірунак калекцыянавання.

Дзіяна СЕРАДЗЮК.
Фота
Анатолія КЛЕШЧУКА.

Верыць у сябе і не спыняцца

ВЕРАНІКА ЧАЧЫНА:

«Я НЕ ПЛАНУЮ ЗАСЯРОДЖВАЦА НА НЕЧЫМ АДНЫМ»

Тым, хто лічыць, што розум і прыгажосць не могуць суіснаваць у тандэме, варта пазнаёміцца з Веранікай Чачынай. Гэтае імя апошнім часам на слыху ў тых, хто цікавіцца конкурсамі прыгажосці. Бо менавіта яна будзе прадстаўляць нашу краіну на «Miss Supranational — 2013», які пройдзе 6 верасня ў Мінску. Як перспектыўная мадэль дзяўчына зарэкамендавала сябе ў конкурсе «Miss Палессе-2013» (Гомель), дзе заваявала тытул «Miss Прыгажосці і грацыя», у праекце «ФотаART-2013», стаўшы фіналісткай у намінацыі «Фотамадэль» (Гомель). Заявіла пра сябе і на міжнародным фестывалі прыгажосці «Неўскія берагі» ў Санкт-Пецярбургу, дзе стала лаўрэатам у некалькіх намінацыях, а зараз вось рыхтуецца да пакарэння новай вяршыні. Акрамя таго, наша герайна мае перамогі на алімпіядах па беларускай мове і гісторыі, захапляецца жывапісам, архітэктурай і фатаграфіяй і вучыцца ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце транспарту.

— Як успрынялі навіну, што менавіта вы будзеце прадстаўляць Беларусь на конкурсе «Miss Supranational-2013»?

— Усё адбылося вельмі хутка і нечакана. Я спачатку нават не паверыла. Нейкі час прывыкала да гэтай навіны. Зараз ужо цалкам успрымаю сябе ў новай ролі.

— Адчуваеце адказнасць за місію, якую вам даверылі?

— Безумоўна. Адчуваю значную адказнасць і вельмі хвалюся! Хачу ўсім даказаць, што мяне выбралі справядліва, і каб ніхто не пашкадаваў аб гэтым рашэнні.

— Хацелі б паўтарыць поспех нашай канкурсанткі ў мінулым годзе?

— Была б рада, але прагназаваць нічога не хачу, бо ўсё самае лепшае адбываецца тады, калі яго не чакаеш. Сапраўдным сюрпрызам стала навіна, што я буду прадстаўляць Беларусь ў гэтым годзе. Ніколі б не падумала!

— Вы скончылі Цэнтр моды і прыгажосці «Крышталевая нім-

фа». Як трапілі туды?

— Тут таксама ўсё адбылося выпадкова. Аднакласніца папрасіла скласці ёй кампанію, а я на той момант якраз хацела паспрабаваць сябе ў нечым новым. Атрымалася так, што з кастынгам мы спазніліся прыкладна на месяц (смяецца). Нас гэта не спыніла і мы адаслалі свае фотаздымкі. Нас запрасілі на навучанне ў Цэнтр. Новыя знаёмствы, потым першыя кастынгі, паказы, розныя мерапрыемствы... Было настолькі цікава, што хацелася спасцігнуць усё ў гэтай сферы. Не абыходзілася і без цяжкасцяў. Не адразу навучылася хадзіць на аб'явах. Прыходзіла дадому і перад люстэркам адпрацоўвала крок, фіксацыі, усмешку, бо хацелася на наступны занятак быць лепшай за ўсіх. Атрымлівалася не заўсёды, але я старалася.

— Раскажыце аб удзеле ў праекце «ФотаART-2013»?

— «ФотаART-2013» — яркі і запамінальны конкурс у маім жыцці. На кастынг я не трапіла, але праз нейкі час усё ж атрымала прапанову паўдзельнічаць і, зразумела, адмаўляцца не стала. Прышла незадоўга да фіналу. Два дні падрыхтоўкі — і я апынулася ў ліку фіналістак конкурсу.

— Міжнародны фестываль «Неўскія берагі» таксама пакінуў прыемныя ўспаміны?

— Мноства фатаграфіяў... Усе на цябе звяртаюць увагу... Плюс

прафесійны вопыт і паездка ў іншую краіну. Мора эмоцый, новыя кантакты. Адна магчымасць пабыць у найпрыгажэйшым горадзе Санкт-Пецярбургу чаго варта! Я наведвала многія славутыя мясціны ў горадзе, але больш за ўсё мне, як творчаму чалавеку, спадабалася экскурсія па Эрмітажы. Там можна суткамі хадзіць па залах і атрымліваць асалоду...

— Ці даводзілася вам адчуць на сабе закулісныя інтрыгі конкурсаў прыгажосці?

— Канфліктаў ніколі не здаралася. Канкурсанткі заўсёды станавіліся для мяне добрымі знаёмымі. З многімі дзяўчатамі, з якімі мы пазнаёміліся менавіта на конкурсах, кантактуем і дагэтуль. Кожны праект робіцца настолькі родным, што пасля яго завяршэння нават сумна вяртацца да звыклага ладу жыцця.

— Хто з людзей у сферы моды вам імпануе?

— Думаю, што конкурс дасць мне магчымасць больш даведацца пра людзей з гэтай сферы. Сёння ж сваім вобразам мне імпануе Аляксандр Кірынюк.

— Як ставіцеся да сучаснай тэндэнцыі штучна карэктаваць сваю знешнасць?

— Абсалютна нармальна. Калі дзяўчаты пасля такіх пераўтварэнняў адчуваюць сябе камфортна, то чаму такое «ўдасканаленне» не мае права на існаванне? Але асабіста я аддаю перавагу нату-

ральнасці, бо сваё — гэта сваё, а штучную прыгажосць можа навесці кожная.

— Падтрымліваць форму вам дапамагае захапленне спортам?

Я аддаю перавагу натуральнасці, бо сваё — гэта сваё, а штучную прыгажосць можа навесці кожная.

— Дапамагаць дапамагае, але, каб бачыць вынік, трэба займацца ім пастаянна, што мне рабіць не заўсёды ўдаецца. Аднак у сувязі з апошнімі падзеямі імкнуся займацца спортам рэгулярна.

— Ці жывы яшчэ стэрэатыпы, што прыгажосць і розум не могуць існаваць разам?

— На гэты конт у кожнага сваё меркаванне. Я лічу, што сёння такая пазіцыя ўжо не актуальная. Бо многія прыгожыя дзяўчаты вельмі таленавітыя, ведаюць замежныя мовы, паспяхова заканчваюць навучальныя ўстановы і часта маюць нават не адну вышэйшую адукацыю. І прыгажосць ім у гэтым не перашкаджае.

— А ў якой галіне вы бачыце сваю будучыню, маючы ў арсенале такое спалучэнне?

— Я імкнуся развівацца ў розных кірунках, з цікавасцю спрабую нешта новае. І, думаю, таму мне ўдаецца дасягаць поспехаў у розных сферах. Я не планую спыняцца на нечым адным. Хачу сумяшчаць усё тое, што яшчэ выкліча мой інтарэс.

Алена ДРАПКО.
Фота з уласнага архіва Веранікі ЧАЧЫНАЙ.

«НЕ СТРАЦІЦЬ ПРЫХІЛЬНІКАЎ ДАПАМОЖА ТОЛЬКІ ШЧЫРАСЦЬ»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «ЧЗ».)
— Як з'явілася ваша песня «Трылогія»?

— Кампазіцыю напісаў дома. Для натхнення не спатрэбілася ніякай нагоды. Проста ў маёй галаве ўзніклі тры гісторыі, якія я аб'яднаў у адну. Гэтая песня адлюстроўвае маю філасофію жыцця, бо я веру, што трэба аддаваць толькі добрае. Незалежна ад таго, думкі гэта ці нешта іншае.

— У якім накірунку плануеце развівацца сольна?

— Я думаю, што буду эксперыментаваць з матэрыялам. Бо развівацца толькі ў нейкім адным стылі не заўсёды правільна для артыста. Нават калі паглядзець на альбомы многіх вядомых выканаўцаў, то можна заўважыць, наколькі яны адрозніваюцца. У мяне ёсць вопыт працы ў джазавых калектывах, поп- і метал-групах. Мне падабаецца шукаць і адкрываць для сябе нешта новае. Але, незалежна ад стылістыкі, галоўнае — памятаць, што песня — каралева, якой трэба проста пакарыцца.

— Як артысту заставацца цікавым публіцы?

— Усё залежыць ад таго, хочаш ты зацікавіць аўдыторыю «тут і зараз» ці для цябе важна, каб яе інтарэс да тваёй творчасці не знік з часам. Пры жаданні не страціць сваіх прыхільнікаў і праз дзесяці гадоў дапаможа толькі шчырасць. Трэба быць гатовым адкрыць людзям сваю душу. Яна павінна поўніцца пачуццямі, якімі захочацца падзяліцца.

— У вас ёсць на эстраднай прасторы людзі, на каго хацелася б раўняцца?

— Перш за ўсё я хачу быць самім сабой. Але ў мяне ёсць сябры, якіх я паважаю і ў якіх мне прыемна вучыцца. І мяне заўсёды важна ведаць іх меркаванне, таму што яны ўжо шмат дасягнулі на тым шляху, па якім я толькі пачынаю крочыць. Адным з такіх людзей з'яўляецца Ян Плестэньскі — зараз

ён адзін з самых знакамітых і папулярных выканаўцаў у Славеніі. Мы сябруем, і я ведаю, што калі мне спатрэбіцца яго парада ці дапамога, то Ян не адмовіць. Яшчэ нядаўна я пазнаёміўся з Юрыем Антонавым, творчасць якога таксама вельмі паважаю. Для мяне ён — жамчужына на музычнай прасторы СНД, сапраўдная легенда сцэны. І я цаню магчымасць вучыцца ў яго.

— Раскажыце пра вопыт, які набылі падчас працы ў групе вашага бацькі?

— З бацькам я пачаў працаваць спачатку ў рэстаранах, потым на розных канцэртах. Тады я засвоіў многія ўрокі і здабыў вопыт не толькі ў тым, што датычылася музыкі, але і даведаўся пра жыццё артыста. Зразумей, што самае галоўнае для музыканта — энергетыка, бо ведаю шмат таленавітых людзей, якія пасля заканчэння акадэміі страцілі сваю непаўторнасць, яна ж — аснова. Так адбываецца таму, што людзі пачынаюць думаць пра музыку, нібы яна матэматыка, дзе ўсё можна пралічыць. Я, напрыклад, у большай ступені давяраю тым музыкантам, якія надзелены талентам ад прыроды. Яны іграюць, кіруючыся сваімі адчуваннямі, укладаючы сваё сэрца і эмоцыі.

Нядаўна я пазнаёміўся з Юрыем Антонавым, творчасць якога таксама вельмі паважаю. Для мяне ён — жамчужына на музычнай прасторы СНД, сапраўдная легенда сцэны. І я цаню магчымасць вучыцца ў яго.

— Тое, што ў вас музычная сям'я, і вы значыла выбар прафесіі?

— Гэта вельмі на мяне паўплывала. Безумоўна, калі быў зусім маленькім, то, як усе хлопчыкі, марыў быць пілотам. А потым усё ж такі зразумей, што больш за ўсё я хацеў бы займацца музыкай, і пасля дзесяці гадоў пытанне было вырашана.

— Бацькі не спрабавалі адгаворваць ад такога выбару?

— Яны заўсёды мяне падтрымлівалі, і за гэта я ім вельмі ўдзячны. Мае маці і бацька дастаткова маладыя, дзякуючы чаму нам заўсёды ўдавалася знаходзіць агульную мову і паразуменне. Я мог быць самім сабой.

— Прыклад бацькоўскіх узаемаадносін паўплываў на вашу ўяўленне аб сям'і?

— Тое, які прыклад ты бачыш перад сабой, заўсёды мае пэўны ўплыў на твае ўяўленні пра тыя ці іншыя рэчы. Мае бацькі дапамаглі зразумець, што сям'я — гэта твая абарона. А артысту вельмі важна мець тую гавань, куды можна вяртацца і знаходзіць падтрымку.

— Жаданне ажаніцца з беларускай дзяўчынай — сур'ёзны намер? І якой павінна быць дзяўчына, каб спадабацца вам?

— Усё залежыць ад чалавека. Магчыма, я яшчэ не сустрэў дзяўчыну з такімі якасцямі, якія акажуцца вырашальнымі ў выбары. Безумоўна, яна павінна быць прыгожай, у Беларусі такіх шмат. Важна таксама, каб з ёй было цікава размаўляць. Мне неістотна, напрыклад, ці будзе яна ўмець гатаваць. Не мае значэння і тое, кім дзяўчына будзе па прафесіі. Але важна, каб яна разумела і прымала мой стыль жыцця.

— А ці ёсць перавагі ў вашага стылю жыцця?

— Мне проста падабаецца жыць у рытме, калі мае дні напоўнены канцэртамі, рэпетыцыямі, раз'ездамі. Калі я шмат вандрую, знаёмлюся з новымі людзьмі. Гэта не толькі новыя ўражанні, але і стымулы для мяне, каб рухацца наперад і дзейнічаць.

Алена ДРАПКО.

Услед за марай

Іспанія была маёй даўняй марай — можна нават сказаць, дзіцячай. Спачатку мяне вабіла старажытная гісторыя і, зразумела, тое, што засталася ад яе матэрыяльнага: крэпасці, замкі, вежы, цэрквы... Потым мяне пачала захапляць культура і традыцыі Пірынеяў: карыда, танцы (ох, фламенка!) і, зразумела, музыка — меладычная і жывая, напоўненая пачуццём такога каханьня, ад якога адразу губляеш галаву. Пазней так атрымалася, што я пачала цікавіцца іспанамовнай літаратурай і кіно — і, зразумела, жаданне наведаць гэтую краіну стала яшчэ больш навязлівым...

У пагоні за «Ценем»

Аднойчы мы з маёй сяброўкай разгаварыліся пра нашы «падарожныя» мары. Вольга даўно ўпадабала Румынію, была там неаднойчы на адпачынку і нават самастойна па падручніку вывучыла румынскую мову. Яна тады спытала ў мяне: «А чаму ты не вучыш іспанскую мову — табе ж так падабаецца Іспанія?». І сапраўды, чаму? Відаць, таму, што не хапала стымулу? На той момант я ўжо неаднойчы бралася за вывучэнне і... кідала свае спробы.

«Вырашальная» размова з Вольгай адбылася ў пачатку лютага мінулага года. Да канца таго семестра я прайшла паўтара падручніка і ўжо магла чытаць і разумець іспанамовныя газеты ў інтэрнэце. Сёлета я вырашыла: зраблю ўсё магчымае, каб мара стала рэальнасцю. Мне хацелася быць самастойнай ва ўсім, ды і падарожжа маё не абяцала быць падобным да традыцыйнага — пясок, мора, сонца... Я марыла паехаць у Барселону хаця б на тыдзень, каб пагуляць па Гатычным квартале, бо менавіта там адбываецца дзеянне маіх любімых кніг пра Іспанію «Цень ветру» і «Гульня анёла» Карласа Руіса Сафона. Самастойна зрабіць візу аказалася складаным, дагэтуль я яшчэ ніколі не займалася браніраваннем білета на самалёт і нумара ў атэлі. Таму вырашыла звярнуцца ў турфірму.

Спакусы Барселоны

Так я апынулася ў невялікім прыморскім гарадку Ларэт-дэ-Мар (назва, дарэчы, перакладаецца як «месца каля мора, дзе растуць лаўровыя дрэвы»). У некурортны сезон мясцовых жыхароў там не набярэцца і 50 тысяч, але ў гарачую «пару» прыязджае столькі турыстаў, што дзіву даешся. Але, тым не менш, Ларэт — самы звычайны прыморскі гарадок у Іспаніі. Таму перспектыва праляжаць на пляжы ўвесь адпачынак мяне зусім не вабіла. І я вырашыла адправіцца ў невялікае падарожжа па Каталоніі (Ларэт-дэ-Мар знаходзіцца менавіта ў гэтай іспанскай правінцыі).

Барселона — адзін з гарадоў свету, які найбольш часта наведваюць турысты. У некаторых месцах пешаходам прыходзілася хадзіць адзін за адным, бо каля таго ж Сабора Святога Сямейства (Саграда Фамілія) людзей вельмі шмат. Таму там я нават пазайздросціла падарожнікам у спецыяльных турыстычных аўтобусах. Гэта незвычайны транспарт — двухпавярховы, пасажыры — толь-

кі на другім незашклёным паверсе, дзе ёсць бясплатны інтэрнэт і магчымасць праз навушнікі праслухаць аповед пра тую ці іншую славетную горада на іспанскай, англійскай, нямецкай, польскай, французскай, рускай і некаторых іншых мовах.

Каля сабора можна наведаць вялікую краму і набыць там усё, што заўгодна: ад магніцка да таўшчэзнай кнігі пра дзівосы, пабудаваныя Гаўдзі. Там жа можна набыць кружку з «Гернікай» Пікасо за 16 еўра або гадзіннік у выглядзе вышэйзгаданага храма за 25 еўра. Дарэчы, кнігі пра архітэктур Гаўдзі, прычым з прыгожымі ілюстрацыямі, тут

ла да мора, бо ў прыморскіх гарадах усе дарогі вядуць туды. Пляжы ў такіх гарадах, як правіла, вельмі чыстыя, як і вада ў моры.

Гуляючы па старой частцы горада, вырашыла спытаць у мясцовых жыхароў, што цікавага можна паглядзець у гарадку. Але каталонцамі, з якімі я разгаварылася, аказаліся жыхары Барселоны. Тым не менш яны паралілі мне паехаць у «Пінья дэ Роса» — батанічны сад, дзе растуць розныя кактусы. Чаму барселонцы прыехалі ў Бланес? Адказ я атрымала вельмі лагічны: на мора. Так робіць большасць карэнных жыхароў сталіцы, бо Барселона — вялікі партовы горад і мора там не вельмі чыстае. Вось і ездзяць на электрычках або аўтобусах многія людзі адпачываць у маленькія прыморскія гарадкі. З барселонцамі мне пашанцавала: яны таксама збіраліся ехаць у кактусавы сад. І таму праз пяць хвілін мы ўжо сядзелі ў турыстычным цягнічку — гэта аўтамабіль з вагончыкамі, як у сапраўднага цягніка, але са звычайнымі коламі.

Дом Міла Гаўдзі.

ця б адну карціну або копію, зробленую самім Далі. Што адказаў Далі? «Я падару гораду не карціну, а цэлы музей!». І пачаў сам працаваць над стварэннем музея-тэатра (там не толькі карціны) у свой гонар. Зараз гэта другі — пасля знакамітага «Эль Прада» ў Мадрыдзе — па наведвальнасці музей у Іспаніі. Хадзіць па залах з экскурсаводам не дазва-

Мне на плячо сеў вялізны зялёны... папугай.

Гэта было так нечакана, што я ўздрыгнула і ўскрыкнула. І Дон Хулія (так звалі папугая) у адказ ушчыпнуў мяне сваёй вялікай дзюбай: маўляў, ці можна быць такой няветлівай?

саміх жыронцаў. На дахах размяшчаюцца шэзлонгі і нават невялічкія басейны з пляжным парасонам. Сапраўды, у Жыронне няма мора, але гарачае іспанскае сонца ёсць. Таму на сонечным баку дома часта можна ўбачыць вялікія бакі, дзе награвецца вада.

Яшчэ іспанцы маюць вельмі тонкае пачуццё прыгожага. Акрамя таго, што яны змаглі зберагчы старажытную забудову сваіх гарадоў, амаль у кожным двары цвітуць магнолія і алеандр. Кветкі тут паўсюдна...

У старых кварталах Жыроны вулачкі, як правіла, вельмі вузкія. Але аўтамабільны рух там не забаронены. Прыходзіцца прыціскацца вельмі шчыльна да сцяны, каб хоць як-небудзь абысці аўтамабіль. А яшчэ ў Іспаніі вельмі шмат людзей, якія, выбіраючы паміж машынай і скутарам, аддаюць перавагу апошняму. І хутка, і ў заторах прастойваць не трэба.

Музей на вышыні 700 метраў

Мне хацелася ў сапраўдныя горы. А ці не самая вядомая гара ў Каталоніі — Мансерат. Так-так, менавіта там знаходзіцца вядомы манастыр. Як аказалася, Мансерат — гэта

месца не столькі турыстычнае, колькі паломніцкае. Лічыцца, што ікона Божай Маці Мансерацкай можа выконваць самыя запавятыя жаданні. Таму чарга да яе расцягваецца дзесьці метраў на 150—200. І стаяць у ёй трэба мінімум 3—4 гадзіны. У памяшканні, што знаходзіцца за іконай, можна ўбачыць вялікую колькасць падарункаў Мадонне, якія прыносяць людзі, чые мары здзейсніліся.

Што цікава, перад уваходам у манастырскі сабор ёсць невялікая круглая пляцоўка: ужо колькі дзясяткаў гадоў людзі заходзяць туды і нібыта цягнуцца да сонца. Гэта своеасаблівы абрад (быццам дапамагае здзяйсняць мары і дадае чалавеку сілы).

У манастыры ёсць уласны мастацкі музей, дзе сабраны творы знакамітых мастакоў — і не толькі іспанскіх. Пікасо, Эль Грэка, Далі, Караваджа, Клод Манэ, Дэга — гэта далёка не ўсе аўтары шэдэўраў, выстаўленых у музеі. А яшчэ ў ім не так шмат людзей, як, напрыклад, у музеі Далі ў Фігерасе або ў «Эль Прада» ў Мадрыдзе, таму экспанаты можна разглядаць павольна і нікому пры гэтым не замінаць.

...Час адпачынку хутка праляцеў. Мая мара здзейснілася. Шчыра кажучы, я нават ганарылася тым, што падарожжа было такім яркім. **Надзея ЮШКЕВІЧ. Фота аўтара.**

ЧАМУ ПАКРЫЎДЗІЎСЯ ДОН ХУЛІА

І ў чым сакрэт геніяльнасці Далі

не такія ўжо і дарагія. Я знайшла сабе кнігу на рускай мове (каб вы ведалі, колькі ў Іспаніі рускамоўных турыстаў!) за 13 еўра. А тым, хто не хоча сябе стрымліваць у шопінгу, трэба абавязкова наведаць дзевяціпавярховы гандлёвы цэнтр, што знаходзіцца каля той жа плошчы Каталоніі, дзе можна набыць усё што заўгодна з вялікімі зніжкамі.

Гуляючы па знакамітым бульвары Рамбла, дзе, акрамя шматлікіх сувенірных крам і рэстаранчыкаў, ёсць «жывыя» скульптуры, вулічныя музыканты, карэты, можна дайсці да старога порта, перад якім узвышаецца статуя Калумба. Калі на яе падняцца, перад вамі адкрыецца панарама ўсяго горада.

Што цікава, у самой Барселоне няма буйных вытворчых прадпрыемстваў: гэта горад-музей і ўсе фабрыкі і заводы вынесены за межы горада.

Здыміцеся з папугаем!

Ці не ў кожным іспанскім горадзе ёсць на што паглядзець і дзе прагуляцца. Менавіта гэта я мела на ўвазе, калі выпадкова набыла білет у суседні прыморскі гарадок Бланес, што знаходзіцца ў 20 хвілінах язды на аўтобусе ад Ларэт-дэ-Мар. Калі я апынулася на аўтавакзале ў Бланесе, то, прызнацца, не ведала, куды пайсці. Таму спачатку рушы-

Турыстаў на ўзбярэжжы Іспаніі шмат. І таму не дзіва, што ў мясцовых жыхароў заўсёды мноства ідэй, як не даць ім сумаваць і як зарабіць на гэтым. Вось і пры ўваходзе ў «Пінья дэ Росу» мне на плячо сеў вялізны зялёны... папугай. Гэта было так нечакана, што я ўздрыгнула і ўскрыкнула. І Дон Хулія (так звалі папугая) у адказ ушчыпнуў мяне сваёй вялікай дзюбай: маўляў, ці можна быць такой няветлівай? І што вы думаеце адбылося потым? Пасля таго, як я прайшлася па шматлікіх дарожках саду (там было што паглядзець: кактусы часам дасягалі велічыні аднапавярховага дома, а колькі ж кветак!) мяне аклікнула жанчына і прапанавала набыць вялікі фотаздымак, на якім я стаю з вытарашчанымі вачыма і разяўленым ротам (відаць, гэта быў той самы момант, калі я крычала). А на маім плячы паважна сядзіць Дон Хулія, якога цяпер ніколі не забуду, хоць мне і не спадабалася, як я атрымалася на фота.

Ці трэба сцерагчыся трамантаны?

Трамантана — гэта назва паўночнага ветру ў Каталоніі, а таксама ў некаторых абласцях Італіі і Францыі. Вецер вядомы сваім шкодным уздзеяннем на нервовую сістэму (і вучоныя гэта пацвярджаюць), яго нават называюць «ветрам вар'яцтва». Тым не менш знакаміты сын каталонскай зямлі, эксцэнтрычны геній Сальвадор Далі менавіта гэ-таму ветру прыпісваў свой унікальны талент.

Падчас майго падарожжа ў Фігерас (горад, у якім нарадзіўся Далі) я сустрэлася і з трамантанай. Праўда, у вобразе дзяўчыны, чыя сукенка разываецца ветрам, — гэта і ёсць вобраз «ветру вар'яцтва». Што цікава, невялічкі Фігерас, дзе няма мора і пляжаў, вельмі прыцягальны для турыстаў. І ўсё дзякуючы Сальвадору Далі. Калісьці, калі той ужо стаў вядомым мастаком, скульптарам, рэжысёрам і яшчэ Бог ведае кім, мэр Фігераса звярнуўся да яго са сціплай просьбай — падарыць гораду, у якім нарадзіўся творца, ха-

Саграда Фамілія.

ляюць — каб не было затораў. Таму ў кожнага наведвальніка ёсць унікальная магчымасць паглыбіцца ва ўласную падсвядомасць.

Амаль кожны экспанат мае сваю асобную гісторыю, часам анекдатычную. Напрыклад, пры ўваходзе ў круглымнутым дварыку вы ўбачыце (на сцяне будынка) шмат статуяў залатых чалавечкаў, якія вельмі нагадваюць знакамітую статуэтку «Оскар». Лічыцца, што Далі разам з рэжысёрам Бунюэлем чакалі «Оскара» за свой сумесны фільм «Андалузскі сабака». Але так і не атрымалі. Далі, відаць, вырашыў выправіць такую памылку і ўзнагародзіў сябе сам.

На скутары па вузкіх вулачках

Жыронне каля дзвюх тысяч гадоў, і зараз, гуляючы па яе вузкіх вулачках, акунаешся ў даўніну. Тут не так шмат турыстаў, як у музей-тэатры Далі або ў Барселоне. Таму можна паназіраць за штодзённым жыццём каталонцаў амаль «знутры». Якія яны? Вельмі патрыятычныя. На кожным жылым доме — каталонскі сцяг. Вельмі рацыянальныя. Калі я гуляла па крапасной сцяне, якая знаходзіцца даволі высока над зямлёй, то магла ўбачыць, як выглядаюць унутраныя дварыкі

«Оскар» Далі.

На стол падагзена!

Танцуюць усе!

«КУХНЯ» СТУДАТРАДА, ці Студатрад — на кухню

Дзейнасць студатрадаў улетку арганізуюцца па розных кірунках. Прапалоць грады? Лёгка! Папрацаваць на будоўлі? Без праблем! Прыгатаваць ежу на кухні? Будзе зроблена! За працай аднаго са студатрадаў у рэстаране хуткага харчавання паназіралі карэспандэнты «Чырвонкі».

У рэстаране нас сустрэла выканаўца абавязкаў дырэктара Надзея Сівіцкая. Яна распавяла, што падчас вучобы на геафаку БДУ сама ў свой час працавала, — праўда, на будоўлі. Па яе словах, праца ў студатрадзе дысцыплінуе чалавека і дапамагае самарэалізавацца, бо можна аб'ектыўна ацэньваць свае здольнасці.

— Нашы асноўныя кліенты — студэнты. Таму я і вырашыла паспрабаваць прыцягнуць да працы менавіта іх, — кажа Надзея Сівіцкая. — Яны працуюць у нас на кухні, прадаюць марозіва, становяцца адміністратарамі на зале і касірамі. Перад гэтым хлопцы і дзяўчаты прайшлі навучанне: іх праінструктавалі па тэхніцы бяспекі, растлумачылі сутнасць работы, і першыя тры дні змены яны працавалі пад наглядам вопытных работнікаў.

Кіраўнік рэстарана адзначае, што на працу прыходзяць розныя людзі, і не заўжды работа даецца ўсім.

— У нас няма ніякіх цяжкасцяў у рабочым працэсе: студэнты гатуць сандвічы, бургеры, наразаюць прадукты — у прынцыпе, тое самае кожны робіць і дома. Хаця... Я сутыкнулася з тым, што не ўсе дома гатуюць. Я была вельмі здзіўлена, калі адна дзяўчына сказала, што яна не мые посуд, бо гэта «не яе»... Але ў асноўным я задаволена. Амаль усе хутка ўліліся ў працэс, самі размеркавалі графік і па ім працуюць. Адна

У рэстаране студэнты могуць не толькі зарабіць грошы, хаця гэта асноўная іх матывацыя: студатрадаўцы тут атрымліваюць па 4 мільёны рублёў.

дзяўчынка нават хоча застацца да канца лета, а яшчэ трое маюць жаданне вярнуцца на працу ў верасні.

Надзея кажа, што ў рэстаране студэнты могуць не толькі зарабіць грошы, хаця гэта асноўная іх матывацыя: студатрадаўцы тут атрымліваюць па 4 мільёны рублёў.

— У нас някэпскі старт для кар'ернага росту. Чалавек прыходзіць спачатку членам брыгады рэстарана, пасля ён можа стаць інструктарам вытворчага навучання, адміністратарам... Я сама прыйшла сюды тры гады таму, пачынала з самага першага звяна і цяпер ужо выконваю абавязкі дырэктара.

На працу ў складзе студатрадаў прыходзяць людзі з розных універсітэтаў і факультэтаў. Шмат студэнтаў трапляе сюды па рэкамендацыях сяброў. Для таго, каб уладкавацца ў рэстаран хуткага харчавання, неабходна толькі жаданне працаваць і... санітарная кніжка. Без яе працаваць з прадуктамі харчавання немагчыма.

Каб не парушаць санітарных нормаў, мы апранаем бэльгу халаты і праходзім на кухню, адзелены ад залы перагародкай. Там дзяўчаты спрытна заварочваюць начыні ў лавашы, наразаюць і ўпакоўваюць сандвічы. На першы погляд, работа нескладаная, але той аўтаматызм, з якім яе выконваюць студэнты, з'яўляецца не адрозненнем. Пра гэта па-

Надзея Сівіцкая задаволена працай сваіх падначаленых.

ведаміла адна з іх, Насця Мяркулава, якую мы адарвалі ад рабочага працэсу. Дзяўчына прыехала ў Мінск з Асіповічаў, скончыла 1 курс юрыдычнага каледжа БДУ. У складзе студатрада працуе ў рэстаране на кухні.

— Мы з дзяўчатамі, з якімі разам жывём у інтэрнаце, хацелі зарабіць грошай за лета. У каледжы нам параілі звярнуцца ў БДУ. Мы пакінулі свае звесткі і праз некаторы час былі залічаны на працу ў студатрад, — распавядае сваю гісторыю Насця.

Выбар месца працы яна тлумачыць тым, што тут цікава, можна завесці новыя знаёмствы, ды і ад інтэрната рэстаран знаходзіцца недалёка. Работай дзяўчына задаволена, хоць прызнаецца, што спачатку былі цяжкасці. Але поспех у працы, на думку студэнткі, залежыць ад стаўлення да яе. Калі ёсць жаданне працаваць, то ўсё атрымаецца.

— Тут вельмі добры калектыў і вельмі весела. Калі атрымаецца сумяшчаць працу з вучобай, я хацела б тут застацца.

**Дзіяна СЕРАДЗЮК.
Фота Надзеі БУЖАН.**

СЕЛЬСКАЯ ДЫСКАТЭКА: СКОНЧАНА РАБОТА, ЗНОЎ ПРЫЙШЛА СУБОТА...

Вядома, што наведваць дыскатэку — самы распаўсюджаны ў моладзі спосаб адпачыць. У невялікіх гарадах, пасёлках, а тым больш у вёсках іншага «выйсця ў свет» для моладзі папросту не існуе, таму там сельскія дыскатэкі — гэта асобны свет... На «разведку» было вырашана паехаць у Обаль — невялікі пасёлак у Шумілінскім раёне.

...Каля мясцовага ДК, у якім, па чутках, і праходзіць дыскатэка, я была а 23 гадзіне вечара. Але ніякіх прыкмет жыцця там не назіралася — цёмны будынак стаяў пустым. Толькі на дзвярах вісела паперка: «Вечар адпачынку праходзіць у кавярні. Пачатак а 20-й гадзіне».

Кавярня размяшчалася ў двухпавярховым будынку савецкіх часоў. Я чакала, што на ўваходзе будзе хоць якая-небудзь праверка на цвярозасць ці на «паўналецце»... Прынамсі, настроілася на набыццё квіткаў. Але ўваход быў абсалютна вольны і без якіх праверак.

Зала аказалася падзеленай на дзве часткі: на адной — кавярня, а на другой — танцпляцоўка. Яшчэ быў бар, які нагадваў, хутчэй, школьны буфет. Да мяне адрозна падбегла маладая барменша з пытаннем: «Што будзеце піць?» Я паглядзела на столікі: на ўсіх было піва, і амаль на ўсіх — гарэлка. На пытанне, чаму дыскатэка апошнім часам праводзіцца не ў клубе, а ў кавярні, ніхто адназначна не адказаў. Але па спажыванні спіртнога ўсё і так стала зразумелым...

«Гэта ж адзінае месца, куды моладзь можа схадзіць адпачыць. Таму ўсе і чакаюць суботу», — паведаміла маладзенькая барменша.

Калі меркаваць па тым, як моладзь «запальвала», дык чакала яна гэтай суботы і сапраўды моцна. Юнакі і дзяўчаты становіліся ў кола і танцавалі, хто як умеў і мог. Толькі і данасілася: «Лёха, давай!». А адзін вельмі актыўны хлопец насіўся па зале з крыкамі: «Ну што вы так глядзіце? Мяне тут не існуе! Я з Валгаграда!». Па вясёлай рэакцыі «танцораў» стала зразумела, што «герой» сённяшняга «дэнсу» вызначаны.

Публіка была разнастайная. Былі і тыя, каму ледзь споўнілася 18, і больш сталыя. Праўда, апошнія сюды прыйшлі з мэтай расслабіцца за «чарачкай».

Музыка была далёкая ад той, што можна пачуць у мінскіх начных клубах. У зале гучалі хіты 1990-х і пачатку 2000-х. «Сумна тут, — падзяліліся дыджэй, — просяць круціць адно рэтра». На асабліва папулярныя ў мясцовай публіцы хіты (такія, як «Вечер з мора дзьмуў») выходзіла танцаваць шмат народу. Склад «танцораў» пастаянна мяняўся: «парачкі» бегалі па закутках, а хлопцы перыядычна здзяйснялі «перабегкі» да столікаў па «дабаўку». Бліжэй да апоўначы ўжо пачыналі «наклёвацца» дробныя разборкі. Адзін хлопец, пэўна адчуўшы сваю слабасць перад праціўнікам, зняў свае пантофлі і... стаў імі пагражаць.

У зале працаваў «вольны мікрафон». Адна кампанія падбегла да яго і стала выкрыкваць віншаванні сваёй сяброўцы, якую яны дружна праводзілі ў Піцер. Потым выбегла сама дзяўчына, стала дасылаць публіцы паветраныя пацалункі і крычаць: «Я вас усіх люблю!». А паколькі на такіх дыскатэках усе адно аднаго ведаюць, таму атрымліваецца такія своеасаблівы «сельскія карпаратыўчык»...

Калі надыйшла апоўнач, барменша Воля занепакоілася: «Усё. Пайду прасіць, каб прыехала міліцыя. Я ж адна не спраўлюся, не разганю...» Заканчэння дыскатэкі чакала не толькі адна яна...

Аб'явілі апошні танец. Тут жа парачкі, якія «адасабляліся» на лесвіцы, хуценька вярнуліся ў залу. А хлопец з Валгаграда, пэўна адчуўшы канец «вяселюхі», вырашыў прыцягнуць увагу іншым спосабам. Скінуў з сябе кашулю і феерычна кінуў яе тым, хто сядзеў у зале. А затым з крыкам «Чаго ты лезеш да мяне?» накінуўся на хлопца, што стаў побач...

Потым прыехала міліцыя... Яшчэ праз нейкі час дзяўчаты, што намагаліся супакоіць «валгаградскага» хлопца, ужо цягнулі яго дадому...

Вікторыя ЧАПЛЕВА.

Прыёмная навіна

ВІНШУЕМ, БУДУЧЫЯ КАЛЕГІ!

Вось і скончылася сёлетняя прыёмная кампанія. Разам з агульнымі вынікамі мы можам падвесці і «ўнутрырэдакцыйныя». І яны для нас даволі прыемныя. Дык вось: усе нашы юныя няштатныя аўтары, якія актыўна супрацоўнічалі з «Чырвонкай» цягам апошняга года, сталі студэнтамі! Марачы аб прафесіі журналіста, яны зрабілі першы важны крок у ажыццяўленні сваіх планаў. Мы ведаем, наколькі часам нашым маладым аўтарам было нялёгка, асабліва ў апошнія месяцы: напружаная вучоба, алімпіяды, выпускныя экзамены, цэнтралізаванае тэсціраванне, уступныя экзамены... Паралельна яны пісалі для «Чырвонкі», з большасцю мы практычна ўвесь час былі на сувязі. Усе яны вытрымалі гэты няпросты жыццёвы іспыт, усе аказаліся сапраўднымі байцамі! Шчыра віншваем з паступленнем, будучыя калегі!

Лаўрэат сёлетняга конкурсу «Новы погляд» Таццяна Лауш пасля заканчэння Падгорненскай сярэдняй школы Баранавіцкага раёна стала студэнткай факультэта журналістыкі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я.Купалы. Удалай сёлета стала спроба і для пераможцы гэтага конкурсу Кацярыны Лясун з вёскі Каменны Барок Бярэзінскага раёна: яна паступіла ў Інстытут журналістыкі БДУ (на здымку).

Разам з ёй, толькі на розных спецыяльнасцях, будуць вучыцца выпускніцы Ліцэя БДУ Кацярына Жорава (таксама лаўрэат конкурсу «Новы погляд»), Ган-

на Пярова і Ульяна Будзік. Наш самы актыўны аўтар Кацярына Жорава паведаміла нам, што «публікацыі прыёмная камісія захваліла, казалі, што ні ў каго да мяне не было аналітыкі, адны заметкі-апытанкі». Ганна Пярова напісала, што паступіла на бюджэт без праблем на спецыяльнасць, па якой хацела вучыцца апошнія два гады: «Дзякуй за вялікі вопыт працы з вамі! Камісія вельмі хваліла мае матэрыялы з «Чырвонкі», казала, каб я супрацоўнічала з вамі і далей. Не ведаю, ці хацелі б вы, але мне гэта падабалася, і спадзяюся, што матэрыял, на-

друкаваны ў «Чырвонцы» 25 ліпеня, будзе не апошні». Ульяна Будзік была другой па выніках паступлення ў спісе абітурыентаў. Яна, як і абсалютна ўсе іншыя нашы аўтары, таксама паабяцала прадоўжыць супрацоўніцтва з «Чырвонкай». «Думаецца, калі паступлю, дык забуду пра рэдакцыю? А вось і не! І не спадзявайцеся!» — напісала яна яшчэ да таго, як сталі вядо-

мыя канчатковыя вынікі прыёмнай кампаніі.

Дзякуй за добрыя словы! І мы спадзяемся на наша далейшае супрацоўніцтва з вамі: спачатку як з няштатнымі аўтарамі, а потым — як з практыкантамі. А праз некалькі гадоў, глядзіш, вы станеце нашымі калегамі — штатнымі супрацоўнікамі. Мары павінны збывацца да канца!

Рэдакцыя «Чырвонкі».

У лютым у «Чырвонай змене» было надрукавана кароткае інтэрв'ю з малядым індыйскім пісьменнікам Анкурам Дахія, а таксама ўрывак з яго дэбютнага рамана «Яшчэ цнатлівы ў 20 ?!?!» у перакладзе на беларускую мову. Здавалася б, на гэтым варта было скончыць знаёмства нашага чытача з кнігай, бо неўзабаве рамана можна будзе пачытаць цалкам. Яго пераклад рыхтуецца да друку ў Выдавецкім доме «Звязда».

Нашы канікулы пачаліся, а ў мяне ў галаве была толькі адна рэч, вы ведаеце, якая. Увечары я выйшаў у парк, каб крыху прагуляцца. І тады мае вочы пабачылі нежаданых гасцей.

— Гэй, закаханы, як ты? — спытаўся ў мяне Прашант.

Манас і Прашант сядзелі на лаўцы. Яны крыху пасунуліся, каб вызваліць месца для маёй ганаровай задніцы.

— Добра, закаханы. А вы як? — адказаў я, уладкоўваючыся паміж іх варожымі задамі.

— А як твая «Дзетка Слон»? Вой, я хацеў сказаць, Камана, — смяецца Прашант.

— Яна не настолькі вялікая, і яна мне падабаецца, таму заткну свой смеццеравод, — сказаў я, абараняючы праду.

— Чувак, і гэта ж не ўпершыню. Да прыкладу, твае папярэднія адносіны таксама былі з фігурай памеру «трох-пакаёвай кватэры». І маё адзінае пытанне: чаму? — цікавіцца Прашант і пачынае гучна смяцца, шырока адкрыўшы рот. А мне цікава, чаму гэтыя чортавы мухі ў хвіліну асаблівай патрэбы спазняюцца. «Чорт! Чаму дзве ці больш мух не заляцелі ў гэтае шырока адкрытае «аддзяленне для ежы і брэху»?»

— Я ведаю прычыну. Ён падсвядома жадае мець адносіны з таўставатамі дзяўчатамі, бо сам худы. Таму іх дзвці будучы атрымліваць задавальненне ад сузірання сваіх збалансаваных у вазе і аб'ёмах фігур, — а гэта ўжо ўклад Манаса ў «Тэорыю эвалюцыі».

— Хі-хі-хі! Ага, добры жарт! Жарт года! Справа не ў тым, як яна выглядае. Яна мне проста падабаецца такай, якая ёсць.

Я паглядзеў у бок маіх «адданных вучняў», і ў той жа момант праз маё цела нібыта прайшоў электрычны ток напружаннем 10 вольт (насамрэч, маё цела ў стане вытрымаць толькі такі ўзровень напружання). Дзяўчына ростам прыкладна 170 см, адно з самых лепшых стварэнняў на зямлі, увайшла ў парк. Яна была настолькі асяляльна прыгожай, што калі б мне казалі выбраць апошняю рэч на зямлі, якую я жадаю пабачыць, мае вочы безумоўна выбралі б яе. На ёй была апранутая белая майка з надпісам Hot Girl на грудзях і рваныя чорныя джынсы з нізкай таліяй. Яе цёмна-карычневая валасы з некалькімі пасмачкамі светлакарычневых і бліскучыя вочы надавалі ёй выгляд дзяўчыны з вышэйшага грамадства.

— Калі ласка, ушчыпніце мяне, каб я прачнуся.

— Ого! — Прашант спрабуе ўсміхнуцца, але дзяўчына заўважае яго ўсмішку нізкага гатунку.

— Чувак! Хто гэта? Яна можа любога звесці з розуму сілай сваёй прыгажосці. Яна проста не можа быць рэальнай! — кажу я.

— Ды ідзі ты! Гэта ж Амулія. Яе бацька мільянер. Ты не можаш нават і марыць пра яе, — кажа Манас нізкачастотным голасам, нібыта нехта выключыў рэгулятары bass і

treble ў яго калонках і наліў у дынамікі трохі вады.

— Вы ведаеце, мне падабаецца Камана, таму нават самая яркая дзяўчына на зямлі не здолее змяніць маю сімпатыю да Каманы.

— Гэй, Амулія — далёка не твой узровень.

— Досыць! Добра, вось спрэчка. Сёння нядзеля. На сёмы дзень, пачынаючы з заўтрашняга дня, я буду піваць каву з Амуліяй у The Coffee Point, — сказаў я, нават не думаючы, што кажу.

— Чувак, ты сам сабе ствараеш непрыемнасці. Сем дзён. Па руках, — Манас і Прашант паклалі свае рукі на маю.

Умовы абмеркаваны, і я ведаю: у мяне ёсць сем дзён, каб зрабіць не проста складаную справу, але бліскую да немагчымай. Я ведаю, што збіраюся рабіць, але не ведаю як. Я не ведаю, хто яна і

Але апублікаваны ўрывак надта ж зацікавіў аўдыторыю, мы атрымалі шмат водгукаў ад чытачоў. Таму сёння прапануем вашай увазе яшчэ адзін эпізод з жыцця індыйскіх старшакласнікаў. На гэты раз галоўны герой кнігі Рэхаан спрачаецца з сябрамі, ці здолее ён праз сем дзён пацалаваць Амулію, самую прыгожую і шыкоўную дзяўчыну ў горадзе.

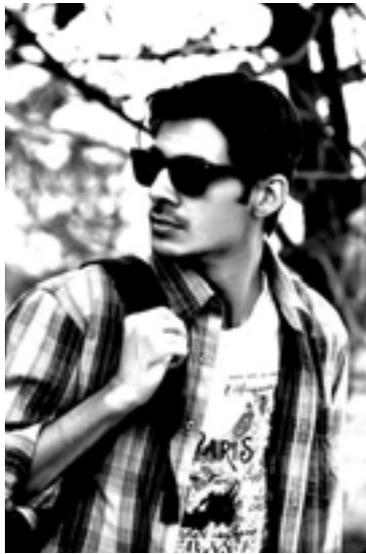
Марына ВЕСЯЛУХА.

Дзень 3

Нават надзвычай вялікая доза дэзадаранту не здолела прыглушыць кепскі пах маёй вопраткі, якую я нашу вось ужо трэці дзень. Але ва ўсялякім выпадку гэта эфектыўны сродак пазбавіцца ад мух.

Так, увага, Амулія заходзіць у парк... На ёй апранута чорная майка з надпісам «Chick» і блакітная джынсавая спадніца, якая дазваляе разглядаць яе бездакорныя ногі. Яна адна, размаўляе з кімсьці па мабільным тэлефоне.

Я чакаў больш як паўгадзіны і маліўся, што яна хоць нейкім чынам пабачыць новы «атракцыйн у парку». Некалькі варон вакол мяне падказалі магчымы працяг кар'еры — чучала. Але яна пакідае парк... Дзень трэці прайшоў без аніякага выніку. Магчыма, уся справа ў маім абмундзіраванні, спраектаваным па вы-

ўволю. Рашэнне ўжо амаль было прынята на карысць камітэта па стандартах, але ў залу суда ўварваўся нечаканы наведвальнік.

— Брацік, як ты? — знаёмы салодкі дзясочы голас гучыць у мяне ў вушах. Зусім нечакана нехта мяне называе братам.

— Прывітанне, Сара! Што ты тут робіш? — адказаў я, вельмі здзіўлены.

Сара вучыцца са мной у адной школе. Яна на два гады старэйшая за мяне, перайшла ў апошні, 12-ы клас. У той час яна вельмі падабалася аднаму з маіх сяброў,

— Гэй, Амулія, ці магу я мець гонар быць сябрам самай прыгожай дзяўчыны, якую я бачыў у сваім жыцці?

«Нарэшце я ёй гэта прапанаваў. Чорт! Я гэта зрабіў!»

— А чаму не? Усё, з гэтага моманту мы сябры, — яна ўзяла маю руку. О божа, частата электрычнага напружання, што цякло ў маё цела, не магла быць вымерана нават самымі дасканалымі прыладамі. Яе рукі былі такія мяккія, што нават бавоўна ў параўнанні з імі падавалася грубай.

— Пабачымся заўтра, і, дарэчы, сябры мяне завуць Аму.

Гэтых слоў было дастаткова, каб звесці мяне з розуму.

Дзень 6

Цэлы дзень я быў разгублены: што апрануць увечары? Нарэшце вырашыў: блакітныя джынсы і каляровую майку.

— Прывет, Рэхаан, як справы? — Амулія на месцы дакладна ў час. На ёй ружовы касцюм, яе валасы распущаныя, і гэтага дастакова, каб прывязаць маё сэрца да «Каралевы прыгажосці».

— Выдатна! А як прайшоў твой дзень?

— Не вельмі. Заняткі з рэпетытарам сапраўды мяне дастаюць, асабліва матэматыка, — кажа яна, і мы падпісваем сяброўскае пагадненне супраць нашага агульнага ворага — матэматыкі.

— Давай трошкі прагуляемся ў іншым парку, — кажа Амулія.

— Так, канечне, — з ёй я магу пайсці нават у пекла.

Мы ішлі, і нечакана яе пальцы перапляліся з маімі. У гэты ж момант я адскочыў, нібыта ад удару тока.

— Што здарылася?

— Справа ў тым, што ўпершыню дзяўчына, асабліва такая прыгожая, як ты, вось так трымае маю руку, — сказаў я вельмі нявінна.

— Добра, — адказала яна, усё яшчэ трымаючы мяне за руку. Трэба было выклікаць пажарную брыгаду, бо яе дзеянні запалілі агонь зайздрасці ў задніцах хлопцаў, што тусаваліся навокал.

— Аму, я хачу табе штосьці сказаць, але баюся, што ты можаш няправільна мяне зразумець.

— Гэй, самая важная рэч: ты — мой сябар. Гэта значыць, што ты ўсім можаш са мной падзяліцца. А цяпер скажы мне, што здарылася? — яна ўжо трымала мае абедзве рукі.

Я распавёў ёй усю гісторыю пра сем дзён, спрэчку, што я вып'ю з ёй кавы, і прычыну, якая стаіць за ўсім гэтым, — Каману.

— Ведаеш, Рэхаан, ты сапраўды вельмі нявінна. Я гэта зразумела, яшчэ калі ўпершыню цябе пабачыла. Ты выдатны чалавек, — яна мяне абняла. — Я ведаю, што Камана павінна быць самым шчаслівым чалавекам на свеце, бо ў яе жыцці ёсць хлопец, які так яе кахае. Не хвалойся, я з табой. Давай заўтра сустрэнемся ў The Coffee Point а пятай увечары. Не спазняйся, добра?

Дзень 7

Я сяджу ў The Coffee Point за сталікам у першым радзе. Манас і Прашант сядзяць у канцы залы, таму яны могуць назіраць за маімі дзеяннямі. Ужо 5.10, а Амулія яшчэ не з'явілася. Сябры ўсміхаюцца. Яны ўжо амаль гатовы абвясціць мяне лужерам. 5.15. Я праглядаю меню ўжо чацвёрты раз і замаўляю вады. 5.20. П'ю чацвёртую шклянку вады, заўважаю,

што афіцыянт падазрона на мяне пазірае.

5.25. Яна яшчэ не прыйшла. Думаю, што пакрыўдзіў яе сваімі словамі. Я ўстаю са свайго месца — і нечакана мяне ззаду абхапілі дзве рукі.

— Даруй, мілы, мае занятакі сёння крыху зацягнуліся, — Амулія зноў мяне абдымае. І гэтага дастакова, каб варожае маўчанне ўзнікла паміж Манасам і Прашантам.

— Ды ўсё ок, я думаю, што, магчыма, пакрыўдзіў цябе тым, што распавёў, — нявіна насць і я — браты-блізняты.

Блакітную джынсавую спадніцу, што яна ўжо апранала, можна смела назваць «міні», а цяпер у дадатак да спадніцы на ёй чырвоная майка з выдатнай вышыўкай. Яе новай стрыжкі і бляску дзяўчыны дастаткова, каб прывесці ў рух усе вольныя часткі цела мужчын, што знаходзяцца ў кавярні.

На маё здзіўленне, паводзіны афіцыянта змяняюцца проста рэвалюцыйным чынам. Хлопец пытаецца пра заказ, ён амаль пераскае мяжу сціпласці і павагі. Цяпер я самы паважаны наведвальнік у гісторыі The Coffee Point. Мы замовілі два кубачкі кавы і некалькі сэндвічаў з сырам.

— Ну, твае сябры цяпер тут?

— Ага! Яны сядзяць за апошнім сталікам злева, — часам я нават шкадую, што ў той вечар я не ўзяў з сабой фотаапарат. Здымкаў Манаса і Прашанта, твараў гэтых лужераў, было б дастаткова, каб я стаў новай асобай у свеце фатаграфіі.

Мы з Амуліяй пачалі размаўляць. Цяпер я нават не прыгадаю, пра што. Гутарка проста працягвалася і працягвалася. У 6.30 Амулія ўстала і, на маё вялікае здзіўленне, нахіліўшыся да майго вуха, сказала: «Усяго добрага, дарагі». Яна пацалавала мяне ў левую шчаку і памахала рукой на развітанне: «Пакуль».

Гэта быў мой першы пацалунак, да таго ж ад такой надзвычай прыгожай дзяўчыны, таму мне было патрэбна хвілін пяць, каб зноў апрытомнець. І тое дзякуючы Манасу і Прашанту: яны падышлі і пачалі мяне трэсці.

Памятаю, мама мне распавядала, што калі я быў зусім маленькім, дзяўчаты мяне любілі больш за ўсіх. У той час мае шчокі ўвесь час цалавалі і казалі: «Ён такі сімпатычны!». І вось цяпер я часта думаю пра тое, чаму мае шчокі больш не выкарыстоўваюцца з такой мэтай, чаму яны страцілі папулярнасць, і куды знікла мая прывабнасць? Пацалунак Амуліі вярнуў усе ранейшыя настроі маёй сімпатычнасці.

— Чувак, я... я... проста, я проста... — Прашант быў незольны выказаць свае думкі, бо на свае вочы пабачыў немагчымае, тое, што цяпер стала сапраўднай перашкодай у гутарцы.

— Як, як ты гэта зрабіў? Як гэта можа быць магчыма, яна ж пацалавала цябе? — Манас, кніжны чарвяк, які прачытаў сотні танных раманаў пра каханне, цяпер надзвычай здзіўлены: кніжная лухта стала рэальнасцю.

— Прайшлі тыя дні, калі вы мелі права брахаць на мяне. Гэта мой дзень, таму проста звярніце ўвагу на мае словы, запішыце іх у свае дзённікі і запомніце на ўсё жыццё.

— Ну? — адначасова выгукнулі Манас і Прашант.

— Не вучыце вучонага.

Пераклад з англійскай мовы Марыны ВЕСЯЛУХІ.

АМУЛІЯ, СЕМ ДЗЁН І ПАЦАЛУНАК

Глава з рамана Анкура Дахія «Яшчэ цнатлівы ў 20 ?!?!»

чаму такая асяляльна прыгожая дзяўчына павінна мной зацікавіцца. Усё, што я ведаю дакладна, у мяне ёсць толькі сем дзён.

Дзень 1

У першы дзень я быў поўны энтузіязму. Распацаў справу з шопінгу. Набыў цюбік гелю для валасоў за 90 рупі, дэзадарант за 150, пару акулераў ад сонца за 200 і асвятляльнік для рота, які каштаваў 10 рупі. Такім чынам, увогуле я патраціў 450 рупі — большую частку маіх кішэнных грошай на тры месяцы.

Некалькі разоў аб'ехаў вакол дома Амуліі на сваім маленькім дзясочым скутары «Прыя». Мой скутар на адзін год старэйшы за мяне. Калі я еду на ім, людзі здзіўлена пазіраюць на мяне, асабліва дзяўчаты. Думаю, яны мне зайздросцяць...

Увечары сяджу ў парку. Апрануў джынсы-клеш, у якіх, калі верыць маёй маме, я выглядаю, як Раджэш Хана, супергерой 1970-х. Намазаў валасы гелем. Яго заанада шмат у мяне на галаве. А акуляры супраць сонца увечары робяць мяне прадметам паважанай увагі з боку дзяцей і іх бацькоў у парку.

На жаль, Амулія так і не прыйшла. Першы дзень прайшоў. Засталося яшчэ шэсць.

Дзень 2

У пяць гадзін вечара прыйшоў у парк. На мне зноў тыя ж джынсы і майка. Я сяджу на той жа лаўцы і малюся. Зноў дзень-расчараванне, без аніякай згадкі пра яе вобраз. Але мая прысутнасць хаця б забяўляе некалькі бабуль і ўнукаў у парку. Два дні прайшлі, а пяць усё яшчэ ў маёй кішэні.

шэйшых стандартах? Засталося чатыры дні. Калі ласка, хто-небудзь, дапамажыце!

Дзень 4

Я зрабіў новую крутую прычоску. Яна выглядала так, нібыта я атрымаў удар тока. У маім блакітным школьным пінжаку, які я час ад часу насіў і ўлетку, і строгіх чорных джынсах я зноў меў поспех у справе прываблівання ўвагі натоўпу бабуль і ўнукаў, а таксама некалькіх маіх блізкіх сяброў з таварыства варон.

Дзень мяне не расчароваў. Яна прыйшла ва ўчарашняй вопратцы: магчыма, яе пральная машына аб'явіла забастоўку ці нешта яшчэ здарылася. Яна зноўку размаўляе па тэлефоне і ігнаруе самага ідэальнага хлопца для любой адзінокай дзяўчыны.

Праз некаторы час яна дае адпачыць свайму мабільніку і пачынае гуляць з дзецьмі ў іншым куце парку. Праз некаторы час пакідае парк, але папярэе некалькі разоў націснуць на кнопкі на тэлефоне. Засталося яшчэ тры дні...

Дзень 5

Я расчараваны, паколькі ведаю, што мне патрэбна сем гадоў, а не сем дзён, каб пераканаць такую бліскучую дзяўчыну, як яна. Нават тады гэта было б усё роўна, што спрабаваць раскалоць арэх кавалкам паперы.

Я сяджу на той жа лаўцы, апрануты ў звычайны касцюм. У мяне на галаве гелю больш, чым неабходна, таму валасы выглядаюць так, нібыта іх толькі што памылі. Унутры мяне праходзіць «пасаджэнне суда». Я таксама думаю пра тое, як буду апраўдвацца перад Манасам і Прашантам. А мая бедная Камана? Ну, для маіх сяброў яна зноў стане добрай нагодай пасмяяцца

SEX=БАЛЯСЫ

Апошнія гады летам, звычайна ў самую спёку, не абыходзіцца без таго, каб грамадскасці ў чарговы раз не паведамлілі "сенсацыйную навіну". Аказваецца, у нас (страшна сказаць!) ёсць нудысты!.. Больш за тое, яны сваім выглядам шакіруюць... не, нават абражаюць светлыя пачуцці іншых грамадзян, што не ўяўляюць свайго адпачынку на пляжы (хаця пра пляж мы яшчэ пагаворым асобна) не інакш, як у купальных касцюмах. Таму ў працяг тэмы звычайна ідзе лагічнае паведамленне пра затрыманне міліцыянерамі некалькіх аматараў пазагараць і плаваць зусім без адзення. І так з года ў год. Сумна, спадары і таварышы!..

НУ, А ХТО Ў ДУШЫ НЕ НУДЫСТ?!

Асабіста мне сітуацыя з нудыстамі нагадвае навіны пра мядзведзя. Не ведаеце, пра што я? Гэта калі на пачатку зімы калегі па цэху абавязкова паведамляюць грамадскасці: заснуў у запарку касалапы ці не. Час, ведаеце, такі: зацішша з навінамі, а пісаць нешта трэба. Таму апошнія гады мы з вамі заўсёды ў курсе, не пабаюся сказаць, асабіста жа жыцця мішкі. Дык вось: мядзведзь — зімой, нудысты — летам. У масавую адпусную пару падзей яшчэ менш адбываецца, інфармацыйную нагоду знайсці, бывае, вельмі складана. А тут вось ён — «kozyr з рукава». Нудысты! Хаця, пачакайце: які рукаў, калі мы пра нудыстаў!..

Пра іх згадваюць толькі летам, што цалкам зразумела. Спякотнае сонца, цёплая вада, ласкавы ветрык, што гайдае ўсё навокал... Музыка... Не, нават песня... Але прызнайцеся, няўжо вас ніколі не цягнула пры такім раскладзе скінуць з сябе ўсё? Вы мне яшчэ раскажыце, што, вярнуўшыся ўвечары пасля працы дадому ў душную, нагрэтую за дзень кватэру, вы адразу пераапранаецеся ў дамашнія кашулю і штаны або сукенку, каб выйсці ў гэтых строях да вячэры... Пры нашай шчыльнай архітэктурнай забудове і тыпавым жыллі часам і падглядаць спецыяльна не трэба, у чым у спёку ходзяць у кватэрах іх жыхары... А што ж тады казаць пра прыроду, калі «музыкай навявае»...

Фота Марыны БЕГУНОВИЧ

Нядаўна расійскі акцёр Аляксей Панін заявіў у інтэрв'ю, што, пачынаючы з васьмнадцатой гадоў, ён штогод месяц праводзіць на нудысцкім пляжы ў Крыме. Яму гэта вельмі, маўляў, даспадобы: побач загараюць аголеныя пары, ходзяць прыгожыя дзяўчаты, сонца, а за пятнаццаць метраў у моры плаваюць дэльфіны... Прыгажосць! Ну, ды Панін добра вядомы сваімі эпітажамі і скандальнымі ўчынкамі!.. Але пра нудысцкі пляж — што тут таго?

Падчас водпуску я таксама часам люблю схадзіць на нудысцкі пляж. Калі суразмоўцы чуюць тое, заўсёды здзіўляюцца: маўляў, дзе гэта там у тваёй вёсцы нудысцкі пляж? Там, куды я прыходжу, адказваю. Справа ў тым, што я не іду туды, дзе загараюць і купаюцца ўсе астатнія — у месца, якое быццам бы афіцыйна лічыцца пляжам. На рацэ можна знайсці шмат адасобленых, бязлюдных куточкаў... Бо я, напэўна, нудыст не па натуре, а недзе глыбока ў душы. У сэнсе, пад настрой. Асабіста мне не патрэбны «аднадумцы»: я не хачу глядзець на чужыя прычыны месцы і не хачу, каб разглядалі мае. А калі іншых тое задавальняе — гэта іх справа.

Дык вось цяпер пра затрыманні міліцыяй у сталіцы тых, хто бавіць час на нудысцкім пляжы. Гэта яго, зразумела, неафіцыйная назва, але яна прыжылася, многія ведаюць пра існаванне такога спецыфічнага месца на Мінскім моры, якому ўжо больш за дваццаць гадоў. Асабіста я, паколькі мне не патрэбны «аднадумцы», як ужо сказаў вышэй, туды не пайду. Бо ведаю загадзя, што там убачу. А паколькі не пайду, ніхто і нішто не абразіць мае пачуцці і ўспрымання свету. Чаго туды ходзяць астатнія, хто не з'яўляецца нудыстам? Пагадзіцеся, цікавае пытанне да тых людзей.

Ці вось яшчэ адно, на мой погляд, не менш цікавае. Нудыстаў штрафуюць, хаця асабіста мой гонар яны нічым не абражаюць. А чаму не караюць людзей, якія, як ужо пісаў у адным з мінулых выпускаў «Бялясаў» («Не сляпіце, мінакі, пашкадуіце!»), апранаюць адзенне не па фігуры і без аніякага густу? Ходзяць з голым торсам ці ў купальніках у людных месцах у горадзе? Чаму я проста вымушаны назіраць такую карціну, напрыклад, у метро? Магчыма, гэта абражае мяне ў большай ступені, чым выгляд цалкам аголенага цела, бо выбару — глядзець або не — фактычна няма, калі едзеш у натоўпе, тварам да твару...

Што прапаноў? Во, ідэя! А давайце папроста нададзім таму нудысцкаму пляжу статус афіцыйнага. А што? Аматыры пазагараць цалкам аголенымі ёсць ва ўсім свеце, не перавядуцца яны і ў нас. За мяжой нават такі від адпачынку для ахвотных існуе. Турыстаў абслугоўваюць спецыяльныя самалёты: толькі падняўся на борт, можаш распранацца. На курорце паўсюдна, а не толькі на пляжы таксама дазваляецца не насіць адзенне. Хоць у рэстаран ідзі, хоць у краму аголеным. Там толькі мясцовыя жыхары, якія абслугоўваюць турыстаў-нудыстаў, ходзяць апранутымі. Да гэтага, вядома, у нас не дойдзе, але з пляжам — чаму б і не? Калі на тое пайшло, можна яго яшчэ і платным зрабіць, агароджу якую паставіць. Як вам прапаноў?.. Бо... Глядзі загаловак.

Кастусь ХАЦЕЛАЎ-ЗМАГЕЛАЎ.

Асабісты вопыт

Кватэрнае пытанне... Усё не міла, калі яно нявырашана. Тады і горад выглядае не такім прыгожым, і праца не прыносіць задавальнення, і ўсе неабмежаваныя магчымасці гарадскога жыцця раптам становяцца непатрэбнымі!..

Паколькі я іншагародняя студэнтка сталічнай ВУНУ, з кватэрным пытаннем даводзілася сутыкацца неаднойчы. Праўда, чатыры гады неяк шанцавала: то сваякі дапамогуць, то ўніверсітэт пойдзе насустрач, то проста знайдзецца добрыя людзі... Сёлета чакаць манны нябеснай не было адкуль. Больш нічога не заставалася, як шукаць жыллё самастойна.

...Здавалася, усё будзе проста: адны студэнты з'ехалі, іншых пакуль няма... А як жа! Рэкламная газета стракацела пераважна прапановамі ад агенцтваў, ды і ў інтэрнеце аб'яў ад прыватнікаў практычна не было.

Хочаш, не хочаш, а давялося звяртацца ў агенцтва. Крытэрыем адбору стаў кошт і месцазнаходжанне жылля. Вядома, чым бліжэй кватэра да цэнтра, тым больш за яе просяць.

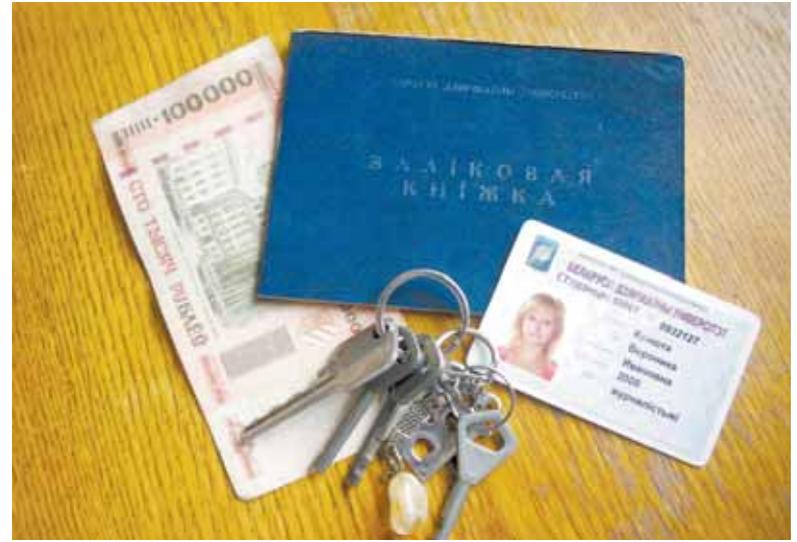
Тэлефаную на адзін з нумароў. Пытаюся, ці ёсць прымальныя для мяне варыянты. «Прыязджайце да нас у офіс, заключыце дагавор, плаціце грошы, і мы прадаставім вам адрасы», — адказваюць у агенцтве. Тая ж схема і ў іншых месцах, дзе аказваюць інфармацыйныя паслугі. «Эх, была не была! Заплату грошы і ўжо вечарам буду з дахам над галавой», — думала я па дарозе ў Мінск. На што толькі не пойдзеш, калі няма дзе жыць!

Агенцтва, якое прапаноўвала больш-менш адэкватнае па цане жыллё, за свае паслугі запрасіла паўмільёна. Дарэчы, як і ўсе астатнія. Заключыла дагавор, заплаціла грошы, узамен атрымала тэлефоны і адрасы двух уладальнікаў кватэр. Пры мне да іх патэлефанавалі, узгаднілі час, калі можна з імі звязацца, каб прыйсці паглядзець кватэру. Дамовіліся, што вечарам. Заставалася ўзначыні час імі патэлефанаваць, каб мне паведамілі падрабязны адрас жылля.

...Доўгачаканы сем гадзін вечар! Званю на першы нумар. Ніхто не бярэ трубку. Аналагічная сітуацыя і ў другім выпадку. «Магчыма, занятыя, не чуюць», — супакойваю я сябе.

Адказалі толькі праз гадзіну. «У мяне зараз глядзець кватэру, даючы задатак за чатыры месяцы», — агародзіла жанчына на тым канцы проваду. «Ды яшчэ, вам не казалі, што я хачу на 10 долараў больш? Плюс вы павінны будзеце плаціць камунальныя плаціжы і падатак за

ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ ПАСЛУГІ АГЕНЦТВА — ЯШЧЭ НЕ ДАХ НАД ГАЛАВОЙ

здачу жылля ў арэнду, — дадала яна. — Адным словам, даеце задатак за пяць месяцаў запар — прыязджайце глядзець кватэру!»

У мяне і мову адняло. Адкуль у мяне амаль паўтары тысячы долараў? Ды і чаму пра такія патрабаванні ўладальніка кватэры мяне не папярэдзілі ў агенцтве? Выходзіць, той, хто здае жыллё, можа рабіць усё, што заўгодна?

...Заставаўся яшчэ адзін нумар тэлефона. Толькі там па-ранейшаму не адказвалі... Тэлефаную ў агенцтва: можа, у іх яшчэ ёсць пэўныя варыянты? Тэлефоны выклучаны. Вядома, працоўны дзень закончаны. Навошта, каб іх трывожылі? А колькі яшчэ такіх, як я!

Вечарэла. Трэба было вяртацца дадому. Не на вакзале ж начаваць! Буду тэлефанаваць у агенцтва заўтра. Па ўмовах дагавора, да іх штодня на працягу месяца можна звяртацца з 14 да 16 гадзін, у якія яны мне будуць прадастаўляць новыя варыянты жылля па тым кошце, які мяне задавальняе. І толькі ў выпадку, калі дамоўлюся з уласнікам жылля, зноў педу ў Мінск, каб паглядзець кватэру.

Добра, калі ты мінчанін ці жывеш недалёка ад сталіцы. Добра, калі ёсць уласны транспарт, на якім можна хутка дабрацца з абласнога ці раённага цэнтра. А калі і не тое, і не другое? Пакуль даедзеш на аўтобусе ці на цягніку, будзе ўжо вечар. Не кожны чалавек захоча паказаць сваё жыллё ў той час, калі зручна вам.

Не магла дачакацца! Новы дзень. Патрэбны час. Тэлефаную. Гудкі абрываюцца. Набіраю яшчэ і яшчэ... Усё паўтараецца. У паліклініку лягчэй дазвацца!

Цягам тыдня звязалася з агенцтвам усё ж такі ўдалося. «Мінімальны кошт на аднапакаёвую кватэру сёння складае 350 умоўных адзінак», — пачула я на тым канцы проваду. І з кожным днём кошт павялічваўся. Абяцаных

агенцтвам аднапакаёвак за 250 долараў ужо і след прастыў. Калі па-шанцу — можна адшукаць за 300. Праўда, дзе-небудзь у Шабанах ці ў іншых аддаленых мікрараёнах. Толькі асабіста жа дання жыць у пэўным раёне недастаткова: патрэбна дагэціць гаспадарам, а гэта — як на кірмашы прыдзірліваму пакупніку. Прывілей карыстаецца маладая сям'я. Прычым без дзяцей і хатніх гадаванцаў. Кампаніям дарослых мужчын ці хлопцаў уладальнікаў востраэфіцытнага жылля лепш не турбаваць. А студэнтам можна ўвогуле забыцца пра здымнае жыллё: дамаўляйцеся з камендантамі інтэрнатаў.

Нарэшце, абяцанкі пра магчымае з'яўленне больш танных кватэр мяне надакучылі. Ды і набліжаўся час ехаць у Мінск. На шчасце, знайшліся сваякі, якія за больш-менш адэкватную цану на некаторы час пагадзіліся дапамагчы з жыллём.

...Адным словам, у каго няма ні інтэрната, ні сваякоў, але ёсць грошы, па дапамогу ў агенцтвы звяртацца варта. А таму, хто лішняй капейкай пахваліцца не можа, лепш не выкідаць паўмільёна за некалькі нумароў тэлефонаў.

...Другі тыдзень, як у Мінску. Выпадкова апынулася каля знаёмага будынка, дзе знаходзіцца агенцтва. Думаю: дай зайду, спытаю, ці вернуць яны мне грошы — усё ж такі нічым не дапамаглі! На маё здзіўленне, вярнулі. Праўда, з 500 тысяч толькі 200. Але і гэтага не мела б, каб не такая выпадковасць: у дагаворы пра вяртанне грошай пры адмове ад паслуг на працягу месяца нічога не сказана. А было б не лішнім! Нямогім шанцуе зняць кватэру з дапамогай агенцтваў. Іншыя, расчараваныя такімі паслугамі, абыходзяць іх потым бокам. І нават не ведаюць, што могуць атрымаць хоць невялічкую, але кампенсацыю.

Вераніка КАНЮТА. Фота аўтара.

Стракаты свет

ІНТЭРНЭТ-МАНІПУЛЯВАННЕ СВДОМАСЦЮ

Ізраільскія псіхологі ўстанавілі, што большасць людзей схільная слепа давяраць «добрым» водгукам у інтэрнэт-асяроддзі. Людзі несметрычна рэагуюць на ацэнкі ў сетках: калі ў інтэрнеце штосьці крытыкуюць, у іх таксама ўключаецца крытычнае

мысленне, а калі хваляць — то спрацоўвае «стадны інстынкт».

У даследаванні быў задзейнічаны буйны партал навін, які дае наведвальнікам магчымасць ацэньваць каментарыі іншых крытыкуюць, у іх таксама ўключаецца крытычнае

на думку даследчыкаў, можа мець негатыўныя наступствы, паколькі ім могуць скарыстацца палітэалягі, гандляры і іншыя людзі, здольныя атрымаць выгаду, раздзімуўшы на сайце «пузыр» становачых водгукі.

Надзея НІКАЛАЕВА.

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ №12
ад 19 лютага 2009 года выдадзена

Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Заснавальнікі газеты — установа «Рэдакцыя газеты «Звязда»;
грамадскае аб'яднанне «Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі».

Галоўны рэдактар
КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

Адказны за выпуск — намеснік галоўнага рэдактара Наталля КАРПЕНКА.

Адрас рэдакцыі:
220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10А.

Кантактны тэлефон: 292 44 12.
e-mail: posts@tut.by; info@zvzazda.minsk.by

Газета адрэдагавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку».

ЛД №02330/0494179 ад 03.04.2009. 220013,
г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.

Тыраж 22.974.

Нумар падпісаны ў 19.30 14.08.2013 г.